

TSHIVENĀ HOME LANGUAGE
 GRADE 3 – BOOK 1
 TERMS 1 & 2
 ISBN 978-1-920458-36-2
 THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
 15th Edition

ISBN 978-1-920458-36-2

9 781920 458362

TSHIVENĀ LUAMBO LWA HAYANI – Gireidi ya 3 Bugu 1

ISBN 978-1-920458-36-2

Yo vusuludzwa, i
 tevhedza CAPS

Gireidi ya **3**

Dzina:

Kilasi:

basic education
 Department:
 Basic Education
 REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TSHIVENĀ LUAMBO
 LWA HAYANI

Bugu ya 1
 Themo 1 & 2

Vho Angie Motshekga
Minista wa Muhasho wa
Pfunzo ya Muteo

Vho Dr. Reginah Mhaule,
Muthusaminista wa
Pfunzo ya Muteo

Bugu idzi dza u shumela dzo bveledzwa u itela uri dzi shumiswe nga vhagudi vha Afurika Tshipembe nga fhasi ha vhurangaphanda ha Minisiṭa wa Pfunzo ya Muteo, mufumakadzi Vho Angie Motshekga na Muthusaminista wa Pfunzo ya Muteo, Vho Dr. Reginah Mhaule.

Bugu dza u shumela dza Rainbow dzi vhumba tshipiḽa tsha mbekanyamushumo dza vhudzheneleli dza Muhasho wa Pfunzo ya Muteo wo livhiswaho kha u khwinisa kushumele kwa vhagudi vha Afurika Tshipembe kha gireidi dza rathi dza u thoma. Sa tshinwe tsha zwithu zwa nṭhesa zwa Pulanetshumisi ya Muvhuso, thandela iyi yo itwa uri i vhe hone nga thusedzo ya masheleni ya Muhasho wa Gwama. Izwi zwo ita uri muhasho u kone u bveledza idzi bugu dza u shumela kha nyambo dzoṭhe dza tshiofisi hu si na mbadelo.

Ri fulufhela uri vhadededzi vha ḽo vhona ndeme ya bugu idzi kha u funza havho ha ḽuvha liṅwe na liṅwe vha dovha vha ita uri vhagudi vha kone u khunyeledza kharikhuḽamu yoṭhe. Ro lingedza nga nḽila dzoṭhe u sumbedza vhagudisi kha nyito inwe na inwe nga u dzhenisa aikhoni dzine dza sumbedza zwine vhagudi vha fanela u ita.

Ri na fulufhelo loṭhe ḽa uri vhagudi vha ḽo ḽiphina nga u shuma nga idzi bugu musi vha tshi khou aluwa na u guda, na uri vhone sa vhadededzi vha ḽo vha na mukovhe kha dakalo iḽi.

Ri ri kha vhone na vhagudi vhavho, ngavhe zwi tshi vha nakela musi vha tshi shumisa bugu idzi. Zwi pfumbe.

VHUDIFHINDULELI HA VHASWA VHA AFRIKA TSHIPEMBE

<p>Ndingano</p> <p>Farani muthu muṅwe na muṅwe nga u linganana na u fana. Ni songo ṭalula.</p>	<p>Tshirunzi tsha muthu</p> <p>Ṭhonifhani muthu muṅwe na muṅwe. Ni vhe na vhuwavho na u vhavhalela.</p>	<p>Vhutshilo</p> <p>Hulisani na u ṭhonifha vhabebi vhaṅu. Funanani na u fulufhedzea muṭani wa haṅu. Vhutshilo hoṭhe ndi mpho. Vhu ṭhonifheni.</p>
<p>Hayani</p> <p>Thusani kha mishumo ya hayani.</p>	<p>Pfunzo</p> <p>Dzhenani tshikolo, ni gude ni shumese. Tevhedzani milayo ya tshikolo.</p>	<p>U shuma</p> <p>Vhana vha songo kombetshedzwa u ṭoḽa mishumo.</p>
<p>Mbofholowo na tsireledzo</p> <p>Ni songo vhaisa, u shengedza kana u shushedza vhaṅwe, nahone ni songo tenda vhaṅwe vha tshi zwi ita. Tandululani phambano nga mulalo.</p>	<p>Ndaka</p> <p>Ṭhonifhani ndaka ya vhaṅwe vhathu. Ni songo tshinyadza ndaka nahone ni songo tswa.</p>	<p>Vhurereḽi, lutendo na mihumbulo</p> <p>Ṭhonifhani lutendo na mihumbulo ya vhaṅwe vhathu.</p>
<p>Tsireledzo</p> <p>Vhavhalelani liḽhasi. Ni songo tambisa maḽi na muḽagasi. Tsireledzani zwiḽpuka na zwimela. Kunakisani miḽi ya haṅu na zwiṭshavha zwa haṅu.</p>	<p>Vhudzulapo</p> <p>Ivhani mudzulapo wa Afrika Tshipembe wa vhukuma na u fulufhedzea. Tevhedzani milayo, ni vhe na vhuṭanzi uri na vhaṅwe vha ita ngauralo.</p>	<p>Mbofholowo ya u amba</p> <p>Ni songo ṭuṭuwedza mazwifhi na vengo. Ivhanani na vhuṭanzi uri vhaṅwe vhathu vha songo nyadziwa kana u vhaiswa.</p>

Gireidi ya 3

L u a m b o L W a

H a y a n i

NGA TSHIVENḐA

TSHIVENḐA

Bugu ya

—

TSUMBANDILA DZA VHADEDEDZI

Bugu ya mishumo iyi i tea u shumiswa khathihi na zwiko zwiṛwevho. Kha vha shumise bugu iyi khathihi na zwiko zwiṛwe u itela u alusa tḥalukanyo ya vhagudi vhavho tshifhinga tshotḥe siani la:

- **Kufarelwe kwa bugu:** Nḍila yone ya u fara khathihi na u fhenda bugu.
- **Kuvhekanyelwe kwa bugu:** Siatari la nga phanda, siatari la nga murahu, dzina la bugu na zwi re ngomu.
- **Bugo la u vhala:** U vhala u bva phanda a tshi ya murahu, u bva kha monde u ya kha tsha u la na u bva nḥa a tshi tsitsa.

VHUSEVHEDI HA U FUNZA

U thetshesha na u amba

Kha vha tḥole Tshitamennde Tsha Pholisi Ya Kharikhulamu Na U linga (Tshivenda siatari la IO).

Kha vha vhe na vhuṭanzi uri vhagudi vhavho vha vhe na nḍivho ya zwiṭori, zwidade zwipufhi, zwirendo na zwiimbo vhege iṛwe na iṛwe. Ro ita uri izwi zwithu zwi vhe hone zwi zwa mifudafuda ngumo ha iyi Bugu ya Mishumo.

Therisano nga zwifanyiso

1. Kha vha dededze vhagudi kha:
  - u topola na u rera nga zwithu zwi re kha zwifanyiso (saizi, tshivhumbeco, muvhala na tshivhalo /vhunzhi)
  - u saukanya zwifanyiso nga u vhudzisa mbudzi dza: nnyi, mini, ngafhi, lini, ngani, ho bvelela mini u rangani, ho bvelela mini nga murahu?
  - u ḍisikela tshiṭori tsha kilasi (vhulapfu hatsho hu tshi langiwa nga nyaluwo ya mugudi)
2. Kha vha tende mugudi muṛwe na muṛwe a tshi anetshela khonani yawe tshiṭori tsha kilasi.
3. Kha vha tevhedze kuṛwalele kwa tshiṭori tsha kilasi ku re kha (CAPS Luambo lwa Hayani, siatari la I4, u ṛwala na vhagudi). Vha dodombedze kuthalanganyele kwone kwa maipfi na kushumiselwe kwa ndongazwiga.
4. Kha vha tende vhagudi vha tshi vhala navho tshiṭori tsha kilasi.
5. Kha vha ri vhagudi vha talele kana u tangedzela mibvumo na kana ngudaluambo ya vhege yeneyo zwi no wanala tshiṭorini tsha kilasi.

U vhala

Kha vha tḥole Tshitamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiatari 12 – 18, malugana na zwilangi zwiṭanu zwiḥulwane zwa u funza u vhala.

U ṛwala

Kha vha tḥole Tshitamennde tsha Pholisi ya Kharikhulamu na u Linga (Tshivenda masiatari 18 – 19, hu no ambiwa nga muṛwalo na kuṛwalele. Musi themo i tshi fhela, vhagudi vha a pfuka kha muṛwalo wa u ganḍisa vha ya kha wa u pomba. Ngudo dza muṛwalo dzi tea u sedzesa nḍowendowe ya u ṛwala maḍere maṭuku na maḍeredanzi na zwi thusaho vhagudi vha tshi rathela kha muṛwalo muswa. Vhagudi vha tea u kona u kopolola maṛwalwa o tou ganḍisiwaho (tsumbo, maṛwalwa a no bva buguni) vha tshi shumisa muṛwalo wa u tḥumekanya kana wa u pomba.

Kha vha dzulele u elelwa zwi tevhelaho:

- Kugudele kwa vhagudi ku a fhambana. Zwi na ndeme vḥukuma uri vhagudi vha tea u nyanyulwa nga u vhona, nga u pfa na nga u ḍiwanela zwithu nga vhotḥe u itela u guda ho dombelaho.
- Vhagudi vha tea u tshenzhela u guda, zwo ralo, nyito dzi tea u itwa sa nḍowedzondowe musi dzi sa athu u khunyeledzwa nga u tou ṛwala, tsumbo:

U vumba mafhungo: Kha vha ṛee vhagudi tshikhala tsha u vumba mafhungo vha tshi shunisa garaṭa dza mafhungo.

Tholokanyondivho: Vhagudi vha tea u fhindula mbudzi nga u tou amba musi vhe kha zwigwada zwavho musi vha sa athu u ṛwala phindulo. Kha vha tende murangaphanda wa tshigwada a vhudzise mbudzi ngeno vha tshigwada vha tshi khou lingedza u wana phindulo.

U nanga maipfi a u fhedzisa mafhungo: Kha vha fhe zwigwada vhubambiri ha u ṛwalele khaho hu re na mafhungo a re gake vha vha fhe na garaṭa dza maipfi. Vhagudi vha fhedzisa mafhungo aya nga u dubekanya garaṭa idzi nga ngona.

U livhanya maipfi na zwifanyiso: Kha vha hudze siatari li vhe la A3. Musi vhe kha zwigwada, vhagudi vha vhea dzimaka kha phindulo dzone.

U livhanya zwipiḍa zwa fhungo: Musi vhe kha zwigwada, vhagudi vha livhanya zwipiḍa zwa mafhungo.

U ṛwala atikili dza vhone vḥane dza gurandḍa: Kha vha ri vhagudi vha ṛwalele atikili ya kilasi vha tevhedze nga atikili ya tshigwada dzi tshi rangela atikili dza vhone vḥane.

Dikishinari: Kha vha shumise dikishinari ḍuvha liṛwe na liṛwe. Vḥukoni ha vhagudi ndi hone hu no langa u kukondele kwa nyito.

Nzhele: Musi wa nyito dza tshigwada, kha vha fhe murangaphanda wa tshigwada sethe ya phindulo uri a kone u dededza vha tshigwada tshawe nga ngona.

Z Thero ya I: U humela tshikoloni

1 Ndo vhuya tshikoloni 2

U amba: U shumisa vhusevhegi ha u tou vhona nga mafo kha u bvumba uri tshiitori ri amba nga mini.

U vhala: U vhala khathihi na vhagudi (nyanetshelo)

Ndowendowe ya tholokanyondivho

U topola zwidodombedzwa zwiwulwane kha zwe zwa vhalwa.

Foniki: ph, nw, nd, l, sh

U hwala mafhungo buguni dza

ndowendowe hu tshi shumiswa maipfi a no bva tshibogisini.

U vhala lpfijidivhiwa.

2 U vha tshikoloni 4

U amba: Vhudzani khonani yanu nga zwipotso na mitambo ine na i funesa.

Luambo: Mutevhe wa alifabethe, madzina vhukuma

U hwala: U shumisa maipfi e a newa kha u hwala mafhungo buguni dza ndowendowe.

Nwalani mafhungomatsivhudzia no amba nga inwi kha fomo.

Nwalani mafhungo mavhili nga ha inwi mupe, nga zwine na takalela khathihi na uri khonani dzaanu ndi vhone.

Luambo: Tangedzelani madzina vhukuma ane a tea u thoma nga malegederedanzi.

U hwala: Itani phositora.

3 Mugudisi vho bebwa namusi 6

U vhala na tholokanyondivho: Ndi zwithihi na zwa bambiri Ya u shumela Ya 1.

Luambo: U vhekanya madzina e fhasi ha shoho dza muthu, fhethu kana tshithu.

Foniki: nd, ph, sh na lw

4 Lutamo lu re tshipirini 8

U hwala: Itelani muwe muthu ane na mu takalela gara ya duvha ja mabebo.

U vhala Vhalani dayari ya Sam ni vhudze khonani yanu nga lutamo lwa Sam lu re tshipirini nga duvha jawe ja mabebo. NB The person in the picture is supposed to be Sam not Piet.

U hwala: Nwalani lutamo lune na vha nalwo lwa duvha jaanu ja mabebo.

U diphina: Nwalani madzina a khonani dzaanu dzothe kha hwedzi une wa vha wa maduvha avho a mabebo.

5 Iuvha Ya zwipotso 10

U amba: U shumisa vhusevhegi ha u tou vhona nga mafo kha u bvumba uri tshiitori ri amba nga mini.

U vhala khathihi na vhagudi: (nyanetshelo)

Foniki: th, fh, dz, ny

Luambo: U padula maipfi a bva madungo.

U hwala: U shumisa maipfi e a newa kha u hwala mafhungo.

Tholokanyondivho: Itani mutevhe wa mishumo ye ya itwa ye ya buliwa tshiitorini.

6 Duvha ja u diphina tshikoloni 12

U amba: Vhudzani khonani dzaanu mbili uri vha funesa mutambo ufho.

Dzhenisani madzina avho ni hwale mutambo une vha u funesa nga fhasi ha dzina.

Luambo: Mutevhe wa alifabethe

Luambo: Maipfimbumbano

U hwala: Nwalani mafhungo mararu nga mutambo une na u funesa.

U hwala: Itani phositora ya u kungedzela Duvha ja Zwipotso.

7 Zwipotso zwo pfuvha 14

U vhala Ndi zwithihi na zwa bambiri ja u shumela ja 1.

Muhwedzedzo

Foniki: -mv, nw, sh, kh, pf

8 Nga tsha matshelo 16

U amba: Itani Yitambwa ja zwe zwa bevela nga

Iuvha Ya Zwipotso.

Luambo: Nwalani mafhungo a re mafhungo maambiwa.

Shumisani mepe wa muhumbulo kha u pulana.

9 Shede ya tshikolo i khouswa 18

U vhala khathihi na vhagudi: Ndi zwithihi na zwa bambiri ja u shumela ja 1.

Luambo: Lipfanisi na masala (tangedzelani maipfi ane a amba nga vhathu vha no fhira muthihi).

Foniki - kh, ts, pf, sw, nd

10 U tsiredzea kha mulilo 20

U hwala: Nomborani zwifanyiso ni tshi sumbedza u tevhekana hazwo nga ngona.

U hwala: Nwalani fhungo nga tshiwe na tshiwe tsha izwi zwifanyiso.

Themo ya I: Vhege I-4

Luambo: Dzhenisani zwiga zwa u vhala mafhungoni

Luambo: Madzina vhukuma, shumisani madzina mafhungoni

U diphina: Thusani vhadzimamulilo uri vha wane ndila.

11 Iuvha Ya Yaiburari 22

U vhala na tholokanyondivho: Ndi zwithihi na zwa bambiri ja u shumela ja 1.

Foniki: Wanani ni tangedzele mubvumo sh-tshiitorini.

Luambo: Tanganyani zwipiga zwivhili zwa mafhungo uri ni vhumbe mafhungotsekana ni tsi shumisa litanganyi "ngauri" (ni tshi sumbedza zwiitisi na mvelelo).

Foniki: nzh, mbw, pf, lw, n

12 U vhala bugu 24

Nwalani tsenguluso ya bugu

Wanani maipfi a re na raimi

U amba: Olani tswayo ni talutshedze khonani yanu.

13 Zwithu zwine ra zwi funesa 26

U vhala na tholokanyondivho: A recipe

Foniki: p, tsh, sw, sh, ny

Nyito ya u diphina ya mbudzisothopolwa.

14 Nnyi u funesa mini? 28

U hwala: U ita inthaviwu na khonani dzau na u dadza thebulu.

Nwalani risipi ine na i funesa.

Luambo: U tuma mafhungo - nefhungo na predicate.

15 Mueni muwevho tshikoloni tshashu 30

Tambani Yitambwa Ya tshiitori tsha mbudzi i tshi dzhena tshikoloni

Foniki: ntsh, nga, bv, ny, lw

16 Mbudzi tshikoloni 32

U hwala: Nwalani nomboro kha zwifanyiso izwi nga mutevhe wone. Ni kone u nwalana fhungo ja tshifanyiso tshiwe na tshiwe.

Nwalani tshiitori tshaanu inwi mupe kha tshibambiri. Tshiitori tshi tea u vha na mathomo, mutumbu na magumo.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ro takala ro phasela kha Gireidi 3.

"Ndi do vha mugudisi waṅu ṅaniwaha," hu amba mugudisi Vho Denga.

"Ni shume nga nungo dzotṅhe kha Gireidi 3," vha ralo.

"Hu na vhaṅwe vhana vhaswa vhavhili kilasini

ndi Maanda na Lufuno," vha isa phanda.

Lufuno u tshimbila nga tshidulo tsha milinga.

Riṅe vhaṅwe ri tea u mu thusa a tshi mona na tshikolo.

Kilasi yashu a i na mashika.
 Kilasirumu yo naka na u kuna.
 Phositara kheila luvhondoni ya u ri hambudza
 uri tshikolo tshashu tshi dzule tsho kuna.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo
 Ni kone u shumisa maipfi mațanu kha u n̄wala mafhungo aṅu
 inwi mune buguni yaṅu ya ndowedzo.

phasela	n̄an̄waha	phanda	kilasi	mashika
phakha	n̄walela	maanda	lifhasi	mushonga
phepho	mun̄walo	nnda	lela	mashaka

Kha ri n̄wale

Fhindulani mbudziso idzi ni fhedzise mafhungo. Ni elelwe u fhedza fhungo nga
 tshiga tsha u awela.

Vhana gireidi ifhio zwino?

Vhana vha kha

Ndi nnyi a no da tshikoloni nga tshidulo tsha milinga?

Ndi

Ndi nga mini hu na phositara khulwane kilasini?

Ndi ya u vha hambudza

Ndi vhafhio vhana vhavhili vhaswa?

Ndi na

Kha ri ite nyito

Vhudzani khonani yanu nga zwipotso na mitambo ine na i funesa.

Kha ri nwale

Nwalani madzina a khonani dzanu nga a tshi tou tevhekana nga alifabethe dza.

1		3	
2		4	

Divhamaipfi

Tangedzelani madzina ane a tea u thoma nga malederedanzi. Talani maipfi ane a vha madzina a vhatu kana a fhethu.

Madzina

sogisi	lambamai	zwienda	durban
mudau	ntakadzeni	sam	lwanzhe
mugudisi	nndu	swondaha	phando
cape town	thuthuthu	bisi	polokwane

Fhedzisani garaṭa i no amba nga inwi.

Kha ri diphine

Dzina langa ndi _____.

Ndi kha Gireidi _____. Ndi na minwaha ya _____.

Dzina la khonani yanga ndi _____.

Mutambo une nda u funesa ndi _____.

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani mafhungo mavhili nga ha inwi muṅe, nga zwine na takalela khathihi na uri khonani dzaṅu ndi vhone.

Maipfimaḡivhiwa

fano
vhana
mafhi

Kha ri diphine

Lavhelesani phosiṭara iyi uri ni kone u ita uri tshikolo tshi dzule tsho kuna. Talutshedzani khonani yaṅu uri phosiṭara i ri vhudza uri ri ite mini. Ni nga engedza maṅwe mafhungo kha phosiṭara a na amba nga ha u sa lakatedza. Ni shumise muṅwalo wa u naka.

Litshani u nga nguluvhe
ya vhuḡa.

Ivhani nguluvhe ya vhudede.

Tshikolo tsha haṅu tshi dzule tsho kuna.

Ni dobele mabambiri.

Shumisani bini.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Namusi lo vha li duvha la mabebo la mugudisi washu. Khekhe yo vha yo tou fhome nga makhandela.

Musi mugudisi Vho Denga vho no dzima makhandela, ro imba ra la khekhe rothe.

Ra vha fha mpho ya phukha ya daka. Vha i vhandla vho takala vha ri vha do i shumisa kha u tika vothi.

Ra riwala madzina ashu kha khalenda ya maduvha a mabebo.

La Ndamulelo ndi la Thafamuhwe, la Vhonani ndi la Fulwi. La Lufuno ndi la Lambamai.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Fhindulani in̄we na in̄we ya mbudziso dzi tevhelaho. Ni elelwe u thoma ipfi la u thoma nga lederedanzi khathihi na u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi we a bebwa n̄amusī?

Ndi vhoneyi vhane vha do vha na phathi dza maḍuvha a mabebo tshino Tshifhefho?

Vhonani u do kona u ita phathi i no bambelwa khayō? Ngani?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo maḍanu. Ni kone u shumisa maipfi maḍanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

makhandela	mpho	shumisa	n̄wala
vhandā	phopha	shusha	n̄an̄waha
khwandā	phanga	shela	luñwalo

Kha ri n̄wale

N̄walani maipfi aya kha garaḍa dzo teaho.

Luaname
Ntakadzeni

tshienda

tshikolo

Durban

Ntakadzeni

Cape Town

peni

desike

Polokwane

Muthu

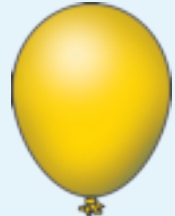
Tshithu

Fhethu

Kha ri ite nyito

Itelani muniwe muthu ane na mu takalela garaṭa ya ḁuvha ḁa mabebo. Nwalani mulaedza wa tshipentshela nga phanda ha garaṭa. Ni kone u n'wala mulaedza wa tshipentshela wa ḁuvha ḁa mabebo nga ngomu.

Kha ri n'wale

Vhalani dayari ya Sam ni vhudze khonani yaṅu nga lutamo lwa Sam lu re tshiphirini lwa musi wa ḁuvha ḁawe ḁa mabebo.

Dayari Yanga

21 Thafamuhwe 2015

Musi ndi tshi vha na min'waha ya malo n'wedzi u ḁaho, ndi tama arali ndi tshi nga wana tshifhiwa tsha ḁuvha ḁa mabebo tsha tshipentshela. A thi ṭoḁi thoyi. A thi ṭoḁi tshithu na tshithihi. Ndi tou tama f'hedzi arali khotsi anga vha tshi nga ḁa uri ri kone u ya roṭhe metsheni wa bola.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Zwino n̄walani lutamo lune na vha nalwo lwa musu wa duvha laṅu la mabebo.

Dayari Yanga

Duvha

Maipfi maḍivhiwa

malo
tshone
yanga

Kha ri diphine

N̄walani madzina a khonani dzaṅu dzot̄he kha n̄wedzi une wa vha wa maḍuvha avho a mabebo.

KHALENDI YA MADUVHA A MABEBO

Phando

Luh̄uhi

Ṭhafamuhwe

Lambamai

Shundunthule

Fulwi

Fulwana

Ṭhangule

Khubvumedzi

Tshimedzi

Lara

Nyendavhusiku

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

“Ri tea u thusa rothe nga Duvha la Zwipotso,” ndi mudededzi vha tshi ri vhudza.

Lufuno o ri u do thusa nga u fara phositara mudavhini.”

“Ndi do ita mathuthuba a u rengisa”, hu amba Ndamulelo.

“Ha pfi mathuthuba a pfi makipukipu”, hu amba Ndumeliso.

“Nne ndi a vhidza uri mathuthuba”, hu fhindula Ndamulelo.

“Ho lugaha. Nne ndi do dzhenisa mathuthuba phakhetheni” hu fhindula Ndumeliso

“Nne ndi do sima nyimbo ra imba ri tshi tshina”,

hu amba Ntakadzeni. “Nne ndi do ima

thamboni nda vhona vha tshi

wina”, hu amba Ndumeliso.

“Ndi do sumbedza vhatu ha u dzula musi vha

tshi fhira na u dzhena nga gethe”, ndi Pieter a no ralo.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Paḡulani maipfi aya a bve mibvumo.

bapu	apula	bambelo
imbela	ovhola	unda

Zwino a n̄waleni a tshi tevhekana nga alifabethe.

1		4	
2		5	
3		6	

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo.

Ni kone u shumisa maipfi maḡanu kha u n̄wala mafhungo aḡu inwi muḡe buguni yaḡu ya nḡowedzo.

thusa	fhira	vhidza	nyimbo
mathuthuba	fhindula	vhudza	lupenyo
gethe	fhasi	sumbedza	nyala

Kha ri n̄wale

Lavhelesani mutevhe wa zwithu zwine zwa tea u itiwa.

N̄walani uri ndi nnyi a no tea u ita mini. Bulani uri izwo zwithu zwi tea u itiwa u rangela Duvha la Zwipotso.

DUVHA LA ZWIPOTSO

Ndi mushumode?	U do itwa nga nnyi?	U itiwa u rangela Duvha la Zwipotso naa kana nga Duvha la Zwipotso?
U ita phositara.	Lufuno	U rangela
U ita mathuthuba a u rengisa.		
U panga mathuthuba phakheteni.		
U sima nyimbo.		

Kha ri ite nyito

Vhudzisani khonani dzaṅu mbili uri vha funesa mutambo ufhio. Dzhenisani mazina avho ni ṅwale mutambo une vha u funesa nga fhasi ha dzina.

Dzina	Tshedza			
Dzina la mutambo u funeswaho	Netibolo			

Kha ri ṅwale

ṅwalani nomboro kha tshigwada tshinwe na tshinwe tsha maipfi u itela u sumbedza kutevhokanele kwao nga alifabethe

1	rokho
3	ratha
2	runga

	hama
	hoṅa
	hoko

	bola
	bambelo
	bako

Kha ri ṅwale

Shumani mbalo dza maipfi idzi.

khuhu	+	mulambo	=	khuhumulambo
nngwe	+	khulu	=	
thavha	+	khulu	=	
nndwa	+	maṭo	=	

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani mafhungo mararu nga mutambo une na u funesa.

Maipfimaḍivhiwa

fara
ima
mudavhini

Blank writing area with horizontal lines.

Kha ri ḍiphina

Thusani Lufuno kha u ita phositarara ya Duvha la Zwipotso. N̄walani dzina la tshikolo tsha hanu. Olani zwifanyiso kha phositarara u sumbedza zwine zwa ḍo bvelela nga Duvha la Zwipotso. N̄walani zwiwewho zwe zwa t̄ahela. No no fhedza ni sumbedze khonani yanu phositarara.

Tshikolo tsha

DUVHA LA ZWIPOTSO

Duvha la u ḍiphina tshikoloni nga Mugivhela

wa la 5 Thafamuhwe

Hu thomiwa nga 10:00

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso ni ambe nga zwine na khou vhona.

Kha ri vhale

Ro vha ro takala ri tshi khou diphina nga zwipotso.
 Ho vha hu tshi khou difha luwe. Hu hone mapfene o
 tsitsa vhana. Muwe na muwe a tshi khou imba na u
 vhandu zwanda. Thimu yashu i tshi khou wina.
 Ha pfala mubvumo wa mvula. I khou da i tshi bva
 vhukovhela. Lupenyo lwa penya ra vhona hu khwine ri
 tshi shavhela holoni ra lindela . Mvula i tshi tsha. Muya wa hwala phositora
 na zwidulo.
 Ya na na tshifhango na muhashela tshifhinga tshilapfu.
 Ro tuwa ra ya hayani musi yo no fhira. Zwipotso zwo pfuvha.

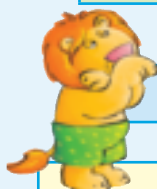
Kha ri n̄wale

Kholomu i re kha tsha monde i sumbedza maipfi o pfufhifhadzwaho a tshi bva kha a re kha kholomu i re kha tsha u la. Talani mutalo u itela u livhanya maipfi aya.

thi
fhi
ḑi
ni

ḑivhi
a thi
mini
ngafhi

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maḑanu kha u n̄wala mafhungo aḑu inwi mune buguni yaḑu ya ndowedzo.

mvula	luḑwe	mapfene	yashu	khwine
mvumi	muḑwe	pfala	muhashela	mathukhwi
mutamvu	n̄wando	pfuvha	shavhela	khwikhwidza

Kha ri n̄wale

Fhindulani mbudziso idzi. Ipfi la u thoma la phindulo yaḑu li tea u thoma nga leḑeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi mini tsho pfuvhisaho Duvha la Zwipotso?

Musi vhatu vha tshi shavha mvula vho shavhela ngafhi?

Ni vhona u nga vho vha vho thetsheselesa mvumbo ya mutsho? Ndi nga mini ni tshi ralo?

Nwalani ḑhoho i no takadza ya itshi tshitori.

Kha ri ite nyito

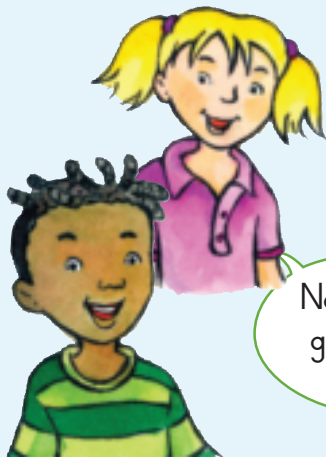
Itani litambwa
la zwe zwa bvelela nga
Duvha la Zwipotso musi
mvula i tshi thoma u na.

Kha ri riwale

Zwino riwalani zwine muthu muñwe na muñwe a
amba ni kone u shumisa zwiga zwa u vhala.

Maambelwa

I khou thoma
u na.

Ann o ri, " _____ "

Ndi a kona u
gidima nga
luvhilo.

Ntakadzeni o ri, " _____ "

Konani o ri, _____ "

Ndi pfana na u
tamba netibolo.

Dzhenani kilasini
u swikela mvula i
tshi tsha.

Mugudisi vha ri, " _____ "

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani mafhungo mararu ni tshi t̄alutshedza uri ho itea mini nga d̄uvha la mitambo.

Maipfi maḡivhiwa

pfuvha
vhanda
ya
luwa

Kha ri d̄iphine

Thusani kha u pulanela D̄uvha la Zwipotso. N̄walani mihumbulo yaḡu kubogisini kuḡwe na kuḡwe kha mimepe ya maipfi (mihumbulo).

Mbambe ya gumba na lebula

* elelwani:

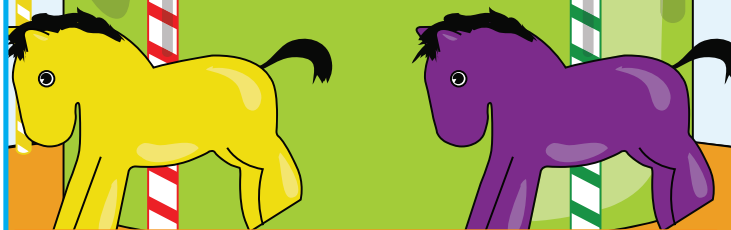
- gumba lo vhliswaho
- lebula

D̄uvha na tshifhinga:

Elelwani

U pulanela d̄uvha la Zwipotso

Zwine nda ḡo ita arali ya nga na?

Ndi nnyi ane a ḡo thusa?

Ndi ḡo la mini?

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe
nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ro thoma u pfa nga munukho wa
vhutsi musiri kilasini. Nndinde ya
thoma u nukhedza. Hu khou nukha
mini?

Ra t̄odzimela ri tshi t̄oda u vhona na
u bvela n̄da. Mugudisi vha ri ri songo
bvela n̄da. Vha ri bvisa nga muthihi
nga muthihi ra ima fhasi ha muri ro ita
muduba.

Mugudisi vha founela IO177. Nga
muthihi ra ima fhasi ha muri ro ita
muduba.

Ha swika vhanna vha rathi vha
zwidzimamulilo vha dzima mulilo. Vho
vha vho kungela mabanda mahulu
na mbaḁo vho ambara masiki maḁoni
na kha milomo.

L̄ori yavho yo vha i tswuku. Vho
dzima mulilo nga mapaipe mahulu.
Vho shumisa phaiphi ndenya, ndapfu
vha kona u dzima mulilo.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Tangedzelani maipfi a re tshibogisini ane a amba nga vhathu vha no fhira muthihi.

Masala

n̄ne	rīne	vhone	ene	avha	yānu	vhoiwe
ive	inwi	zwanga	yawe	zwavho	ene	yānu

Nangani ni tingedzele ipfi lo teaho.

Kha ri n̄wale

Ene	u	vha	dzula fhano.	Bongi	u	vha	na luvhilo.
-----	---	-----	--------------	-------	---	-----	-------------

Vhone	u	vha	tshikoloni.	Vhana	u	vha	khou tamba
-------	---	-----	-------------	-------	---	-----	------------

Ene	u	vha	vhala bugu.	Ndumeliso	u	vha	tamba bola.
-----	---	-----	-------------	-----------	---	-----	-------------

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u n̄wala mafhungo ānu inwi mūne buguni yānu ya ndowedzo.

munukho	vhutsi	bvela	swa	maanda
nukhedza	tsini	bvisa	swika	phanda
nukha	tsitsa	bvuma	phuluswa	zwanda

Fhindulani mbudziso idzi. Ipfi la u thoma la phindulo yānu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Kha ri n̄wale

Ho vha hu tshi khou swa mini?

Ho swika vhadzimamulilo vhangana?

Ndi nga mini mugudisi Vho Denga vho vhudza vhana uri vha ime nga muduba fhasi ha muri?

Ngauri

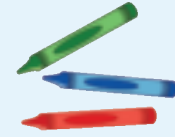

Nomboro dza luṅgingo lwa vha zwidzimamulilo ndi ifhio?

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso izwi u bva kha 1 u swika kha 4 ni tshi sumbedza u tevhekana hazwo nga ngona.

Kha ri n'wale

N'walani fhungo nga tshinwe na tshinwe tsha izwi zwifanyiso.

Duvha:

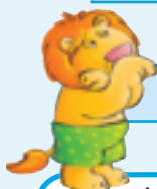
Kha ri n̄wale Dzhenisani zwiga zwa u vhala zwo teaho.

Shumisani tshigambudziso **?** kana tshigagarukela **!** kana tshiga tsha u awela **.**

Tshete	!
Thusani shede i khou swa	
Zwa mulilo zwo bvelela lini	
Mulilo u ngafhi	
Vho dzimisa hani mulilo	

Maipfimaqivhiwa

vhona
muthihi
bvisa
vhutsi

Divhamaipfi

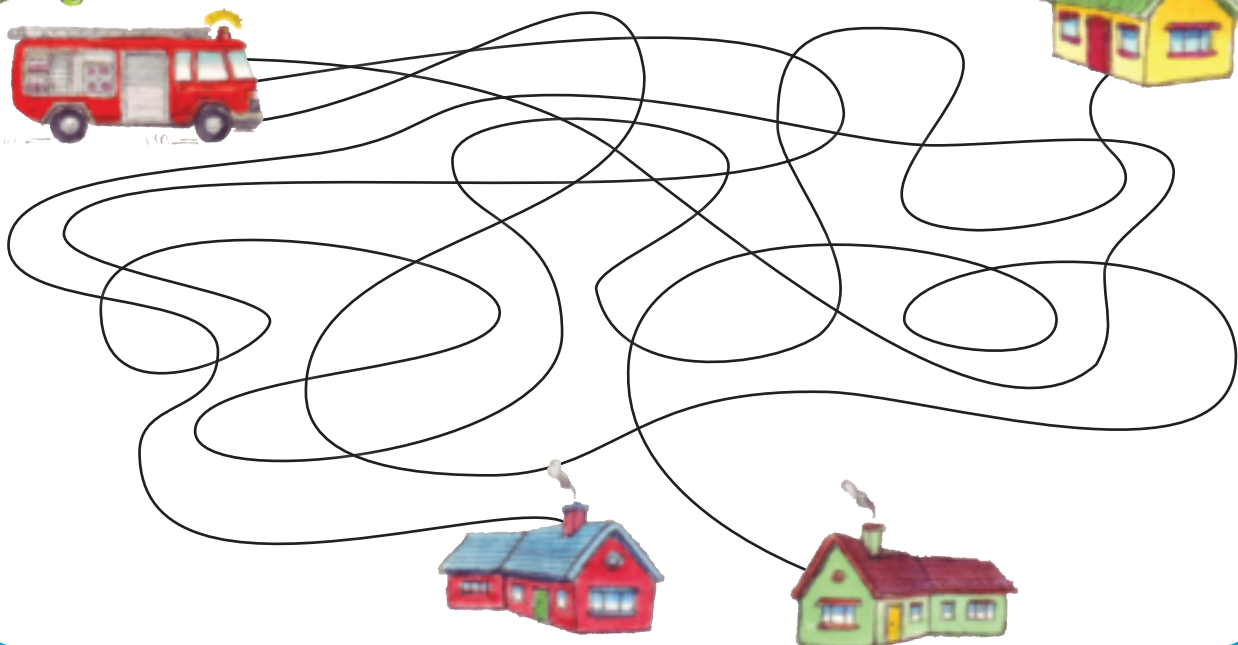
Talelani maipfi ane a tea u thoma nga maqederedanzi. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi muṅe buguni yaṅu ya ndowedzo.

<u>vhonani</u>	ntshavheni	phando	tshimange	metshe
cape town	ndumeliso	musumbuluwo	tamba	lavhuraru
tshidula	mpumalanga	east london	johannesburg	kelengende
sundani	ntakadzeni	peni	polokwane	penisela

Kha ri diphine

Thusani vhadzimamulilo uri vha wane n̄dila ya u ya zwifhatoni zwi na muvhala mutswuku, mudala na wa lutombo.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Wanani ni tangedzele mubvumo sh.

Namusi rine ro vha ro ya laiburari musi tshikolo tsho no bva.

Ro tuwa na ri tshi thusana u kungulusa tshidulo tshawe tsha milinga.
Laiburari hu na bugu nnzhi. Ndi dzine dza vhalwa nga vhatu vhanzhi.

Ndo takadzwa nga bugu ya mafhungo a bere tshena. Ndi bere i no kona u bambela lwanzheni i sa mbwandameli.

Vhonani o hadzima bugu i no amba nga mupfuluwo wa Vhavenda vha tshi bva Afrikakati. U funesa divhazwakale.

Langanani o dudumela bugu a zwi pfa ngauri ndi mupfufhi. Ndinde yo sala nda yo tungufhala.

Mmbwa a dzi tendelwi ngomu laiburari.

Zwi na vhutungu zwa mmbwa.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Livhanyani maipfi a re kha tshamonde na maipfi a re kha tshaula uri a vhumbe mafhungo.

Ho ngo ya tshikoloni ngauri
Ndo ambara dzhesi ngauri
Ndo bva na tshisambureni ngauri
Ndo tamba n̄da ngauri

ho vha hu na d̄uvha.
yo vha itshi sumbedza u na.
o vha a tshi khou lwala.
ho vha hu na phepho.

Divhamaipfi

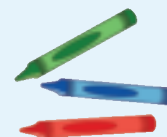
Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi mune buguni yaṅu ya n̄dowedzo.

vhanzhi	mbwandamela	mupfuluwo	tendelwa	mini
lwanzhe	vhumbwa	mupfufhi	lwala	ngani
milenzhe	mbwanana	pfuka	lwendo	lini

Kha ri n̄wale

Fhindulani mbudziso idzi nge na fhedzisa fhungo lin̄we na lin̄we. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nga mini tshidulo tsha milinga tsha Lufuno tsho vha tshi tshi lemela?
Ngauri o
Ndi nga mini Langanani o kondelwa nga u swikela bugu shelifuni?
Ngauri o
Ndi nga mini Vhonani o hadzima bugu ya mupfuluwo wa Vhavenda?
Ngauri u
Ndi ngani Ndinde yo sala n̄da?
Ngauri yo

Kha ri ite nyito

Nwalani dzina la bugu ye na i takalela.

Muñwali:

Olani tshifanyiso tshi no sumbedza zwine bugu ya amba ngazwo.

Kha ri ñwale

Nwalani mafhungo mararu ni tshi bula zwe zwa ni takadza buguni iyi.

Kha ri n̄wale

Livhanyani ipfi l̄iṅwe na l̄iṅwe l̄i re kha tshibogisi tsha lutombo na l̄ine la vha na raimi na lo l̄i re kha tshibogisi tsha ṭada.

lila	fula
ḡisa	isa
lela	eḡela
pana	fana

dzula	fhala
lilisa	l̄isa
ṭolela	fhela
tala	dzwala

Maipfimaḡivhiwa

lini
inwi mune
zwino
ṅamusi

Kha ri d̄iphine

Olani tswayo dzo imelaho tshir̄we na tshir̄we tsha zwithu zwi tevhelaho ni ṭalutshedze khonani yaṅu zwine luswayo lwa amba.

A hu dzheni mmbwa.

A hu lidzwi mavuvuzela.

A hu shumiswi seḡefounu.

A ho ngo tendelwa mbudzi.

Kha ri ambe

Kha ri sedze
tshifanyiso ri ambe
nga zwine ra khou
vhona.

Vhonani u fundedza vhanwe vhana u ita mathuthuba.

Kha ri vhale

Mutshini wa mathuthuba

Zwine na do shumisa
zwilebula 2 zwiṭuku zwa oili
Hafu ya khaphu ya tshikoli
Muṅo.

Zwine na tea u ita

Shelani oili panini.

Shelani mavhele panini.

Vheani pani kha tshiṭofu tshi no khou fhisana kana muliloni.

Ni vhone ni sa do swa.

Thetshelesani mathuthuba a tshi thuthuba.

Tibulani pani musi a si tsha thuthuba.

Dzimani tshiṭofu kana mulilo.

Shelani mathuthuba tshidishini ni ṅunedze muṅo. Ni dzinginyise tshidishi.

Dikandeni.

Kha ri n̄wale

Wanani ni tingedzele phindulo i re yone.

Ni shumisa oili nngafhani?

A	Ya lebula t̄hukhu nthihi
B	Ya lebula t̄hukhu mbili
C	Ya lebula t̄hukhu tharu

Zwiñwe zwiine na do shumisa ndi zwifhio?

A	Mathuthuba
B	Mathuthuba na muño
C	Muomva

Ndi nga mini ni tshi tea u londa musi ni tshi khou ita mathuthuba?

Ni do zwi ñivha hani uri mathuthuba o vhibva?

Ñivhamaipfi

Wanani ni tangeledze phindulo yo teaho. Ni kone u shumisa maipfi mañanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yañu ya ndowedzo.

panini	tshito <u>fu</u>	swa	tshidishini	dzinginyisa
kupula	watshi	swole	shela	gonya
mukope	tshikoli	swiswina	shasha	nyimbo

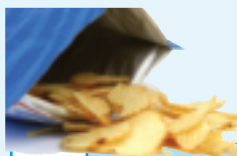

Kha ri n̄wale

Zwithu zwi tevhelaho zwi na muñifhode?
Wanani ni tangeledze phindulo yo teaho.

A	n̄ambit̄ela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	n̄ambit̄ela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	n̄ambit̄ela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

A	n̄ambit̄ela
B	dunga
C	vhavha
D	muño

Ni funesa	duvha li funeswaho kha vhege?	zwipotso kana mutambo u funeswaho?	bugu i funeswaho?
Dzina			
Dzina la khonani			
Dzina la khonani			

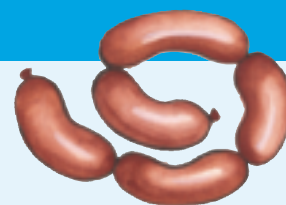
Kha ri n'wale

Talani mutalo u no tlanganya fhungo li re kha bogisi la muvhala wa lutombo na fhungo li re kha bogisi la t'aga.

Yo vha i tshi nga i nga na.	Nda founela vha zwidzimamulilo.
Ho vha hu tshi nga hu do rothola.	Nda tuwa na dzhesi tshikoloni.
Ndo vha ndi tshi khou ya u tamba bola.	Nda ya nda dzhia leri.
Bisi yo vha i tshi khou swa.	Nda tshetshelela vhurotho.
Tshimange tsho vha tsho gonya muri tshi si tsha kona u tsa.	Nda ya tshikoloni na tshisambureni.
Ndo vha ndi tshi t'oda u ita Sangwetshi.	Nda thivha tshivhana.
Ho vha hu duvha langa la mabebo.	Nda tuwa na khekhe tshikoloni.
Mbudzi yo dzhena nga tshivhana d'ar'ani.	Nda tuwa na khokho dzanga tshikoloni.

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani zwithu zwine na zwi funesa. Zwino vhudzisani khonani mbili zwithu zwine dza zwi funesa.

Zwiliwa zwi funeswaho?	Phurogireme ya TV kana radio i funeswaho?	Muthu a funeswaho?

Maipfimaḡivhiwa

zwiliwa
bugu
radio
zwapotso

N̄walani risipi yaḡu.

Kha ri d̄iphine

Risipi _____

Zwine nda ḡo shumisa _____

Zwine nda fanela u ita _____

Kha ri ambe

Kha ri vhale

MATHOMO A TSHIṬORI

Ro vha ri tshi khou shuma mushumo washu. Musi ri tshi khou nṱwala Vhonani a ri tshiswiṱulo tshawe tsho tswiwa, fhedzi ri si zwi tende ngauri ro vha ri songo vhona hu tshi dzhena muthu kilasini.

MUTUMBU WA TSHIṬORI

Ndumeliso a ri bugu yawe yo kherulwa naho ri songo vhuya ra vhona muṱwe muthu o fara bugu yawe.

Nga murahu ra wana uri maluvha a mugudisi o ngalangala hone ra mangala uri ho bvelela mini khao.

Ra kona u vhona uri muiti wazwo ndi nnyi. Ho vha hu libudzi lihuluhulu le la dzhena tshikoloni ngauri darata yo vha yo thukhuwa. Lo vha li na ndala zwino la la tshiṱwe na tshiṱwe tshine la tangana natsho.

MAGUMO A TSHIṬORI

Ho thusa Nndinde ye ya li pandamedza. Yo li pandamedza i sa humi nahone i sa homelwi. Nga murahu rothe ro thusa kha u thivha tshivhana.

Kha ri ite nyito

Tambani litambwa la tshitori tsha mbudzi i tshi dzhena tshikoloni.

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matamu kha u nwala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

ntshengedza	ngalangala	bvelela	nnyi	homelwi
tshintsha	ngomu	bvuma	nnyala	lwela
ntshela	nguvho	vhubva	nnyamba	elelwa

Kha ri nwale

Fhindulani mbudzi idzi. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Bulani zwithu zwiraru zwe mbudzi ya la.

1.

2.

3.

Mbudzi yo dzhenisa hani tshikoloni?

Ndi nnyi we a pandamedza mbudzi?

Ṭodani ṭhoho yavhudi ya itshi tshitori ni i nwale hafha.

Kha ri n'wale

N'walani nomboro kha zwifanyiso izwi nga mutevhe wone.
Ni kone u nwala fhungo la tshifanyiso tshiwe na tshiwe.

Kha ri diphine

N'walani tshiṭori tshaṅu inwi muṅe kha tshibambiri. Tshiṭori tshi tea u vha na mathomo, mutumbu na magumo. Humbelani khonani yaṅu a ni thuse nga u tshi lulamisa. Zwino ni khou ya u ita bugu yaṅu. Gerani siaṭari li tevhelaho buguni iyi. Gerani ni tshi tevhedzela zwithoma. Petani siaṭari kha zwithoma. N'walani dzina la bugu kha khavara. N'walani dzina laṅu nga fhasi ha dzina la bugu, ngauri muniwali wayo ndi inwi. Olani tshifanyiso kha khavara. Zwino n'walani tshiṭori tshaṅu buguni.

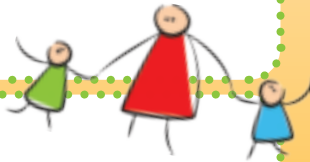

KHAVARA YA MURAHU

NGA HA MUŊWALI

Ŋwalani dzina laŋu

Miŋwaha yaŋu

Hune na dzula hone

8

Lejola 4: Gamaŋa ha matšho ya gona ya tšhona ya tšhona ya tšhona

KHAVARA

Olani tshifanyiso hafha.

Ŋwalani dzina la bugu hafha.

Ŋwalani dzina (ndi inwi muŋwali).

1

Lejola 1: Patani ha matšho ya tšhona

5

Blank writing area with horizontal lines for the number 5 exercise.

Isani phanda tshitori tshana hafha.

7

Blank writing area with horizontal lines for the number 7 exercise.

Nwalani mutumbu wa tshitori tshana hafha vukati ha siatari la 5.

Olani tshifanyiso hafha.

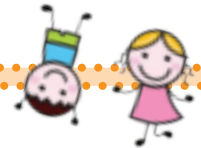
shifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso.

Olani tshifanyiso.

Thomani u n̄wala tshiřori tshaṅu hafha kha siařari la 3.

Four horizontal blue lines for writing.

Fhedzisani tshiřori tshaṅu.

Four horizontal blue lines for writing.

2

7

3

9

Isoni phanda tshiřori tshaṅu hafha.

Four horizontal blue lines for writing.

Nwalani uri hu bvelela mini magumoni a tshiřori tshaṅu hafha.

Four horizontal blue lines for writing.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Z Thero ya 2: Mashaka na dzikhonani **Themo ya I: Vhege 5-10**

w
i

17 Muzwala ane nda mu funesa 36

U amba: U shumisa vhusevhegi ha u tou vhone nga mafo kha u bvumba uri tshiitori ri amba nga mini.
U vhala na tholokanyongivho: Vhalani luhwalo lwe Dumi a hwalela. Sedzesani nga maandza direse na theshano. Tholokanyongivho ya zwi re ngomu.
Foniki: zw, ngw, nts, nw, n.

r
e

n
g
o
m
u

18 Muzwala wanga 38

U amba: Ambani nga mitambo yo fhambananaho ine na I tamba. Hu na mitambo ine ya nga ni vhangela khombo? Khumbulelo
U hwala: Nwalani luhwalo. Ambani nga zwine na khou ita tshikoloni khathihi na mafhungomaitei (nyusi).
Olani muri wa mashaka. Nwalani madzina a mashaka a afho mutani. (madzina vhukuma)

19 U dalela mashaka 40

U amba: Ambani nga tshifanyiso ni bvumbe uri hu do bvelela mini tshiitorini.
U vhala na tholokanyongivho: Nganetshelo
Foniki: kh, sh, tsh, d, dzw, vh

20 Nqilani ya u ya u dalela muzwala wanga 42

U hwala: Itani garafa ya u tamela mulwadze mashudu.
Luambo: U shandula mafhungo a tshi bva kha tshifhinga tsha zwino a tshi ya kha tshifhinga tshidaho ni tshi thoma nga Mulovha.
U hwala: Nwalani uri ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala, no tungufhala, no sinyuwa na u ofha.
U amba: Tevhelani mukwita (meizi) uri ni wane ndila ni kone u laedza khonani yanu uri ha Tshamaano hu yiwa nga ndilade.

21 Ro vhuya ra swika 44

U vhala na tholokanyongivho (nyanetshelo)
U hwala: find the words in the story and fill them into the correct phonic column: ee, ea, oo NB. This activity doesn't exist on pp44-45.
Foniki: sw, rw, mm, ny, sh

22 Zwe ra ita rothe 46

U amba: Litambwa la tshiitori.
U hwala: Dzhenisani zwiga zwa u vhala mafhungoni.
U hwala: Nwalululani mafhungo e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.
Tambani mutambo wa maipfi ni tshi shumisa mibvumo ye na i guda u swika zwino.

23 Mpho ye ya xela 48

U vhala na tholokanyongivho: Vhalani tshiitori ni fhindle mbudziso.
Foniki: Tangedzelani maipfi ane a vha na vh na dz.
Foniki: ph, mph, mpf, x.

24 U wana zwithu 50

U hwala: Tevhekanyani zwifanyiso uri zwi talutshedze tshiitori.
Nwalani fhungo la tshifanyiso tshihwe na tshihwe
U hwala: U livhanya maiti a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tshifhinga tsho fhiraho.
U dipihana: wanani phambano. (thalutshedzo.)

25 Mulanga a tshi xela 52

U vhala na tholokanyongivho: Nganetshelo
Foniki: th, hw, sw, nga, dz
Luambo: Maiti na zwifhinga, mulovha, namusi kana matshelo.

26 U tsireledzea ha vhana 54

U hwala: Nwalani tshiitori tsha musi we na xela
Luambo: Lipfanisi
U hwala: Nomborani mafhungo ni tshi sumbedza thevhekano yao tshiitorini.
U amba: Tevhedzelani mukwita uri ni wane ndila ni laedze khonani yanu ndila.

27 Phikiniki ya duvha la mabebo la makhulu vha mukalaha 56

U vhala na tholokanyongivho: Vhalani thambo ya u fhululedza Duvha la Mabebo.
Foniki: kh, tshi, vh, sh
U hwala: Vhumbani mbudziso ni tshi shumisa lini, ngafhi na nnyi nahone ni fhedzise nga tshigambudziso.

28 Phathi na phikiniki 58

U amba: Itani thogisiso. Vhudzisani mbudziso dza lini, ngafhi na nnyi ni hwale phindulo kha thebuju.
Luambo: Topolani maiti a tshifhinga tsho fhiraho.
Luambo: U livhanya maiti a re kha tshifhinga tsho fhiraho na a re kha tshifhinga tsha zwino.
Luambo: Nwalani mafhungo a re kha tshifhinga tsho fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.
Luambo: Mutevhe wa alifabethe
U hwala: Nwalani thambo ya u fhululedza Duvha la Mabebo.

29 Muja u re na mutakalo 60

U vhala na tholokanyongivho: Vhalani dayari ya Ntakadzeni
Foniki: mb, tsh, shi, ntsh, hw
Foniki: Vhekanyani maipfi aya zwibogisini zwo teaho zwa maipfi.

30 U tshila nga tshifhinga 62

Nwalani zwifhinga zwo fhambananaho zwa zwiitei zwe zwa bulwa dayarini ya Ntakadzeni.
U hwala: Nwalani mafhungo e kha tshifhinga tsho fhiraho a zwe na ita mulovha. Ni thome nga "mulovha".
U hwala: Fhedzisani dayari ya zwine na do ita vhege i daho.

Tambani mutambo wa nowa na Jeri. Gerani bodo ya mutambo murahu ha bugu.

31 Tshiitori tsha makhulu vha mukegulu 64

U vhala na tholokanyongivho: Vhalani tshiitori tsha khali dza makhulu.
Foniki: dz, kh, vh, tsh

32 Tshiitori tsha muta wa hashu 64

U amba: Itani litambwa la tshiitori tsha khali.
U hwala: Nomborani mafhungo a re afho fhasi a tshi ya nga u tevhkana ha zwiwo tshiitorini.
U hwala: Itani pulane ya u hwala tshiitori tshanu ni tshi shumisa mepe wa muhumbulo.
U hwala: Nwalani bugu ya tshiitori ni tshi shumisa thempheleithi ya tshigeriwa. Tshiitori tshanu tshi vhe na mathomo, mutumbu na magumo.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Ha Vhonani

No vuwa hani muzwala?

A thi koni u hangwa zwe ra dhiphina ngazwo zwiḽa tshikolo tsho vala.

Ndi a mwemwela ndi ndoṭhe ndi tshi humbula duvha le ra ya u bambela.

Tshi no ntakadza ndi musi inwi ni tshi wela tivhani na toḽa u nwela khothe.

Nda ni nula maḽini no nukala.

Tshikolo tsho vula zwino ri vhukati na u lugisela zwipotso na

muṭaṭisano wa nyimbo ngei Makhado. Vhege i daho hu na

khontsati ya tshikolo zwino na nne ndi muṽwe wa vhatambi.

Ndi do ḽa nda ni dalelavho tshi tshi vala.

Muzwala waṅu

Tshamaano

I Section BB

Oliver Tambo Road/Vleifontein

5 Thafamuhwe 2015

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani tshitori tshi re kha siatari la 36 ni fhindule mbudziso idzi. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi o n̄walaho ulu lu n̄walo?

Lu n̄walo lu khou ya kha nnyi?

Lwo n̄waliwa nga duvha lifhio?

Lu n̄walo ulu lu amba nga mini? N̄walani zwithu zwivhili.

1.

2.

Tshamaano u do ita zwifhio khontsatini?

Maipfima divhiwa

dalela
diphina
vhatambi

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo yao. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

muzwala	hangwa
ngazwo	ngwana
zwino	ngwen̄a

inwi	khontsati
nwela	ntsa
nwisa	ntsis̄a

wanu
n̄ula
n̄ukala

Kha ri ite nyito

Ambani na khonani yaṅu nga zwiṅwe zwa zwithu zwine na ita musu ni tshi khou tamba na vhaṅwe vhana. Hu na mitambo ine na tamba ine ya nga ni vhangela khombo? Ambani nga (nyusi) mafhungomaitei ane na vha nao a no kwama muṅa na tshikolo.

Ṓwalelani muzwala waṅu luṅwalo. Mu vhudzeni zwine na khou ita tshikoloni khatihi na mafhungo a no kwama muṅa wa haṅu.

Kha ri ṅwale

Ṓwalani diṛese yaṅu _____

_____

_____

Ṓwalani duvha la ṅamusi _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Ha _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Waṅu, _____

Ṓwalani dzina laṅu. _____

Duvha:

Kha ri diphine

Olani muri wa mashaka. Nwalani madzina a mashaka afho mutani.

Vhazwala

Vhomalume/
vhokhotsimunene/
vhokhotsimuhulu

Vhomakhadzi/
Vhommane/
vhommemuhulu

Vhabebi

Vhakomana/
vharathu

Vhakomana/
vharathu/
khaladzi

Vhomakhulu

Khaladzi

Vhomakhulu

Vhabedi

Vhomakhulu

Muri wa Lushaka

Tshifanyiso tsha mashaka

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Mme a Tshamaano vha khou lwala. Vhonani na mme awe vho ya u vha ṭolela. Vha ḑo ṭuwa nga **thekhisi**. Vhonani o takala ngauri u khou dalela muzwala wawe, Tshamaano.

Bege dzavho dza pakiwa nga **matsheloni**. Vhonani o rengela Tshamaano tshifhiwa nahone o dzula o ita garaṭa ya u tamela mme a Tshamaano mashudu a uri vha ṭavhanye u fhola.

Thekhisi i ḑo **tshimbila vhusiku** hoṭhe ngauri fhethu ha hone ndi kule.

Thekhisi i na mavhone avhuḑi.

Matshelo li tshi tsha Vhonani na muzwala vha ḑo tamba vha ḑiphiṅa vha tshi bambela na u fula mitshelo.

Kha ni n'wale

Fhindulani mbudziso dzotlhe. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga legeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani u khou ya ngafhi?

U khou tuwa na nnyi?

Ndi nga mini vha tshi khou ya u dalela Tshamaano?

Vha do tuwa nga mini?

Vha do tuwa nga tshifhingade?

Vhonani u do ita mini o no swika ha Tshamaano?

Maipfi ma divhiwa

**Iwala
thekhisi
bambela**

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n'wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

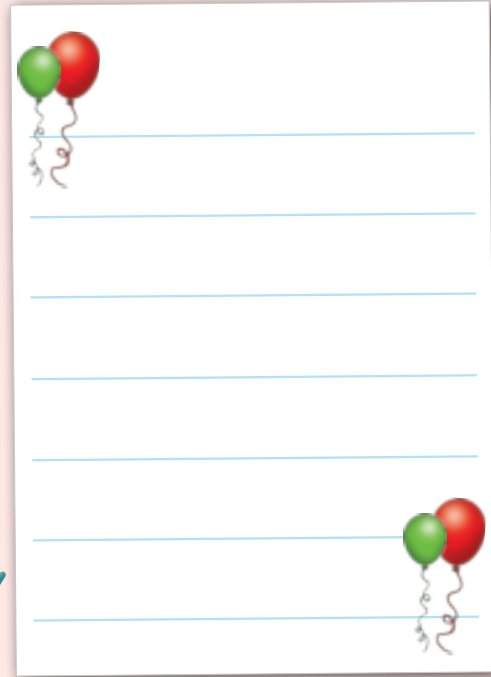

thekhisi	mashaka	matsheloni	madautsha	tanganedzwa	khovhe
thikhithi	shango	tshimbila	diphina	dzwala	ndevhe
khakhathi	mushumo	matshelo	zwidula	vhudzwa	vhalala

Kha ri ite nyito

Itani garaṭa ya u tamela mulwadze mashudu. Nwalani mulaedza wa tshipentshela nga phanda ha garaṭa. Ni u n̄wale kha tshipigḁa tshi re n̄ḁha ha tshifanyiso ni kone u n̄wala nga ngomu mulaedza wa tshipentshela wa u tamela mulwadze mashudu.

Kha ri n̄wale

Nwalulani liṅwe na liṅwe la mafhungo aya, li thome nga Matshelo. Ro dzula ro ni itela la u thoma.

Tshifhinga tshidaho

Ndi la zwiliwa.

Matshelo ndi do la zwiliwa.

Ndi ya ha Tshamaano.

Matshelo ndi do

Ndi tamba na Tshamaano.

Matshelo ndi

Ri tshimbila nga thekhisi.

Matshelo ri

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani fhungo li no ri vhudza uri ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala, no t̄tungufhala, no sinyuwa na u ofha.

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no takala?

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no t̄tungufhala?

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe no sinyuwa?

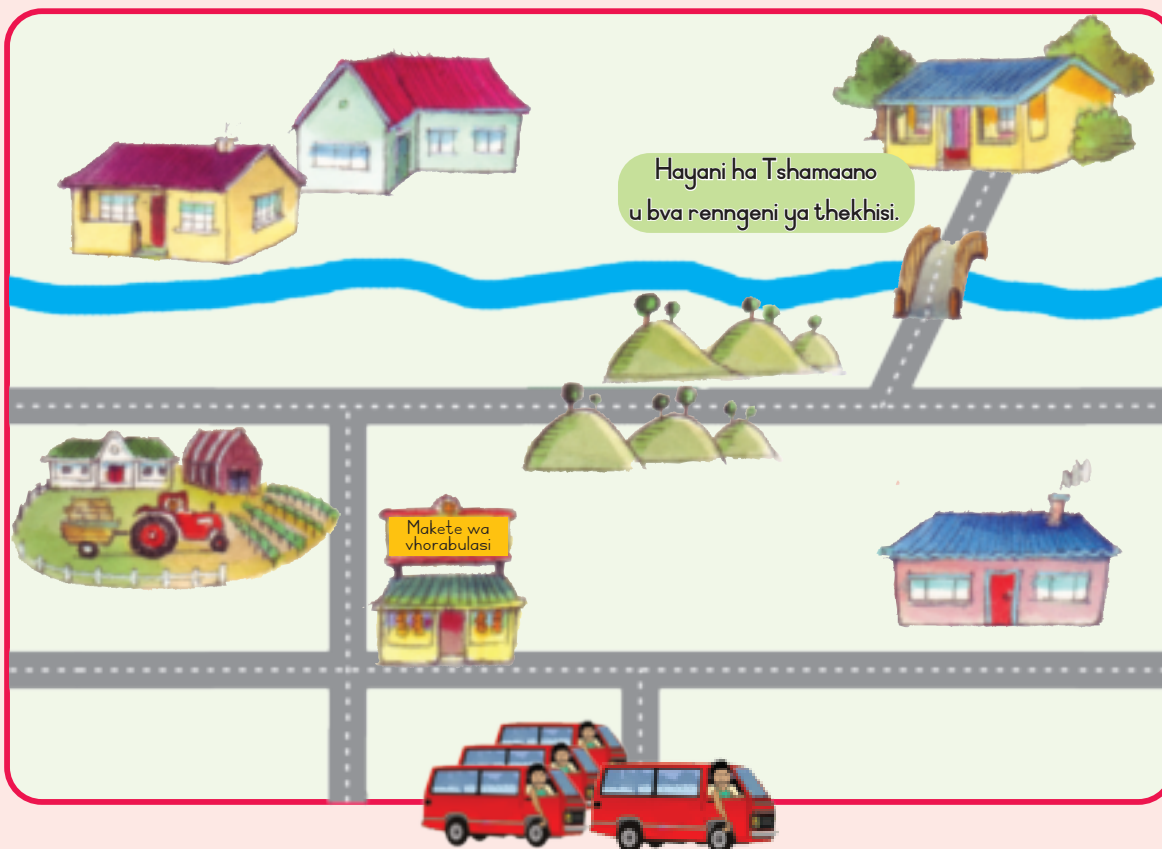

Ndi mini tshi no ita uri ni pfe ni tshi ofha?

Kha ri d̄iphine

T̄alutshedzani khonani yaṅu uri ha Tshamaano hu yiwa nga n̄dilade. Ambani uri khonani yaṅu u tea u khonela lini kha tshamonde kana tshaula.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Thekhesi ya mbo swika ha Tshamaano.

Ndi musu yo no rwa iri ya malo vhusiku ho no vha na swiswi.

“Ro swika mmawe,” hu amba Vhonani o takala.

Vhonani o pfa o takala musu a tshi vhona muzwala wawe.

“Tshamaano wangavho!” ndi Vhonani a tshi vhidzelela.

“Idani ni Vhone zwidula zwiṭuku mulamboni, Tshamaano o ambela nṭha”. “Hai, ni ḁo farwa nga muṭambuṭambu.

Ni ḁo tamba fhano hayani no thoma na la”, hu amba mme a Tshamaano.

“Izwo ri ḁo ya u tamba mirini,” Vhonani u fhindula nga u ṭavhanya. “Hai, ni ḁo wa na vunde kana.

Ni ḁo tamba fhano hayani no thoma na la,” ndi mme a Vhonani vha no ralo.

Kha ri riwale

Fhindulani mbudziso dzotlhe. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga legeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Thekhisi yo swika nga tshifhingade ha Tshamaano?

Tshamaano o ri vha do ita mini nga tsha matshele?

Wo vha u muhumbulo wavhudi uri vha tambe mulamboni vhusiku? Ngani?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u riwala mafhungo anu inwi muhe buguni yanu ya ndowedzo.

swika	rwa	mmawe
swiswi	farwa	mme
vuswa	rwisa	mmila

Maipfimaqivhiwa

badela
mambule
mutambutambu

fasha	tavhanya
fusha	bonya
shambo	nyala

vhalala	fhisala
vhavha	vhifha
vhofho	fhatuwa

Kha ri n̄wale

Ŋwalululani fhungo il̄i ni tshi shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho.

bongi na takalani vha tamba nga migivhela

sam u do fara miŋwaha ya rathi nga n̄wedzi wa fulwi

Kha ri ite nyito

Kha ri n̄wale

Tshifhinga tsho fhiraho. Ŋwalululani mafhungo a tevhelaho ni tshi a thoma nga Mulovha.

Shumisani maipfi aya

ndo vha

ro vha

o kadzinga

o baka

ndo tamba

Ndi tshikoloni.

Mulovha

Ndi tamba na khonani dzanga.

Mulovha

U kadzinga gumba.

Mulovha

U baka khekhe.

Mulovha

Ri tshikoloni.

Mulovha

Kha ri diphine

Ri gidimela ha Tshamaano

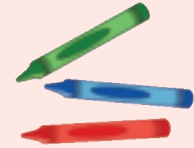
Ndi nnyi ane a do thoma u swika ha Tshamaano? Thosani nga khoini. Ya wa nga thoho ni pfuka zwibuloko zwivhili ni tshi ya phanda. Ya wa nga mutshila ni tshimbila tshibuloko tshithihi fhedzi ni tshi ya ha Tshamaano. A no thoma u swika ha Tshamaano ndi ene we a wina. Ipfi line na swika khalo ni a li vhala. Wanani uri ndi maipfi mangana ane na a vhala nga ndila yone.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhalani tshiṭori. Zwino tangedzelani maipfi ane a vha na **vh** na **dz**.

Ha Tshamaano ho vha hu tshi khou takadza nga maanda.

Tshamaano o mpha mpho musiri tshi vho tuwa.

Yo vha i mpho ya tshipuka tshavhudi tsha vhukuse hu no suvhelela.

Ndi tshivhingwi.

Ra dzhena thekhisini ri tshi vhuya hayani. Mvula ya thoma u na hu na phepho. Mme anga vha mpfukedza nguvho nda dudelwa.

Ro gidima mvulani u bva thekhisini u ya hayani

Nda zwi limuwa uri mpho yanga ya tshivhingwi yo sala thekhisini.

Nda lila mbilu yanga i tshi khou vhavha. Nda vho tou humbulela uri tsho bva tsha ya huiwe f'hetu nga thekhisini.

Ra vho i wana yo putelwa nga nguvho nda takala nga maanda.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Nangani phindulo yo teaho.

Vhonani ndi nnyi?

- A** Vhonani ndi musidzana.
- B** Vhonani ndi mutukana.
- C** Vhonani ndi tshivhingwi.

Maipfimaḍivhiwa

mpho
tuwa
vhukuse

Mutsho wo vha wo ima nga ḡdila ifhio tshitorini itshi?

- A** Lo fhisa ḍuvha lothe.
- B** Lo fhisa, ha rothola, mvula ya na.
- C** Yo na ḍuvha lothe.

Vhonani o ya nga mini hayani?

- A** Nga tshidimela.
- B** Nga thekhisi.
- C** Nga baisigira.

Nwalani phindulo dza mbudziso idzi.

Vhonani o ḍipfa hani musi o vhona u nga mpho yawe yo xela?

Ni zwi ḍivha nga mini?

O wana mpho yawe ngafhi?

Ḍivhamaipfi

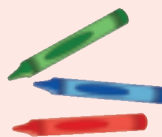
Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maḡanu kha u n̄wala mafhungo aḡu inwi muḡe buguni yaḡu ya ḡḍowedzo.

mp̄ha	tshivhingwi	p̄hepho	mp̄fukedza	xela
mp̄ho	ngweḡa	phapha	mp̄fo	xaxara
mp̄hura	khangwa	phandḡa	mp̄fu	xoya

Kha ri ite nyito

Nomborani zwifanyiso nga u tevhekana hazwo.

Kha ri n'wale

Zwino n'walani fhungo li no sumbedza uri hu khou bvelela mini kha tshifanyiso tshiñwe na tshiñwe, zwi tshi tevhekana nga ngona.

Kha ri n̄wale

Tshifhinga tsho fhiraho

Livhanyani maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino na a re kha tsho fhiraho. Ni tale mutalo u itela u t̄anganya dziphere.

u imba

zwo d̄a

u amba

ni reila

ro
tshimbila

vho
tamba

ri
tshimbila

o amba

o imba

no reila

tshi lila

ndi
humbula

zwi d̄a

tsho lila

ndo humbula

Kha ri d̄iphine

Wanani phambano.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhonani na Ann vha khou tṱoda murathu wa Vhonani, Mulanga. Mulanga u na miṱwaha miṱa.

Mulanga o vha a tshi khou tamba na Nndinde.

Vhonani na Ann vho mangala vha tshi vhona vothi lo aṱama. Mulanga na Nndinde vho ngalangala.

Vha gidima vha tshi tsa na tshitarata vha tshi vhidzelela.

Vho vha vho tshuwa ngauri lo vha li tshi vho swifhala.

Musi vha tshi swika huṱwe kha iṱwe khona vha vhona Mulanga na Nndinde vho dzula na mukegulu wa tshiphaza.

Mulanga na Nndinde vho vha vha tshi khou la maapula.

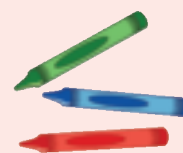

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani tshitoro ni fhindule mbudziso. Ipf̄i la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḁeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi we a vha a siho?

Ndi ngani Vhonani na Ann vho vha vho tshuwa?

Vho vha vho tshuwa ngauri

Mulanga vho mu wana lini?

Mulanga vho mu wana musi

Mulanga vho mu wana ngafhi?

Mulanga vho mu wana

Mulanga o vha a tshi khou ita mini musi vha tshi mu wana?

O vha

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi mune buguni yaṅu ya ṅdowedzo.

murathu	min̄waha	vhidzelela	swifhala	mangala
vothi	hun̄we	dzula	swika	ngalangala
thuthuthu	in̄we	mbudzi	swiswi	mulanga

Maipfimaḁivhiwa

tshiphaza
tshuwa
vothi

Kha ri n̄wale

Talelani nyito fhungoni lin̄we na lin̄we. Ni n̄wale mulovha, ṅamusi kana matshelo, u itela u sumbedza uri nyito i khou itea lini.

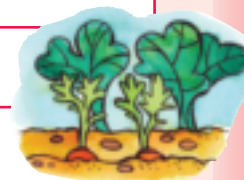
Vha ḁo ya tshikoloni nga baisigira.

Matshelo

O ri bikela zwiliwa.

Ri ḁo tavha miroho.

U khou amba nga founu.

Kha ri ite nyito

Olani tshifanyiso tsha zwe Mulanga a vha a khou ita musi a tshi waniwa.

Blank writing area with horizontal lines for text entry.

Kha ri n̄wale

Tangedzelani ipfi li re lone.

N̄ne **ndi/u** khou t̄oḁa aisikhirimu.

Ene **u/vha** khou t̄oḁa maḁi.

Uyu **u/tshi** ya tshikoloni.

Zwiḁoni **zwi/tshi** a fhufha.

Inwi **ni/ndi** a seisa.

Vhone **vha/li** khou ya hayani.

Kha ri n̄wale

Fhedzisani haya mafhungo nga u dzhenise ipfi lo teaho zwikhalani afho fhasi. Shumisani maipfi a re zwibogisini uri a ni thuse.

Mulanga vha mu wana.

Vha ya u t̄oḁa Mulanga.

Mulanga o xela.

Vhonani na Ann vho vha vha tshi khou lela Mulanga.

Duvha:

Kha ri ite nyito

Vhalani maipfi ni thetshelese mibvumo.

phuphu

lwanzhe

tshiselo

levha

imbela

ambana

sase

fhefha

fhufha

sina

buvhi

mavhende

tshipano

mavhele

phando

zwima

phopha

zwino

phepho

gope

__nzh__

__vhe__

zwi__

__mb__

tshi__

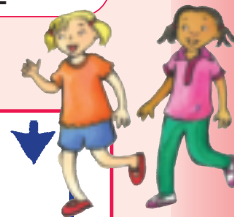
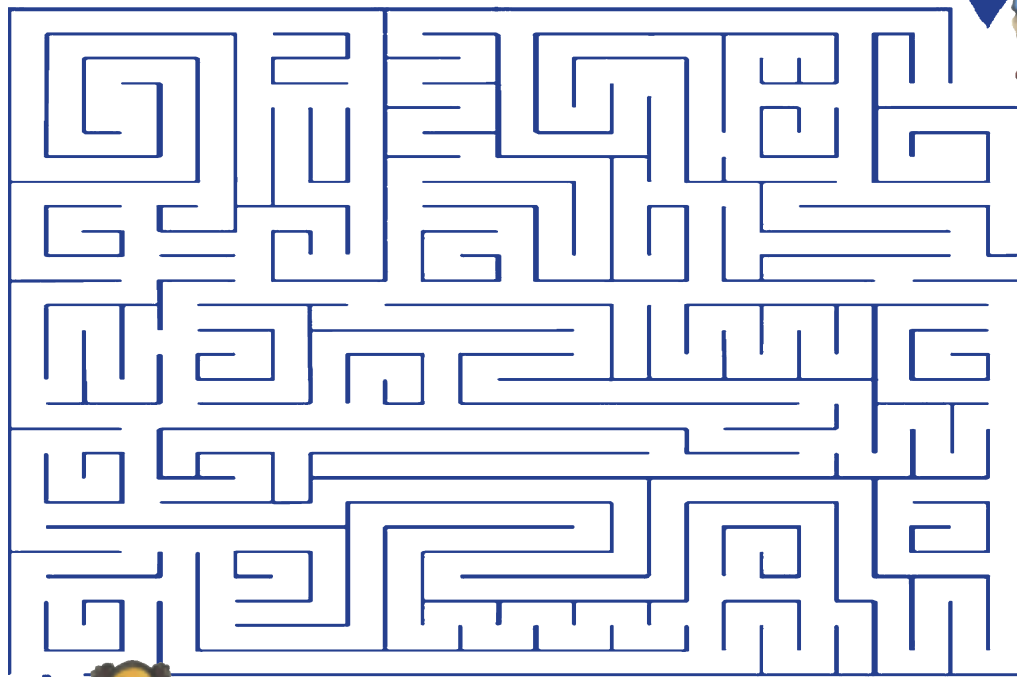
fh_fh__

ph_ph__

Kha ri diphine

Talani mutalo wa u sumbedza ngila ine vha tea u tshimbila ngayo.

MUDEDEDZI: Tsaino

Duvha:

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Hu na mini: Phikiniki ya makhulu vha mukalaha ya
Duvha la Mabebo

Lini: 30 Lambamai 2015

Ngafhi: Blue Gum River Park

Tshifhinga: Bisi i do takuwa Holoni ya Tshitshavha nga
awara ya 10 ya ri vhuisa nga awara ya 5.

Ni tea u da na mini?

- Ni de na khositshumu ya u bambela. .
- Ni de na bola ine ra do tamba ngayo.
- Ni de na kholodirinki.
- Ni de na nama ya u gotsha.

Duvha:

Kha ri n'wale

Vhalani tshitori ni fhindule mbudziso. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi ngani hu na phikiniki?

Phikiniki i do farelwa ngafhi?

Bisi i do namedza vhatu nga tshifhingade?

Vha do la mini phikinikini?

Vha do tamba mitambo ifhio?

Maipfima divhiwa

do
lini
vha

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n'wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

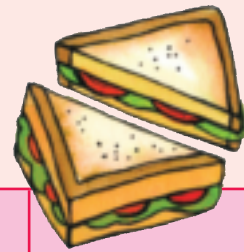
swenda shashe pfufhi pfapfama
vhoxwa swaya nyala shambo nyimbo xwatudza

sw ny xw pf sh

Kha ri ite nyito

Vhudzisani khonani dzaṅu mbudziso idzi.
Nwalani madzina avho ni ṅwale phindulo
dzavho nga fhasi.

Ni pfi nnyi?				
Ni dzula ngafhi?				
No bebwa lini?				
Khonani yaṅu ya mbiluni ndi nnyi?				
Ni mu funela mini?				
Mutambo une na u funesa ndi ufhio?				

Kha ri ṅwale

Tangedzelani maipfi a re kha tshifhinga tsho fhiraho.

Zwifhinga

u <u>t</u> uwa	u <u>l</u> a	o <u>l</u> a	u tamba	o tamba
u nwa	o nwa	u reila	o reila	o <u>t</u> uwa

Zwino talami mutalo u no fanyisa maipfi a re kha kholomu ya tṛada na a re kha kholomu ya pinki.

Matshelo ndi ḡo		Mulovha ndo
nwa		<u>t</u> uwa
reila		tamba
<u>l</u> a		reila
tamba		<u>l</u> a
<u>t</u> uwa		nwa

Duvha:

Kha ri n̄wale

Nwalani mafhungo aya e kha tshifhinga tsho fhiraho, ni thome nga Mulovha.

Ri ḑo ya phikiniki ya makhulu vha mukalaha.

Mulovha ro ya

Ri ḑo la n̄ama.

Mulovha ro

Ri ḑo tshimbila nga bisi.

Mulovha

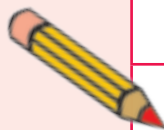
Ri ḑo tamba bola.

Mulovha

Kha ri n̄wale

Nomborani tshigwada tshin̄we na tshin̄we tsha maipfi ni tshi sumbedza u tevhekana hao nga ngona kha alifabethe.

1	gamu
3	gunwe
2	gole

	bodo
	bisi
	banga

	pani
	peni
	piki

Kha ri ḑiphine

Nwalani mulaedza wa u ramba vhathu.

1. Ambani uri li ḑo vha ḑuvha la nnyji la mabebo.
2. Ambani uri phathi ndi ya lini.
3. Ambani uri phathi i ḑo vha i ngafhi.
4. Ambani uri phathi i ḑo thoma nga tshifhingade.

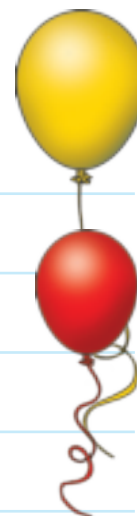
★ DUVHA LAVHUDI ★
LA MABEBO

1. Dzina:

2. Duvha:

3. Tshifhinga:

4. Fhethu:

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri ambe

Kha ri vhale

A thi dzuli fhasi

6:30	Ndo vuwa	
6:45	Nda ṭamba	
7:00	Nda ḷa vhuragane	
7:15	Nda ṭamba maṅo	
7:30	Nda tshimbila ndi tshi ya tshikoloni	
8:00	Nda shumesa kilasini	
13:00	Nda tamba	
14:00	Nda ḷa tshiswiṭulo	
15:00	Nda sheledza ngade ya miroho	
16:00	Nda riwala tshuṅwahaya.	
18:30	Nda lalela.	
19:45	Nda ṭamba maṅo	
19:50	Nda gama mavhudzi	
20:00	Nda edela	

Duvha:

Kha ri n'wale

Vhalani "A thi dzuli fhasi" ni kone u fhindula mbudziso dzot'he. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ntakadzeni o vuwa nga tshifhingade?

Zwo mu dzhiela tshifhinga tshingafhani u la vhuragane?

O tamba mano lungana?

Ntakadzeni o ya nga mini tshikoloni?

O la lungana?

Maipfimagivhiwa

fhalala
lini
ngafhi

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi ma'anu kha u n'wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

maanga aini tea maano rea vhea peama maapula
muumo bai muungo maipfi losha muuluso
muunda

aa ea ai uu

Kha ri n'wale

Dzhenisani maipfi aya kha zwibogisi zwo teaho zwa maipfi.

vhubvo shanda bvuma tshililo zwanda shula
khuni bvani khani zwizwa shula kholomo

bv	sh	kh	zw

Kha ri ite nyito

Olani mananga a watshi ni tshi sumbedza uri ndi tshifhinga.

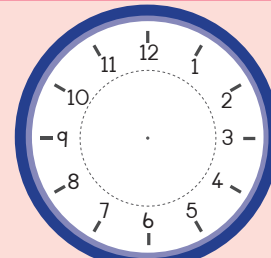
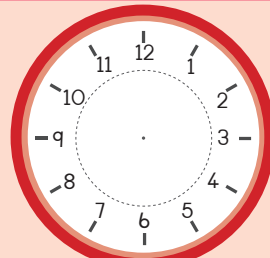
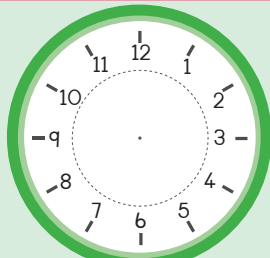
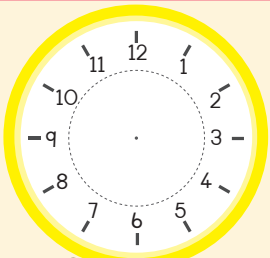

Ntakadzeni
a tshi la.

Ntakadzeni a
tshi ya tshikoloni.

Ntakadzeni
a tshi ita
tshunwahaya
yawe.

Ntakadzeni a
tshi sheledza
ngade.

Kha ri n'wale

Nwalani zwithu zwe na ita mulovha.

A thi dzuli fhasi

Handwriting practice area with seven horizontal lines and a vertical margin line on the left. A small illustration of a child sitting at a desk is in the top right corner.

Duvha:

Kha ri n̄wale

N̄walani zwithu zwine na ḡo ita vhege i ḡaho.

Dayari yanga

D̄uvha

Nga Musumbuluwo ndi ḡo

Dayari yanga

D̄uvha

Dayari yanga

D̄uvha

Dayari yanga

D̄uvha

Dayari yanga

D̄uvha

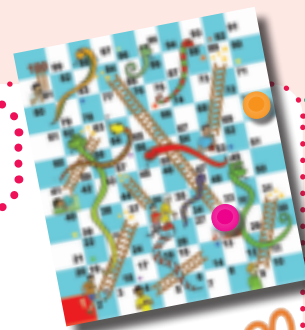

Kha ri d̄iphine

Tambani N̄owa na L̄eri
MILAYO

Sedzani bodo ya mutambo murahu
ha bugu.

- Tambani mutambo wa n̄owa na l̄eri.
- Ni sielisane u posa daisi. Sedzesani daisi musi i si tsha kunguluwa.
- Tshimbidzani thoga yaḡu kha zwikhala zwi no lingana nomboro dza zwithoma zwi re kha daisi.
- Arali daisi ya wela fhasi ha l̄eri ni nga gonya zwanu l̄eri.
- Arali daisi ya wela n̄ṡha ha n̄owa, ni tea u tsela fhasi mathomoni a n̄owa.
- Ane a ḡo vha ene wa u thoma u wana 100 ndi ene o winaho.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ndo guda hani u vhumba khali dza u naka ngaaurali.

Kalekale musi ndi tshee muṭuku ndo vha ndi tshi dzula na mme anga na khotsi anga bulasini. Ro vha ri na kholomo nnzhi na nngu fhedzi ri tshi dzula kule na khonani dzashu. Ndo vha ndi si na wa u tamba nae. Ndi tshi dzulela u ṭalela mme anga vha tshi khou vhumba khali. Vho vha vha tshi bwa vumba vha ḽi ṭanganyisa na maḽi. Vha vhumba khali nga zwanḽa, vha dzi vhea ḽuvhani uri dzi ome. ḽinwe ḽuvha vha ntendela uri ndi vhumbe yanga.

Duvha:

Nda i vhumba nda i vhea duvhani. Ndi tshi edela
 nda hangwa u i dzhenisa ngomu nduni.
 Vhusiku ha na mvula khulu. Ndi tshi vuwa nda
 wana khali yanga yo noka hu vumba fhedzi.
 Ndo fhedza ndo vhumba inwe.
 Ha vha hone u guda hanga u
 vhumba khali dza u naka.

Kha ri n'wale

Vhalani tshitori ni fhindle mbudziso. Iphi la u thoma la phindulo
 yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga
 tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi a no khou talutshedza tshitori?

Ndi zwifhio zwe a si zwi londe?

Ho bvelela mini kha khali ye ya sala nda vhusiku?

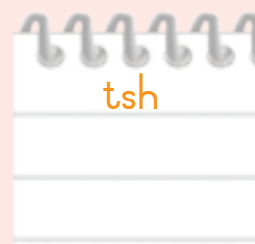
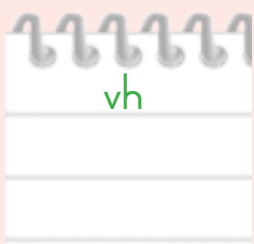
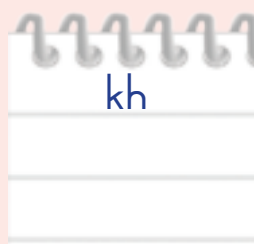
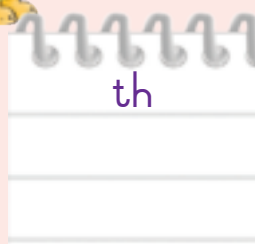
Maipfima divhiwa

kale
 khali
 mutuku

Divhamaipfi

Wanani maipfi afho tshitorini a re na mibvumo iyi ni a dzhenise zwickhalani
 zwo teaho. Ni kone u shumisa maipfi manu kha u n'wala mafhungo anu
 inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

Kha ri ite nyito

Itani litambwa la tshitori tsha khali.

Nomborani mafhungo a re afho fhasi a tshi ya nga u tevhekana ha zwiwo tshitori. Nomboro ya I no itelwa yone.

Kha ri nwale

	Ya thoma u na.
	O vha o tungufhala.
	A vhumba inwe khali.
	Khali ya noka.
	A vhea khali duvhani uri i ome.
	Makhulu vha mukegulu vho vhumba khali yavho ya u tou thoma vha tshee musidzana.

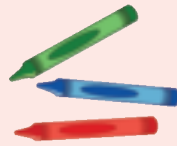

Kha ri nwale

Itani pulane ya u nwala tshitori tshanu inwi mupe. Vhudzani khonani yanu uri ni khou do nwala nga mini ni nwale tshitori tshanu tshi re na mathomo, mutumbu na magumo.

Mathomo

Thomani nga u amba uri zwo itea lini..

Mutumbu

Ambani uri ho itea mini kha mutumbu.

Itani pulane
ya u nwala tshitori
tshanu

Ri tshee kha mutumbu

Ambani uri ho itea mini.

Magumo

Tshitori tsho fhela hani.

Kha ri diphine

Gerani siatari li no tevhele. Itani bugu. Nwalani dzina la bugu kha khavara. Nwalani dzina lanu nga fhasi ha dzina la bugu, ngauri munwali wayo ndi inwi. Olani tshifanyiso kha khavara. Zwino nwalani tshitori tshanu tshi re na mathomo, mutumbu na magumo.

KHAVARA YA MURAHU

MUÑWALI

Ñwalani dzina laṅu

Miñwaha yaṅu

Hune na dzula hone

8

Ligala 4: Gerañi kha mutala nga murahu ha mañi na si sepula bugu yaṅu

KHAVARA

Olani tshifanyiso hafha.

Ñwalani dzina la bugu hafha.

Ñwalani dzina (ndi inwi muñwali).

1

Ligala 1: Putani kha mutala wa zwiṭhoma

5

Isani phañda tshiṭori tshañu hafha.

7

Ñwalani mutumbu wa tshiṭori tshañu hafha vhukati ha siṭari ja 5.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso.

Olani tshifanyiso.

Thomani u n'wala tshitori tshanu hafha kha siatari la 3.

Four horizontal red lines for writing.

Fhedzisani tshitori tshanu.

Four horizontal red lines for writing.

2

7

3

9

Isani phanda tshitori tshanu hafha

Olani tshifanyiso hafha

Nwani uri hu bvela mini magumoni a tshitori tshanu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Z
w
i
r
e
n
g
o
m
u

Thero ya 3: U dalela kule na tsini

Themo ya 2: Vhege 1-4

33 Fhethu hune ra nga dala 70

U vhala na tholokanyongivho: Vhalani phamfu^uethe uri ni wane mafhungomatsivhudzi.
Foniki: *th, khw, qw, ngw, pf*

34 Ri nga dala ngafhi? 72

Olani tshifanyiso kha tshikhipha ni shi livhanye na hu^uwe feh kha mepe wa Afrika Tshipembe.
Luambo: *Nwalulani mapulo a mafungo ni n^uwale mafungo sa mafungo maambiwa ni shi shumisa zwiqevhe.*
U amba: *Vhudzisani khonani dza fumi uri vha tama u dala ngafhi. Dzhenisani phindulo kha hebu^u.*
U tana nga zwi no tou vhonwa: *Olani tshati na u tou kha^ulara tshibu^uloko tshifhinga tsho^uthe musi vha shi bula uri "ee".*

35 Table Mountain 74

U vhala na tholokanyongivho: *Vhalani atikili ya gurann^u. Ni sedzese t^uhoho ya mafungo, deithi na zwifanyiso.*
Foniki: *nzh, j, sw, nd*
Foniki: *Maipfi a re na raimi (pfanapehedzo)*

36 U n^uwala gurann^u 76

Luambo: *Tangedzelani . Tangedzelani maiti a re kha tshifhinga tsho fhiraho.*
Livhanyani maipfi a tshifhinga tsha zwino na a tshifhinga tsho fhiraho.
Luambo: *Nwalani mafungo e kha shfngga sho fhiraho ni shi homa nga Mulovha.*
U amba: *Ambani nga gurann^u. Ambani nga mafhungomaitei a vhoiwe a no bva hayani na tshikoloni.*
Pulanelani u n^uwala atikili ya gurann^u.
U n^uwala: *Nwalani atikili ya gurann^u.*

37 Sedzani khovhe dzo^uthe 78

U vhala na tholokanyongivho: *Vhalani phosi^utara ni fhindule mbdziso dzi no bva khayoy.*
Foniki: *kh, lw, ntsh, j, sh*

38 Akhwariamu 80

U amba: *Ambani na khonani ya^uu nga phosi^utara ya akhwariamu*
Luambo: *Tangedzelani ma^utaluli*
U n^uwala: *Dit^ulutshedzeni ni tshi shumisa ma^utaluli*
U n^uwala: *Itani phosi^utara ine ya amba nga mmbwa yo xelaho. Talutshedzani mmbwa iyi u itela uri vhathu vha kone u i t^uakanya. Dzhenisani ma^utaluli.*

39 Hapijane 82

U amba: *Lavhelesani tshifanyiso tsha muvhali wa mafungo ni ambe uri ni vhona u nga u khou vhala mafhungo^u.*
U vhala na tholokanyongivho: *Vhalani Muvhigo wa Mafhuno ni kone u fhindula mbdziso dzi no a kwama.*
Foniki: *tsh, n^uw, dz, kw, nq*
Luambo: *Livhanyani maipfi a tshifhinga tsha zwino na a tshifhinga tsho fhiraho.*

40 U vhala mafungo 84

U amba: *Ni q^uite muvhali wa mafungo a TV, ni v^uhdze vhathu mafungo e a bvelela.*
Luambo: *Nwalani mafungo e kha tshifhinga tsho fhiraho, ni dovhe ni a n^uwale e kha tshifhinga tshi q^uaho.*
Shandulani mapulo a mafungo a vhe mafungo maambiwa ni tshi shumisa zwiqevhe.
U shumisa zwivhonwa: *Lavhelesani itshi tshifanyiso tsha nqoy dzi tshi khou nwa maq^ui. Talutshedzani khonani ya^uu zwine na khou vhona.*

41 Vhugalaphukha ha Nqoy dza Addo 86

U vhala na tholokanyongivho: *(zwi^unwalwa zwa dayari)*
Foniki: *pf, fh, tsw, shw*
Luambo *Livhanyani maiti a tshifhinga tsha zwino na a tshifhinga tsho fhiraho.*

42 U pulanela vhege yanga 88

U amba: *Itani litambwa ja tshi^utori itshi.*
Luambo: *Livhanyani maipfi uri ni vhumbe mafhungotserekani a "arali - izwo".*
U n^uwala: *Kha dayari ya vhege, nwalani zwine na qoy ita ino vhege. (Tshifhinga tshi q^uaho).*
U vhala: *Vhalani dayari ya vhege ya khonani ya^uu.*

43 Gold Reef City 90

U vhala na tholokanyongivho: *Vhalani posikara^uta ni fhindule mbdziso.*
Foniki: *kh, sw, sh, th.*
Luambo: *Dzhenisani sh kana sw kana kh maipf^uni aya u itela uri a yelane na zwifanyiso zwo teaho.*

44 Kha ri q^uiphine 92

Luambo: *Tumani mafungo ni tshi shumisa ma^utanganyi - ngauri, fhedzi, lwe*
Luambo: *Nangani ni tangedzele ma^utaluli uri ni ite uri fhungo lit^uwe na lit^uwe lit^u takadze.*
U n^uwala: *Talutshedzani muthu ane na mu funa kana fhethu hune nah u funa ni tshi shumisa ma^utaluli.*
U n^uwala: *Nwalelani khonani dza^uu mbili dza mbiluni posikara^uta. Ni vha v^uhdze nga lwendo lwa bisi.*

45 Ri humela hayani 94

U vhala na tholokanyongivho: *nyanetshelo*
Luambo: *U shumisa maipfi a no talutshedza*
Foniki: *gw, pf, ng, dzw, nndw*

46 Lwendo lwashu 96

U amba: *Ambani na khonani ya^uu nga tshaka mbili dza v^uhudedzi.*
Fhedzisani mafungo nga u livhanya zwipi^uda zwivhili.
U n^uwala: *Olani tshifanyiso ni n^uwale t^uhalutshedzo.*
Nwalani mafungo mavhili a u talutshedza itsho tshithu.
U q^uiphina: *Fanyisani tshifanyiso na tshipuka tsho teaho.*

47 Kha ri n^uwale tshi^utori 98

U amba: *U shumisa vhusevheq^ui ha u tou vhona nga ma^uto kha u bvumba uri tshi^utori ri amba nga mini.*
U vhala: *U vhala khathihi na vhagudi (nyanetshelo)*
Nqoweng^udowe ya tholokanyongivho
U topola zwidodombedzwa zwihulwane kha zwe zwa vhalwa.
Foniki: *-inw, ndi, n^uth, bv, j*
Luambo: *Tangedzelani ngambahuvhili dzone.*

48 Ri n^uwala nga zwe ra vhona 100

U n^uwala: *Pulanelani tshi^utori tshi re na mathomo, mutumbu na magumo.*
U n^uwala: *Nwalani bugu ya tshi^utori ni tshi shumisa themphe^uleithi ya tshigeriwa. Tshi^utori tsha^uu tshi vhe na mathomo, mutumbu na magumo.*

Kha ri ambe

Kapa Vhukovhela

Dalelani Table Mountain. Ni gonye nga goloi ya khebulu. Ni tshi swika t̄hodzini ni ite phikiniki.

Ni vhone shaka, ndaulwanzhe na khovhe dzi re akhwariamu.

Gauteng

Diphineni Gold Reef City. Ni dzhene mugodini na u namela miswinki.

Ni songo t̄ahela Soccer City.

Devhula Vhukovhela

Swikani ngeno Pilanesburg Game Reserve. Ni namela ndou.

Ni vhone t̄hudwa, mbidi na ndau.

KwaZulu Natal

Musi ni tshi swika uShaka ni do vhona dolofini dzi tshi tamba bola ngeno dziphingwini dzi tshi khou tshina. Arali ni sa ofhi ni nga ita tshinwi na dzishaka.

Limpopo

Idani ni dale fhanu Dakani la Vhanisamvula. Ni do vhona miri mihulu na milapfulapfu.

Ni songo hangwa u bva na renikhouthu na tshisambureni.

Kapa Devhula

Na da Kimberley ni do vhona dindi lihuluhulu lif hasini lothe.

Ni ite phikiniki fhethu hune ha dzulwa hone tsini na Dindifulu.

Mpumalanga

Fhedzani maduvha ni Vhugalaphukha ha Kruger. Mabuka Mat̄anu a dzula henefha. Ni do vhona ndau, nngwe, ndou, tshugulu na nari. Ni tshi fhedza ni do ita phikiniki fhethu ho tsireledzeaho kule na phukha.

Fureisit̄ata

Idani Sandfontein Park. Ni do vhona tshugulu, nari, t̄hudwa na zwīoni.

Ni do ita na u bambela damuni lihulu.

Kapa Vhubvaḍuvha

Vhugalaphukha ha Addo Elephant Park hu na ndou nanzhi. Bitshini ya henefho tsini ni nga kona u vhona khovhevhimbi na shakha tshena!

Duvha:

Tshifhinga tshidaho

Kha ri n̄wale

Vhalani phamfulethe, ni fhindule mbudziso. Ipf̄i la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḡeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi lwendo lufhio lune na nga lu takalela vhukuma? Ngani?

Vhathu vha ḡo vhona mini Kapa Vhukovhela?

Vha ḡo

Vha ḡo vhona mini KwaZulu-Natal?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi mune buguni yaṅu ya ndowedzo.

t̄hodzini	akhwariamu	t̄hudwa	phingwini	milapfulapfu
lothe	khwaṭha	vhadwa	tshivhingwi	mapfene
n̄tha	khwivho	tshidudwane	ngweṅa	pfukaluhura

Kha ri n̄wale

Tangedzelani maipfi a re na mubvumo wa f.

fura	fara	posa	fhaṭa
pfana	fumi	fhufha	mapfene
founu	fhungo	fuyu	mapfuvhi
fagi	foro	fola	fefe

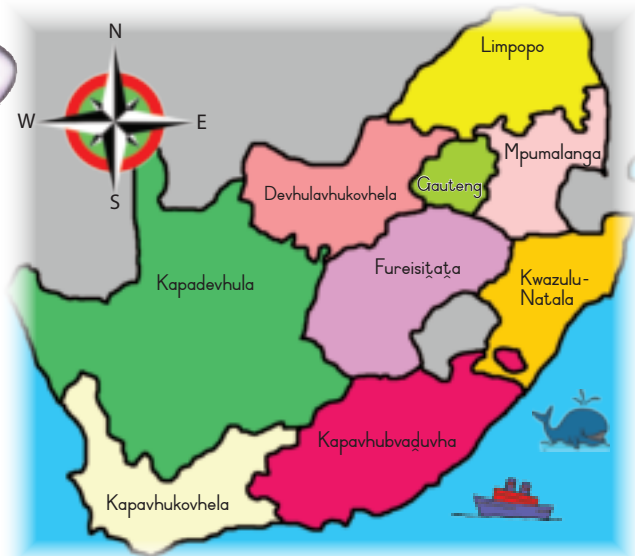
Kha ri ambe

Ambani na khonani yaṅu malugana na hune na tama u dala hone na zwine na tama u vhona.

Kha ri ite nyito

Ni ole tshifanyiso kha tshikhipha u itela u sumbedza zwine na ḡo vhona. Kha mepe, swayani vundu line na tama u li dalela.

Kha ri ṅwale

Dzhenisani khoma mafhungoni aya ni vhudze khonani yaṅu uri hu na zwithu zwingana kha fhungo.

Khoma

Ni nga vhona ndau ṅdou ṅari na tḡudwa.

Ni nga la ṅama miroho vhurotho na aisikhirimu.

Ni nga vhona dolifini phingwini shaka na khovhevhimbi.

Ndi khou tḡḡa u gonya thavha.

Shumisani zwiḡevhe ni tshi sumbedza zwine avha vhana vha khou amba.

Kha ri ṅwale

Ntakadzeni uri "

"

Ndi khou tḡḡa u
vhona Mapuka
Maḡanu.

Ann uri ”

_____”
_____.

Sam uri ”

_____”
_____.

A thi tḡḡi u
vhona Dindifulu
(Big Hole).

Ndi nga gonya
thavha nga
garikitshidulo
yanga?

Lufuno u vhudzisa uri ”

_____”
_____.

Kha ri diphine

Vhudzisani khonani dza fumi uri vha tama u dala ngafhi. Vhudzisani uri “Ni ḡo takalela u ya Table Mountain? Ni ḡo takalela u ya Addo Elephant Park?” Khaḡarani kha tshibuḡoko tshifhinga tshoḡhe musu vha tshi fhindula uri ee. Thomani ngei fhasi kha thebuḡu. Thebuḡu yaḡu i ḡo vha i tshi fana na hei.

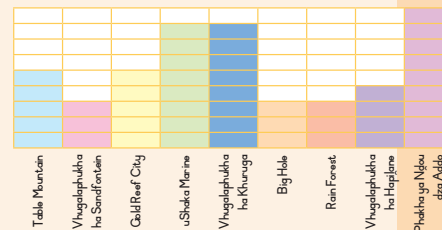

Table Mountain   Vhugalaphukha ha Sandfontein   Gold Reef City   uShaka Marine   Vhugalaphukha ha Khuruga   Big Hole   Rain Forest   Vhugalaphukha ha Hapilane   Phakha ya Ngḡou dza Addo

Kha ri ambe

Kha ri sedze gurannḡa ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Sedzani zwe vhana vha ṅwala kha gurannḡa ya kilasi yavho.

Kha ri vhale

Mafhungomaitei a tshikolo mahulwane

Mafhungomaitei a tshikolo mahulwane

16 Fulwi 2015

Muṅwe na muṅwe o ḡiphiṅa ngei ṅṅha ha Table Mountain. Ho vha hu tshi khou rothola lwe ra tea u ambara badzhi ndenya na miṅadzi ya vhududo. Ro thuswa nga vhaṅwe munna vha u luga ra gonyisa garikitshidulo ya Lufuno ngomu ha goloidembe. Ngilani ro vhona mbila. Dzi fana na mivhuḡa yo nonesaho. Goloidembe yo dzhia minete miṅanu u swika ṅṅha ha thavha. Ho vha hu tshi khou rothola. Ri tshi swika ra

foda zwinepe. Thavha yo ita bande ngei ṅṅha. U fana na ṅafula. Musi ri ngei ṅṅha ha thavha Ndumeliso o mbo ḡi gekha tombo nga gona. Fhedzi ho ngo huvhala. Ro no tsa ro ya Akhwariamumu ya Madanzhe Mavhili. Ra vhona khovhe na shaka.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani atikili ya mafhungomaitei, ni fhindule mbudziso. Ipf̄i la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḡeredanzi.

Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Zwo vha dzhiela tshifhinga tshingafhani u swika nt̄ha ha thavha?

Ndi nga mini vho vha vho tea u ambara badzhi ndenya na minadzi ya vhududo?

Ngauri

Ni vhona u nga ndi nga mini thavha iyi i tshi pfi Table Mountain?

Ngauri

Ho bvelela mini kha Ndumeliso?

Ni vhona t̄hoho ya atikili iyi i yavhudi? Ngani?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi muṅe buguni yaṅu ya ṅdowedzo.

maḡanzhe	badzhi	thuswa	bande
mulenzhe	dzhamu	swela	luvhondo
nzHINGA	dzhege	vhuswa	ndishi

Kha ri n̄wale

Kha rou in̄we na in̄we, ndi afhio maipfi ane a bulwa a si na mibvumo i no fana na i re kha ipfi li re tshibogisini tsha u thoma?

vhoṅwa	muṅwalo	gunwe	n̄wedzi	fhoṅwa	lumwa
zwala	swara	luzwa	lusa	mazwilu	tshizwa
thikhwa	khwand̄a	kwasha	pwasha	khwivho	thukhwi
phepho	thophi	tapwa	luphwaphwa	t̄hoph̄a	phophisa

MUDEDZI: Tsaino

Duvha:

Kha ri n̄wale

Tangedzelani mabulafhetu a re fhungoni liṅwe na liṅwe. Ro dzula ro ni itela la u thoma.

Vhana vho vha vho gonya n̄tha ha thavha.

Vho vhona mbila fhasi ha matombo.

Vho dzhenisa garikitshidulo nga ngomu ha goloidembe.

Ndo vha ndi na penisela ngomu begeni.

Talelani mabulafhetu a re mafhungoni aya. Ro dzula ro ni i tela la u thoma.

Kha ri n̄wale

Tangedzelani maipfi oṭhe a re kha tshifhinga tsho fhiraho. Ni kone u tala mutalo ni tshi livhanya tshifhinga tsha zwino na tshifhinga tsho fhiraho.

u gidima

tshimbila

n̄wala

vha awela

vha tshina

ri imba

ndi amba

ri tamba

ri talela

u founa

o founa

vho tshina

zwo

o gidima

ro tamba

vho awela

ro imba

no tshimbila

ro talela

ndo amba

Nwalani mafhungo aya ni tshi thoma nga mulovha. U n̄wala nga zwa kale kana zwa mulovha.

Ndi a tamba.

Mulovha

Ndi a tshimbila.

Mulovha

Ndi a amba.

Mulovha

Vha talela TV.

Mulovha

Duvha:

Kha ri ambe

Ambani na khonani yaṅu nga gurandḁ ya kilasi i re kha siatari 74. Ambani nga mafhungomaitei a vhoiwe a no bva hayani na tshikoloni. Ni ambe nga zwine na ḁo dzhenisa kha gurandḁ iyi.

Nwalani mihumbulo yaṅu.

Kha ri ṅwale

Ho itea mini?

Zwo itea lini?

Zwo itea ngafhi?

Ndi nga mini zwo vha zwi tshi takadza?

Kha ri diphine

Nwalani tshitori tshaṅu tsha mafhungomaitei afho fhasi. Olani tshifanyiso tsha tshitori tshaṅu.

Dzina la gurandḁ

Duvha

Tḁoho ya tshitori

Nwalani mafhungomaitei aṅu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

Four horizontal blue lines for writing.

A large empty rectangular box for drawing or writing.

Kha ri ambe

Lavhelesani tshifanyiso tsha akhwariamu na tsha phositora.

Akhwariamu ndi fhetu hune ha vha na khovhe nzhinnzhi. Vhathu vha a da u vhona khovhe dzo fhambanaho.

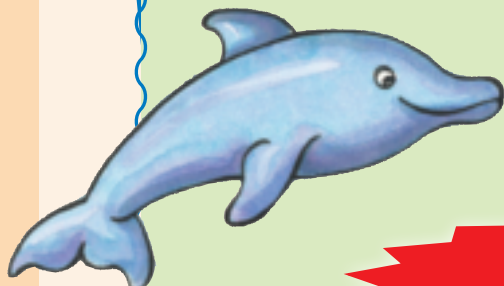
Kha vha dale akhwariamu

Kha vha de vha vhone haya ha khovhe. Ri na khovhe nzhinnzhi fhetu huthihi. Vha do vhona okutophasi, khovhenaledzi, zwibodelwanzhe na shaka.

Hu na ndaulwanzhe na dolofini.

Vhaswike nga tshiswitulo uri vha kone u vhona shaka dzi tshi la.

Hu vula nga iri ya 9

Hu vala nga iri ya 5

Vhahulwane ndi RIO
Vhana vha tshikolo a vha badeli.
Vha dzhena mahala.

Kha ri n̄wale

Vhalani phositara ni fhindule mbudziso. Ipf̄i la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ni do vhona mini akhwariamu?

Akwariamu i vula nga tshifhingade?

I vala nga tshifhingade?

Vhahulwane vha badela vhugai u dzhena Akhwariamu?

Vhana vha tshikolo vha badela vhugai u dzhena Akhwariamu?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

khovhe	ndaulwanzhe	ntshea
khunga	lwala	tshintshi
khulu	vhulwadze	ntshengedzeni

Maipfi magivhiwa

fasha
vhona
wana

dzhena	shula
dzhuma	shango
phudzha	shenga

Kha ri ambe

Ambani na khonani yaṅu nga phosiṭara i re kha siatari lo fhiraho.

Phosiṭara i ni vhudza mini?

Ndi vho nnyi vhane na vhona vha tshi nga takalela u vhala phosiṭara iyi?

Vhana kana vhaaluwa? Ngani?

No no vhona phosiṭara dziṅwe dzifhio? Ndi afhio maṅwe mafhungo ane ra nga a wana kha dziphosiṭara?

Kha ri ṅwale

Tangedzelani maipfi a no ṭalutshedza khovhe.

Maṭaluli

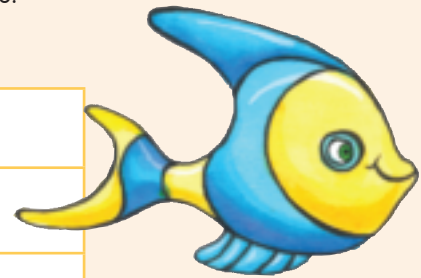
Kukovhe **kuṭukuṭuku** kwa tala kwa ṭuwa.

Shaka khulukhulu ya maṅo a tshireza ya ri sedza.

Khovhe ya dzheḽi ya kongonyala i tshi fhira.

Dolofini i no penya ya fhufha i tshi bva maḽini.

Mudededzi o fasha bavhuri liṭswu.

Zwino ḽiambeni nga u tou ṅwala. Ambani uri no tou itisa hani.
Ni muthu mulapfu kana mupfufhi? Ni muthu mudenya kana musekene?

Kha ri ṅwale

Kha ri diphine

Heyi mmbwa yo xela. Ambani na khonani yanu malugana na uri mmbwa iyi ndi mmbwage. Itani phositara ine ya amba nga mmbwa iyi u itela uri vhatu vha i tode. Bulani uri yo itisa hani, i dipfa hani khathihi na zwine ya lilisa zwone.

MMBWA YO XELAHO

Yo itisa hani.

_____

I dipfa hani.

_____

Dzina layo.

_____

Arali vha nga i wana vha founela.

(Nwalani dzina lanu)

_____

Nomboro dzanga dza founu ndi.

_____

Arali vha nga wana mmbwa yanga vha nga i disa kha direse heyi.
(Nwalani direse yanu ya vhudzulo)

_____

_____

_____

_____

Kha ri vhale

Lavhelesani tshifanyiso tsha muvhali wa mafhungo ni ambe uri ni vhona u nga mafhungo ayo ndi mafhungoḽe.

Kha ri ambe

Mafhungo a no bva Vhugalaphukha ha Hapilane khea.
MAFHUNGO ḽavhuvhili Iḽ Fulwi.

Mulovha Vhugalaphukha ha Hapilane ho swika vhana vha tshikolo nga bisi.

Vho vha vho ḽa u vhona ḽḽou na tshugulu na dziḽwe phukha dza ḽaka.

Vhana vho vhona ḽḽou dzi tshi khou pandamedzana.

Sedzani Dau o suvha a wa musu a tshi khou lingedza u bata lutshele ludala.

O vhaisala tshandḽa mugudisi vha mu isa kiliniki.

Nga murahu a wana lutshele lu ngomu tshikwamani tshawe tsha hemmbe.

Kha ri n̄wale

Vhalani gurandga ni fhindule mbudziso. Iphi la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḍeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhana vho ya Vhugalaphukha ha Hapilane nga deithi ifhio?

Talutshedzani thevhekano ya zwiwo zwe zwa ita uri Sedzani a fhedze o ya kiliniki.

Tsha u thoma o

A tevhela nga u

Tsha u fhedza o

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi muṅe buguni yaṅu ya ṅdowedzo.

tshikolo	dziṅwe	pandamedzana	tshikwamani	ṅdou
lutshela	n̄waha	lingedza	tshikukwana	tshanda
tshawe	n̄wenda	mudededzi	kwambatela	phanda

Kha ri n̄wale

Tangedzelani maipfi oṅhe a re kha tshifhinga tsho fhiraho. Ni kone u tala mutalo u itela u livhanya maipfi a re kha tshifhinga tsho fhiraho, na maipfi a re kha tshifhinga tsha zwino.

ro wana	ro edzisa	u suvha	ri vhudzisa	ro amba
yo ḍa	ro ṭalela	o dzhia	vha lavhelesa	u dzhia
vha wana	i ḍa	ra ṭalela	ri sedza	ri edzisa
o suvha	ro lavhelesa	ro vhudzisa	amba	ro sedza

Kha ri ite nyito

Itani mafhungo nga zwe zwa bvelela mulovha. Ni diite muvhali wa mafhungo a TV, ni vhudze vhatu vhothe zwe zwa bvelela.

Kha ri ñwale

Ñwalani mafhungo aya e kha tshifhinga tsho fhiraho. Ni dovhe ni a ñwale e kha tshifhinga tshi gaho.

Zwifhinga

Ndi ya tshikoloni.

Mulovha ndo

Matshelo ndi do

U nwa mushonga.

Mulovha

Matshelo

Ri talela TV.

Mulovha ro

Matshelo

Kha ri ñwale

Shumisani zwiðevhe kha u sumbedza zwine avha vhana vha khou amba.

Ndo neta.

Ann o ri "

."

Ri khou ya bisini

Sam o ri "

_____

_____

Ntakadzeni o ri "

_____

_____

Vho lenga u ya tshikoloni.

Ndi khonani yanga ya mbiluni

Lufuno o ri "

_____

_____

Kha ri diphine

Lavhelesani itshi tshifanyiso tsha ndou dzi tshi khou nwa maḍi. I alutshedzani khonani yangu zwine na khou vhona.

Ndou i nwisani hani maḍi?

I shumisa musingo wayo sa tshitiḱirou.
I thoma nga u hohela maḍi musingoni.
Ya dzhenisa musingo mulomoni.
Ya fhedzisela nga u vhudzulela maḍi ngomu mulomoni.

Kha ri ambe

Kha ri sedze zwifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhalani dayari ya Ndumeliso i no amba nga lwendo lwa u ya Vhugalaphukha ha Nḁou dza Addo.

Dayari yanga

14 Shundunthule 2015

Namusi lo vha ḁuvha lihulwane kha nḁe. Ho vha hu ḁuvha langa la mabebo la vhuḁahe. Nahone mugudisi washu vho ri isa Vhugalaphuka ha Nḁou dza Addo. Ndo pfa ndo takala nga maandḁa ndi na khonani dzanga, Ntakadzeni na Kanakana. Ro vhona nḁou nnzhi nga maandḁa. Inwe nḁou yo vha i na lunḁanga luthihi fhedzi. Hupfi lunwe lunḁanga lwo tou tswiwa nga vhathu.

Ro vhona hafhu na kuḁou kuḁuku. Ra swika huḁwe fhethu ra awela nda vhona tswina tswuku i tshi fhira nga luvhilo.

Nda bvula zwienda. Thoho ya ḁa ya tswa tshithihi.

Ndi tshi swika hayani ndo reshwa nga khekhe ya u naka.

Ndumeliso

Kha ri n̄wale

Vhalani dayari ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Avha vhana vho vha vhe ngafhi?

Vho vha vhe

Ndumeliso o xedza mini vhugalaphukha?

O vhona

Ndi musu itsho tshithu tshi tshi khou ita mini?

Ho itea mini kha tshienda tsha Ndumeliso? Ndi nnyi we a ita izwo zwithu?

Tshienda tsha Ndumeliso tsho

Ndi nga mini Sam o pfa o takala a tshi swika hayani?

O vha o takala

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

pfa	fhedzi	tswiwa	reshwa
malapfulapfu	hafhu	tswititi	fashwa
hupfi	fhethu	tswuku	zwifeshwa

Maipfimaḍivhiwa

tswa
awela
mirini

Kha ri n̄wale

Talani mutalo u fanyisa maipfi a tshifhinga tsha zwino na a tshifhinga tsho fhiraho.

u ḍa	u sedza	u tswa	u vha	u tuwa	u vhona	u ima
------	---------	--------	-------	--------	---------	-------

o tswa	o ḍa	o sedza	o tuwa	o vha	o ima	o vhona
--------	------	---------	--------	-------	-------	---------

Kha ri ite nyito

Itani litambwa la zwe zwa bvelela kha Ndumeliso ngei Addo Elephant Park. Irini muñwe wa khonani dzañu a vhe ṭhoho.

Kha ri ñwale

Livhanyani maipfi a re kha kholomu ya tshamonde, na maipfi o teaho a re kha kholomu ya tshaula, uri ni vhumbe fhungo.

Arali na sia zwienda mulamboni

Arali na ita tshunwahaya yañu

Arali na ṭavhanya u edela

Arali na tamba nga mulilo

ni do swa.

ni do swika tshikoloni nga tshifhinga.

ṭhoho i do zwi tswa.

mugudisi wañu vha do takala.

Kha ri ñwale

Ñwalani zwine na do ita ino vhege. Ni kone u nekana bugu na khonani yañu uri ni vhone uri hu na mañvha ane ngao na ita zwithu zwi no fana naa.

DAYARI

Dzina langa		Ñwedzi
Duvha	Duvha kha vhege	Zwine nda do ita

Duvha:

Kha ri diphine

Ñwalani dayari kha maḍuvha maḅa. Ni ñwale nga mutsho na mafhungomaitei mañwevho. Thomani u ñwala nga zwa ñamusi. Ni ñwale nga zwa matshelo na mbamatshelo na mbamphanda u swikela dayari yanu i tshi dala.

Dayari yanga

Duvha

Dayari yanga

Duvha

Dayari yanga

Duvha

Dayari yanga

Duvha

Kha ri ambe

Sedzani tshifanyiso ni ambe nga zwine na khou vhona.

Ha Tshamaano

Posikarata ya u naka kheyo. Ndo i renga musi ro ya u dala Gold Reef City ngei doroboni ya Johannesburg. Doroboni ya Johannesburg hu na vhatu vhanzhi na goloi nnzhi. Ro vhona Soccer City. Ndi tshitediamu tshihulwane vhukuma. Tshi dzula vhatu vha no swika 90 000 lune vhatu vhanzhi vha nga talela bola na ragibii henengei.

Ngei Golf Reef City ro dzhena mugodini wo tsesaho. Ho vha hu na swiswi lihulu lwe ra vho tou shumisa thotshi uri ri kone u vhona. U bva afho ro ya ra namela kharosele ya mivhalavhala. Ndo pfa ndo tshuwa ngauri yo vha i tshi khou gidimesa.

Ndi tama arali ro vha ri tshi nga tuwa rotthe tshifhingani tshi daho.

Muzwala wanu

Vhonani.

Ha Tshamaano
12 Steve Biko Rd
Soweto
South Africa
3219

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani posikaraṭa ni fhindule mbudziso. Ipfī la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḍeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani u khou n̄walela nnyi?

Vhonani o vha o ya u dala ngafhi?

Ndi zwithu zwifhio zwe a zwi vhona?

Ngei fhasi mugodini ho vha ho tou ita hani?

Vhonani o n̄wala lini posikaraṭa?

O d̄iphina naa he a vha e hone? Ndi ngani ni tshi ralo?

D̄ivhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u n̄wala mafhungo aṅu inwi muṅe buguni yaṅu ya n̄dowedzo.

kheyo	swika	shumisa	rothe
kharosele	swiswi	malasha	thakha
akha	maswi	shasha	thatha

Kha ri n̄wale

Dzhenisani sh kana sw kana kh maipfini aya u itela uri a fane na zwifanyiso zwo teaho.

__ iri

__ uhu

__ ango

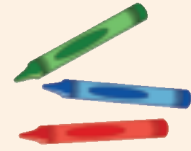
__ enda

__ ura

Kha ri n̄wale

Fanyisani maipfi a re tshibogisini tsha pinki na a re one a re tshibogisini tshidala uri ni vhumbe fhungo.

Ndo tshuwa ngauri

Ho vha hu na swiswi lihulu

Yo vha i tshi khou na fhedzi

Iwe ra vho tou shumisa thotshi.

hu sa rotholi.

kharosele yo vha i tshi khou gidimesa.

Kha ri n̄wale

Vhalani posikarata ni kone u fhedzisa mafhungo aya. Shumisani maipfi aya uri a ni thuse. Fhedzisani mafhungo aya.

tshihulwane

mivhalavhala

wo tsesaho

u re na swiswi

Soccer City ndi tshitediamu _____.

Ro namela kharosele ya _____.

Ro dzhena mugodini muhulu _____.

Kha ri n̄wale

Nangani ni tangedzele maipfi uri ni ite uri fhungo linwe na linwe li takadze. Maipfi aya a shuma u talula vathu kana zwithu.

Mugudisi a no dina/wa vhulenda o amba na musidzana a sa pfi/wa vhuṭali.

Gloi khulwane/tshukhu yo tshimbila tshitaratani tsho fhumulaho/tsha thavhithavhi.

Munna musekene/mudenywa o pandamedza nguluvhe tshukhu/khulwane.

Musidzana wa u naka/wa u vhiha o dzhena nduni ya tshika/yo kunaho.

Ngade yo kunaho/ya tshika yo vha yo dala zwimela zwo faho/zwo takalaho.

Duvha:

Kha ri nwale

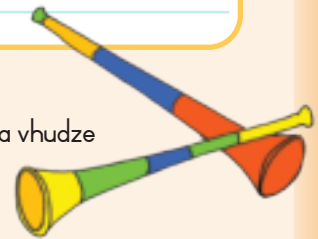
Zwino riwalani mafhungo aṅu inwi muṅe ni tshi
ṭalula muthu kana tshithu.

Large empty writing area with horizontal blue lines.

Kha ri diphine

Nwalelani khonani dzaṅu mbili dza mbiluni posikaraṭa. Ni vha vhudze
zwine muthu a nga ita ngei Gold Reef City

Large empty writing area with horizontal blue lines.

Large empty writing area with horizontal blue lines.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Ri tea u humela hayani zwino.

Tshigwada tsha Ntakadzeni tsho huma nga tshidimela. Tsho vha tshi tshilapfulapfu. Tshidimela tsho tshimbila nga u ongolowa tshi tshi songolowa. Tsha tsa thavha na mabama. Ro kumedza ra edela.

Tshigwada tsha Vhonani tsho tshimbila nga Gautrain. Yo vha i tshi khou tshimbizwa nga Mufumakadzi Vho Takalani. Yo vha i na muvhala muset̄ha, i pfufhi. Yo vha i tshi khou gidima nga luvhilo luhulu u fhira zwidimela zwoṱhe. Vhonani uri o vha o takalesa lwe a pfa mbilu i tshi vhaa!

Tshigwada tsha Ndamulelo tsho vhuya nga bisi. Bada ya hone yo vha i ya masongesonge i tshi lenga. Ro enda ri tshi onyolowa na u alamula.

Vhañwe vhashu ro humela tshikoloni nga gariki ṱhukhu ya mabulannga ya donngi. Yo vha yo penndwa nga muvhala mutswuku. Yo vha i tshi enda i tshi lila na u kunguluwa. Ro enda ri tshi vhona miri midala na hatsi vhudala.

Duvha:

Kha ni űwale

Vhalani itsho tshiűtori ni kone u fhindula mbudziso.

Tshiendedzi	Tshi vhonala tshi hani?	Tsho tshimbilisa hani?	Vhana vho dipfa hani?
	Ndi tshipfufhi tshisetűha	Nga luvhilo luhulu	Vho takalesa
			
			
			

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maűanu kha u űwala mafhungo aűu inwi muűe buguni yaűu ya ndowedzo.

shulula   vhonana   rumana   sengela   bikisa   rathela   tevhukanya
 imbela   itulula   rengisa   vhekanya   remela   fhaulula   semana   shumisa

MUDEDZI: Tsaino

Duvha:

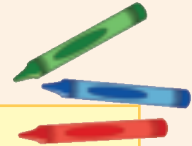
Kha ri ambe

Ambani na khonani yaṅu nga tshaka idzi mbili dza vhuendedzi. Zwi ita zwithu zwifhio zwi no fana? Zwi fhambana ngafhi?

Kha ri ṅwale

Fanyisani maipfi a re tshibogisini tsha pinki na a re one a re tshibogisini tsha ṭada uri ni vhumbe fhungo.

Tshidimela tshilapfulapfu

Tshidimela tshisetha
tshipufhi tsha GautrainGariki ṭhukhu ya mabulannga
ya donngi.

Bisi ya ṭada

yo mona na masongesonge.

yo enda i tshi lila na ṅdila yoṭhe.

tsho gidima nga luvhilo luhulu.

tsho tshimbila tshi tshi songolowa.

Kha ri ṅwale

Olani tshifanyiso tsha tshipuka kana lushaka lwa tshiendedzi. ṅwalani mafhungo mavhili a u ṭalutshedza itsho tshithu.

	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
--	-------------------------------

Kha ri diphine

Izwi zwithu zwi fanela nnyi? Bulani uri zwi fana na mini, ni kone u tala mutalo u tshi bva kha maipfi u tshi ya kha tshifanyiso.

- nngwe
- ndou
- ndau
- tshudwa
- tshugulu
- mbidi
- dolifini
- okitophasi
- khovhe
- mbila
- phingwini
- ndaulwanzhe

Kha ri ambe

Kha ri sedze zwifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri ambe

Mathomo

Ndo ima tsini na mulambo ndi tshi khou vhona ndou dzi tshi khou nwa maḍi.

Mbili dzadzo dzi tshi khou lwa nga misingo.

Mutumbu

Hu si kale nda vhona lutshele ludala.

Nda ri ndi lu gidimedze.

Musi ndi tshi khou gidimedza lutshele, nda suvha nda wela dindini.

Nda ḍitshea tshanda, tsha thoma u bva malofha.

Magumo

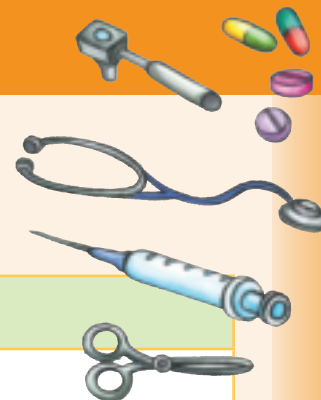
Mugudisi wanga vha nnyisa ha dokotela. Dokotela o runga tshilonda tshanga, a ntḥavha dzhekiseni a dzhenisa tshanda tshanga kha tshilini.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani tshixori ni fhindule mbudziso. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

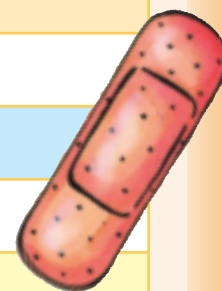
Hupfi Sedzani o vha a tshi khou ita mini mathomoni a tshixori?

Zwo da hani uri Sedzani a divhaise?

Vho Dokotela vho ita mini Sedzani?

Ni vhona u nga Sedzani o dipfa hani musi e ha dokotela?

Thoho yavhudi ya itshi tshixori ndi ifhio?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ngowedzo.

nwa	dindini	n̄havha	bva	dzhekhiseni
tshinwi	tshilonda	n̄ha	vhubva	badzhi
tshinwiwa	danda	n̄thu	bvunwa	dzhasi

Kha ri n̄wale

Tangedzelani dzina.

O fula mafula.

O la fula.

Tangedzelani liiti.

Vho lunwa nga thatha.

Vho mu thatha hayani.

Tangedzelani dzina.

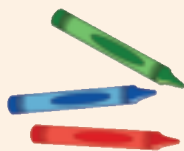
U ri mala a khuhu a a difha.

Malume vho mala Vondwe.

Kha ri ambe

Ambani nga mafhungomaitei a inwi mune. Toolelani khonani dzaṅu mafhungo a no bva hayani haṅu. Ambani nga tshiṭori tshine na nga tshi n̄wala.

Ni ḡo n̄wala mini kha mathomo?
Ni ḡo n̄wala nga mini kha mutumbu?
Ni ḡo fhedza hani tshiṭori tshaṅu?

Kha ri n̄wale

Mathomo

Mutumbu

Magumo

Kha ri n̄wale

Ni tshi vhale na u tshi khakhulula ni sa athu tshi n̄wala buguni yaṅu.

A large yellow rectangular area with a decorative scalloped border at the top and several horizontal blue lines for writing.

Kha ri diphine

Gerani siaṭari li tevhelaho. Itani bugu. Kha khavara, n̄walani dzina la bugu. N̄walani dzina laṅu fhasi ha dzina la bugu, nga uri ni muṅwali. Olani tshifanyiso kha khavara. Ni kone u n̄walani tshiṭori tshaṅu tshi na mathomo, mutumbu na magumo.

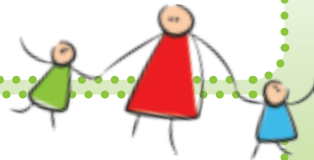

KHAVARA YA MURAHU

NGA HA MUŊWALI

Ŋwalani dzina laŋu

Miŋwaha yaŋu

Hune na dzula hone

8

KHAVARA

Olani tshifanyiso hafha.

Ŋwalani dzina la bugu hafha.

Ŋwalani dzina (ndi inwi muŋwali)..

1

9

Isoni phanda tshitori tshangu hafha.

Olani tshifanyiso hafha.

7

Ŋwalani mutumbu wa tshitori tshangu hafha vukati ha
sitori la 5.

Olani tshifanyiso hafha.

Olani tshifanyiso.

Thomani u n̄wala tshiṭori tshaṅu hafha kha siaṭari la 3.

Four horizontal blue lines for writing.

2

Olani tshifanyiso.

Fhedzisani tshiṭori tshaṅu.

Four horizontal blue lines for writing.

7

3

Four horizontal blue lines for writing.

I sani phan̄da tshiṭori tshaṅu hafha.

Olan! tshifanyiso hafha.e.

9

Four horizontal blue lines for writing.

Nwalan! uri hu bvelela mini magumoni a tshiṭori tshaṅu hafha.

Olan! tshifanyiso hafha.

Z**Thero ya 4: Mupo washu****w****49** **Lidau na kubevha** 104

U vhala na tholokanyondivho (nyanetshelo)

U hwala: Tholokanyondivho ya phindulothopolwa

U amba: Gerani zwipopai zwa minwe, ni zwi

Shumise kha u tlatshedza lungano lwa ndau na mbevha.

r**e****n****g****o****m****u****50** **Lidau na kubevha** 106

Luambo: Shandulani mapulo a mafhungo a vhe mafhungo maambiwa.

Foniki: zh, nndy, shw, ny.

Luambo: Mafhambanyi

Luambo: Zwiga zwa u vhala.

U hwala: Nwalelani garaṭa ya ndivhuho muṭwe muthu we a vhuya a ni thusa

51 **Sankambe na tshibode** 108

U vhala na tholokanyondivho (nyanetshelo)

Luambo: Nwalani mafhungo ni tshi sumbedza tlatshedzo dzo fhambanaho dza nyambahuvhili.

52 **Mbambe ya phukha** 110

U amba: Ambani nga thai dze na ṅewa

U hwala: Nwalani mafhungo ni tshi sumbedza uri ho bvelela mini kha kha mathomo, mutumbu na magumoṭori tsha Sankambe na tshibode.

Luambo: Nwalani muhwetedzo nga vhuḡalo.

Nyito ya u ḡiphiṅa (mutambo wa kha bodo)

53 **Duvha na Muya** 112

U vhala na tholokanyondivho: (Nyanetshelo)

Foniki: lw, dz, dzh, khw, ṅw

54 **Muṭaṭisano muhulu** 114

U amba: Itani litambwa la tshitori tsha Duvha na Muya. Hu nga bvelela mini arali ha nga vha na muṭaṭisano wa muya na mvula.

Luambo: Tangedzelani maiiti.

U hwala: Nwalani fhungo nga tshinwe na tshinwe tsha zwifanyiso izwi. (tshifhinga tsha kha ḡi)

Tlatshedzani zwifanyiso zwi no khou sumbedza mbonalo ya ṅwedzi kha zwifhinga zwo fhambanaho.

Olani mbonalo ya ṅwedzi kha

Musumbuluwo muṭwe na muṭwe kha uno ṅwedzi ni ambe uri u kha līga lifhio.

55 **Vhonani u monamona nga baisigira** 116

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo)

Foniki: ntsw, pw, sh, hw

56 **U monamona ha Vhonani nga baisigira** 118

U amba: Itani litambwa la tshitori.

Luambo: Livhanyani maṭaluli na madzina.

Luambo: Nwalululani mafhungo e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.

Luambo: Shumisani kuvhimbi a kha u vhumba masumbavhuṅe.

U ṭana nga zwi no tou vhwala: Vhalani zwe Vhonani na Ann vha vha vha tshi khouta ni kone u hwala nomboro ya afha fhethu kha mepe.

(U humbulela na u sumbedza nga zwifanyiso)

57 **Vhonani u kumba mashika** 120

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo na phosiṭara)

Foniki: dz, ph, mmb, ngw

Luambo: maṭaluli

58 **Hu kumbiwa mashika** 122

U amba: Ambani uri ni nga kukakisa hani tshikolo tsha haṅu.

U hwala: Nwalani phara nga tshikolo tsha haṅu.

Luambo: Nwalani maṭaluli ane a khou ṭahela ni sumbedze vhuṅe nga u shumisa wa, ya, a kana dza.

U hwala: Zwino itani phosiṭara ni rambe vhana uri vha ḡe vha thuse u kunakisa tshikolo.

Themo ya 2: Vhege 5–8**59** **U dia tshinwi lwazheni** 124

U vhala na tholokanyondivho: (nyanetshelo)

60 **Fhasi lwanzheni** 126

U amba: Tambani litambwa la tshitori itshi.

Divhamaipfi: nz, ny, nnzh, nzw

U hwala: Fhedzisani tshitori.

U amba: Ambani nga zwithu zwo fhambanaho Bulani uri ndi nga mini vha tshi tea u vha na izwi zwithu.

61 **Shango la vhusunzi** 128

U vhala na tholokanyondivho: (liṅwalwa la mafhungomatsivhudzi)

Foniki: U paḡula maipfi a bva madungo.

Foniki: Mubvumo wa f.

62 **Maṭwe hafu a vhusunzi** 130

Tlatshedzani tshifanyiso

Luambo: Nwalululani mafhungo e kha tshifhinga tshi fhiraho ni tshi a thoma nga Mulovha.

Word work: Tangedzelani ipfi lo teaho.

Luambo: Tangedzelani madzina vhwukuma.

U ḡiphiṅa: Shumisani zwifhaṭuwo na maṭo kha u sumbedza u sinyuwa, u takala, u ṭungufhala, u mangala.

63 **Nga ha u vhala** 132

U vhala: Ambani nga lushaka lwa maṅwalwa

Divhamaipfi: U paḡula maipfi a bva madungo.

64 **Kha ri ṅwale tshiori** 134

U amba: Ambani nga vhabvumbwedzwa vha tshitori. Bulani uri ni funesa mini tshitorini itshi.

U hwala: Nwalani bugu ya tshitori ni tshi shumisa thempheleithi ya zwigeriwa.

65 **Dikishinari yanga** 137

Kha ri ambe

Makhulu wa Kanakana vha mu anetshela lungano lune vha lu funesa. Kha ri lavhelese zwifanyiso ri ambe uri ri vhona u nga lungano ulu lu amba nga mini.

Kha ri vhale

Lidau na kubevha

L_inwe d_uvha kubevha kwo khakha kwa karusa l_idau lo edela. L_idau l_a vhomba l_a ri, "Ndo karuswa nga kubevha kutukutuku. Ndi do ku zhotu nne."

L_a pata mutshila wakwo nga shimba lalo lihuluhulu.

"Hai nandi Vho Ndau," ndi kubevha ku tshi tshema.

"Vha songo ndya, nandi. Ndi tou vha kubevha kutukutuku."

"U khou amba zwone," l_idau l_a vhomba." "U nga si fushe thumbu yanga."

"Ndo livhuha, Vho Ndau," kubevha kwa hevhedza. "L_inwe d_uvha ndi do vha thusa."

"Ha ha ha!" l_idau l_a tou fa nga zwiseo. "Kubevha kutukutuku ku no nga iwe ku nga thusa hani l_idau l_a maanda sa nne? Ndi nne khosi ya phukha dzothu. Ndi tou dithusa nne mune."

L_inwe d_uvha ndau ya fashwa nga mambule a vhazwimi. Ya balelwa u ponyoka ya thoma u vhidzelela, "Nthuseni, wee! A thi koni u ponyoka."

Kubevha kwa pfa mukosi wa l_idau kwa gidima kwa ri, "Ndi do vha thusa Vho Ndau!"

"Shikitili! U tou vha kubevha kutukutuku u nga si kone u nthusa," ndi l_idau l_i tshi kuma.

Kubevha kwa si zwi londe kwa thoma u shengekanya ala mambule.

Hu si kale l_idau l_a ponyoka. L_a mwemwela l_a ri, "U nga vha u kubevha kutukutuku fhedzi mishumo yau ndi mihulu. Wo nthusa".

Kha ri n̄wale

Vhalani lungano ni nange phindulo yo teaho.

Maipfimaḍivhiwa

ḍuvha
kutukutuku
vhomba

Tshitoro itshi tshi sumbedza mini?

A A zwi kondi u fhura ndau.

B Thuso a i bvi kha muthu muhulwane fhedzi.

Ndi nga mini lidau lo luvhelela?

A Lo vha li tshi khou toda thuso.

B Lo vha li tshi khou pandela kubevha.

Lidau lo humbula zwifhio musi kubevha ku tshi bvelela?

A Lo humbula uri kubevha ku nga si kone u li thusa.

B Lo humbula uri kubevha ndi kutukusa lune ku nga si kone u thusa.

Zwino n̄walani phindulo yaṅu ya heyi mbudziso:

Ri guda mini kha lungono ulu?

Kha ri diphine

Gerani zwipopai izwi zwa minwe, ni zwi nambatedze kha minwe yaṅu ni zwi shumise kha u talutshedza lungano lwa ndau na mbevha.

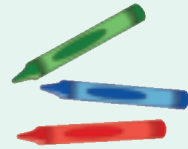

Ni ḍo wana zwigeriwaho nga murahu ha bugu.

Kha ri n̄wale

N̄walani zwe zwa ambiwa nga ndau na mbevha.
Ni shumise zwiḡevhe.

Vha songo n̄ndya
nandi Vho N̄dau.
Ndi ḡo vha thusa
l̄inwe ḡuvha.

Kubevha kwa ri, "

_____

_____

_____

_____

L̄idau l̄a ri, "

_____

_____

_____

_____

U kubevha kuḡukuḡuku.
U nga si nthuse.

Ḋivhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo.
Ni kone u shumisa maipfi maḡanu kha u n̄wala mafhungo aḡu inwi
muḡe buguni yaḡu ya n̄dowedzo.

zhota	wakwo	n̄ndya	fashwa	n̄wando
zhana	l̄akwo	n̄ndyoni	fushwa	n̄wenda

Kha ri n̄wale

Tangedzelani maipfi ane a amba zwi no fana.

sea	vhidzelela	tshimbila	dzula	huwelela
enda	sika	unda	thoma	lila
imba	vhovhola	sedza	lavhelesa	thethenyeya

Kha ri riwale

Nwalani mafhambanyi a fhungo liiwe na liiwe.

Ho vha hu tshi khou fhisa, ndau tshukhu ya vhona mbevha khulwane.

Ndau tshukhu yo vha yo onda ngeno mbevha khulwane yo vha yo nona.

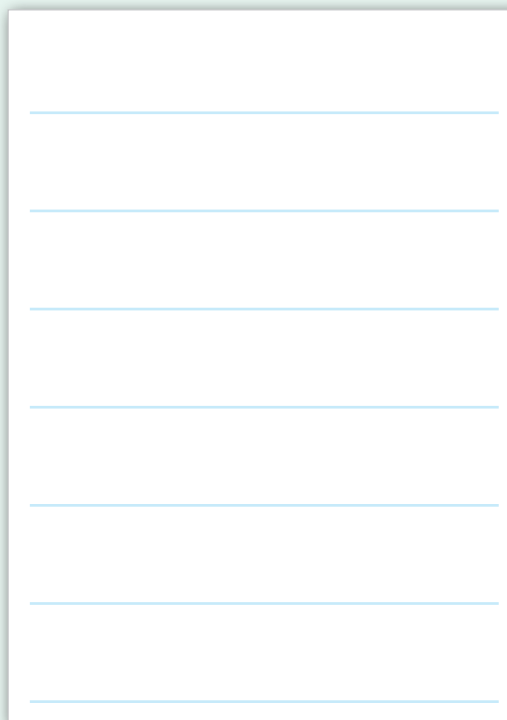
Ndau yo vha i tshi leluwa ngeno mbevha yo vha i tshi lemela.

Muzwimi muvhuya a rea tshikwekwe tsha u fasha ndau mmbi.

Kha ri diphine

Nwalelani garaṭa muriwe muthu we a vhuya a ni thusa. Nwalani mulaedza mupfufhi nga phanda, nga ngomu ha garaṭa ni riwale uri uyu muthu o ni thusa nga mini.

Kha ri ambe

Makhulu wanu vha a ni anetshela ngano? Ni khou ya u vhala lungano lune makhulu wa Ntakadzeni vha pfana na u lu anetshela. Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe uri ni vhona u nga lungano lu khou amba nga mini.

Kha ri vhale

Sankambe na tshibode

Kalekale Sankambe na tshibode zwo vha zwi tshi dzula dakani lidaladala. Tshibode tsho vha tshi tshi tshimbila nga u ongolowa. Sankambe tshi tshi dzulela u tshi sea.

Linwe duvha Sankambe tsha amba na tshibode tsha ri, "Kha ri ite **mbambe**." Tshibode tsha tenda, Sankambe tsha tou fa nga zwiseo. Phukha dzotlhe dza da u talela mbambe iyi.

Sankambe tsha tuwa nga luvhilo tsha **phinyela**. Tshi tshi sedza murahu tsha vhona tshibode tshi sa vhonali ngauri tsho vha tsho tshi sia kulekule.

"Tshibode tshi a ongolowa nga maanda," ndi Sankambe tshi tshi elekanya. "Tshi do lenga u swika fhano. Ndi do tou vha ndo awela nahone ndi do tshi vhona tshibode tshi tshi swika nda takutshedza nda wina mbambe."

Sankambe tsha gogodela muri tsho tou dzula heneho ndilani, tsha mbo di farwa nga khofhe.

Musi tsho edela tsha pfa dzinwe phukha dzi tshi khou ita phosho yau wina ha vhagidimi. Tsha humbula uri ndi muloro. Tshi tshi phaphama tsha wana tshibode tshi tshi khou swika thamboni.

Sankambe tshe vukuluku! Tsha gidima nga luvhilo fhedzi tsha kundwa u fhirela tshibode. Tshibode tsha wina mbambe.

Vhalani lungano ri fhindle mbudziso. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Kha ri nwale

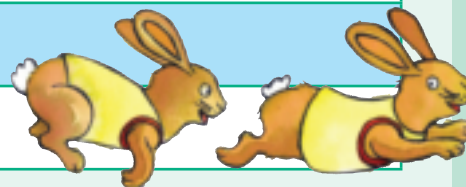

Ndi nnyi we a wina mbambe? Ngani?

Ndi vhonnyi vhe vha da u talela mbambe?

Sankambe tsho awela ngafhi?

Neani lungano ulu thoho yavhudi.

Divhamaipfi

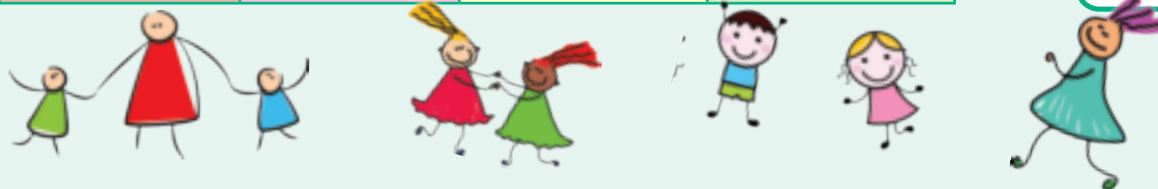
Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi muhe buguni yanu ya ndowedzo.

Maipfima divhiwa

zwino
sea
vukuluku
tshibode

mbambe	phinyela	fhululedza	shuvhama
sankambe	elekanya	khofhe	shavha

Kha ri ite nyito

Inwi na khonani yaṅu ambani nga thai idzi ni livhanye thai na tshipuka tsho teaho kha tshaula, nga u tala mutalo wa u zwi tṅanganya.

Thai

Ndi nambi. Ndi tshi ya hayani ndi tou fhufha. Ndi nṅe nnyi?

Ndi na luvhilo na nzambo ndi a fhufha. Ni tshi funa ni nga nnamela. Ndi nṅe nnyi?

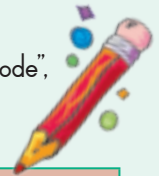
Ndi tshi tshimbila ndi tou dedengela. Vhulalo hanga ndi tshimbila ndo hwala. Ndi nṅe nnyi?

Ndi a luma, ndi a ṅoṅa. Fhedzi ndi a ḡifhisa. Ndi nṅe nnyi?

Kha ri ṅwale

Kha tshipiḡa tshirṅwe na tshirṅwe tsha lungano lwa "Sankambe na Tshibode", ṅwalani fhungo lihulwane lithihi kha mathomo, mutumbu na magumo.

Mathomo
Mutumbu
Magumo

Kha ri ṅwale

ṅwalani maipfi aya nga vhudalo.

Mihwetedzo

dzulafhi	dzula ngafhi	vha rini	
thi muḡi		muni	
ndinwi		nditsho	
hu nani		beafhi	
ndiwe			

Ndaela

Kha ri diphine

Itani mbambe na khonani yaṅu. Thosani nga khoini. Ya wa nga ṭhoho ni pfuka zwibuloko zwivhili ni tshi ya phanda, ya wa nga mutshila humelani murahu nga tshibuloko tshithihi. Maipfi ane na swika khao ni a vhalana. Itani zwine maipfi ayo a amba.

Bulani ipfi li re na mibvumo miraru.

Bulani ipfi li re na mibvumo miṅa.

THOMANI

Imbani luimbo.

k n m c i d f e A h

Bvisani lulimi.

Vhalani ili ipfi: takutshedza

Lifhambanyi la nona ndi lifhio?

Vhandani zwanga.

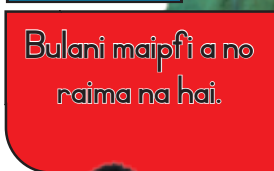
Bulani ipfi li re na mutevhetsindo na nṅe.

Bonyani maṭo ni nṅwethuwe.

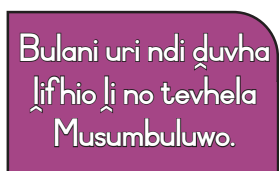
Bulani ipfi li no thoma nga E.

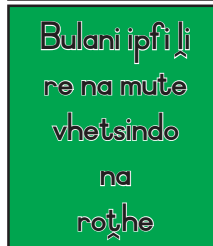
Bulani maipfi a no raima na hai.

Bulani duvha la namusi.

Bulani uri ndi duvha lifhio li no tevhela Musumbuluwo.

Bulani ipfi li re na mutevhetsindo na roṭhe

Tengenedzani bugu kha ṭhoho.

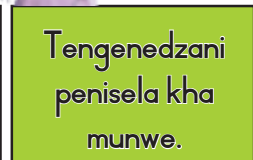
Bulani ipfi li re na b.

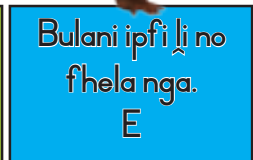
Sumbani murahu ha kilasi.

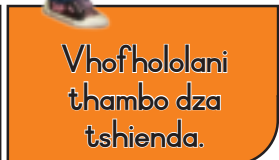
Bulani ipfi li no fhela nga o.

Tengenedzani penisela kha munwe.

Bulani ipfi li no fhela nga E

Vhofhololani thambo dza tshienda.

Peletani dzina laṅu nga tshamurahu.

FHEDZANI

Kha ri ambe

Hetshi ndi tshitori tshine makhulu wa Vhonani vha tshi funesa. Lavhelesani zwifanyiso izwi ni ambe uri ni vhona u nga tshitori tshi khou amba nga mini.

Kha ri vhale

Duvha na Muya

Kalekale muya wo vha u tshi vhudzula. Miri i tshi sombana, nngu dzi tshi fudululwa. Muya wa dikhoda vhukuma. Wa ri, "Nne ndi na maanda u fhira miri. Ndi fhira na Duvha!"

Duvha la bonyolowa la ri, "A si zwone hezwo, iwe Muya. Nne ndi na maanda u fhira iwe."

"Izwo kha ri ite mutatisano ri vhone uri ndi nnyi a re na maanda u fhira muwe," ndi Muya u no ralo. "Hu do thoma nne," wa ralo. "U do vhona iwe uri nne ndi na maanda mangafhani. Ndi nga bvula dzhasi la houla munna nne."

Muya wa vhudzula wo vhudzula lwe na miri ya nga i sa phaduwa. Ula munna a sokou omelela dzhasi lawe a ri, "Yowee, ndi khou pfa phepho."

Duvha la dovha la bonyolowa. La nwethuwa ha mbo thoma u dudela. "Ahaa," hu amba ula munna. "Hu vho dudela zwino."

Duvha:

Duvha la va $\grave{t}$ amedza nga zwi $\grave{t}$ uku nga zwi $\grave{t}$ uku.
 "Ma $\acute{a}$ oo!" ndi u $\grave{a}$ munna. "Ndi khou swa, imani ndi
 bvule dzhasi."
 Duvha la n $\acute{w}$ ethuwa la ri "Ndo wina! Khwese ndi
 nnyi?"

Maipfima $\acute{d}$ ivhiwa

vhudzula
 munna
 muya
 n $\acute{w}$ e

Kha ri n $\acute{w}$ ale

Fhindulani mbudziso idzi. Iphi la u thoma la phindulo ya $\acute{n}$ u li tea u thoma nga
 le $\acute{d}$ eredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhabvumbedzwa vhahulwane kha itshi tshi $\acute{t}$ ori ndi vhone $\acute{y}$ i?

Ho bvelela mini mus $\acute{e}$ Muya wo no vhudzula?

Ho bvelela mini mus $\acute{e}$ Duvha li tshi vho f $\acute{h}$ isa?

Ndi nnyi ane a nga wina arali mvula na yone ya nga dzhena kha mu $\acute{t}$ a $\acute{t}$ isano?
Ngani?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo.
 Ni kone u shumisa maipfi ma $\acute{t}$ anu kha u n $\acute{w}$ ala
 mafhungo a $\acute{n}$ u inwi mu $\acute{n}$ e buguni ya $\acute{n}$ u ya n $\acute{d}$ owedzo.

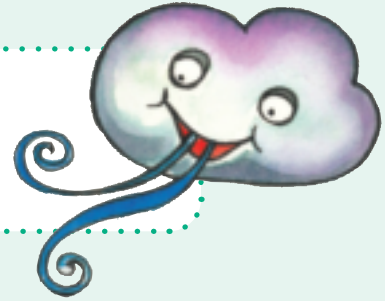

l $\acute{w}$ isa	vhudzula	zhaka	n $\acute{w}$ ethuwa	khwese
l $\acute{w}$ ala	va $\acute{t}$ amedza	zhamba	n $\acute{w}$ ala	khwali
l $\acute{w}$ endo	dzungu	zhendedzi	hu $\acute{n}$ we	thukhwi

Kha ri ite nyito

Itani litambwa ni na khonani dzaṅu ni tshi sumbedza uri ndi nnyi a re na maṅḁa. Kha hu vhe ḁuvha, ṅwedzi, muya na mvula. Ni elelwe uri muṅwe a ambare dzhasi.

Kha ri ṅwale

Tangedzelani maiiti. Ndi masumbanyito.

gidima	bambela	humbula	atsamula	watshi
lino	reila	ṅwala	vhala	dzhia
raha	sokha	tamba	edela	hatsi
mutambo	penya	mvula	tuwa	tshimbila

Kha ri ṅwale

Lavhelesani mafhungo a re afho fhasi. Nyito i re afho i khou itea zwino kana yo itea kale? Musi no no wana phindulo, dzhenisani maipfi a re na mivhala afho zwikhalani.

1.

2.

3.

4.

Duvha:

Kha ri diphine

Vhalani nga nwedzi na duvha, ni vhudze khonani yanu zwine na khou vhona.

Duvha na nwedzi

Nwedzi u vhonala u sa fani musi u tshi mona na lifhasi. Hezwi zwi itiswa ngauri musi u tshi khou mona duvha li vhone shela zwipida zwo fhambanaho zwa nwedzi. Maipfi a re afho fhasi ri a shumisa kha u talutshedza mbonalo ya nwedzi kha zwifhinga zwo fhambanaho.

nwedzi wa gumba	hafu ya nwedzi	luvhedzhegu	nwedzi wo dzulwaho
			

Kha ri nwele

Fhindulani mbudziso inwe na inwe, ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga legeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nwedzi ufhio une na khou vhona namusi?

Lavhelesani nwedzi kha Misumbuluwo mina ya uno nwedzi. Ni ole zwivhumbeo zwawo tshifhinga tshothe.

--	--	--	--

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Baisigira ntswa.

Khaladzi a Vhonani, Anza o rengelwa baisigira ntswa nga duvha lawe la mabebo a riwaha wa vhufumi. Ndi baisigira ntswa i no penya. Nga Mugivhela Vhonani o hadzima baisigira kha Anza. O vha a tshi khou ri a vhe a tshi khou monamona ngayo. Anza a vhudza Vhonani uri a i fare zwavhudi.

Vhonani na Ann vha tshimbila fhethu hu re na zwitaka, miri milapfu, mulamboni na kha buroho ya mabulannga. Shango lo vha lo naka li lidaladala.

Musi vho no wela buroho vha vhona fhethu ho dalaho mashika na mabodelo o pwasheaho. Hu si kale Vhonani a pfa baisigira i si tsha kokodza.

A tshi lavhelesa a wana thaela la murahu lo phontsha. Vhonani o humela hayani o tou hwala baisigira. A ri Anza a mu thuse u phetsha thaela.

Kha ri n'wale

Fhindulani mbudiso inwe na inwe. Ipfi la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga legeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Vhonani o vha o namela baisigira ya nnyi?

Ndi mini tshe tsha phontshisa thaela?

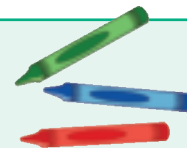
O humisela hani baisigira hayani?

Vhathu vha no lakatedza mashika ni vha dzhia sa vhathude?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṅanu kha u riwala mafhungo aṅu inwi muṅe buguni yaṅu ya ndowedzo.

Maipfimaḍivhiwa

baisigira
hayani
mashika
thaela

ntswa	pwasheaho	phontsha	hwala
ntswela	tshipwa	ntshea	tshihwi
ntswikisa	mapwa-pwalala	thuntsha	hwahwamala

Kha ri ite nyito

Itani litambwa la musi Vhonani a tshi hambela baisigiri kha Anza. Ni sumbedze Vhonani na Ann vho namela baisigiri dzavho. Ni kone u sumbedza uri Vhonani o hwalisa hani baisigiri na musi a tshi tlatshedza Anza uri yo phontsha. Sumbedzani ur i Anza uri mini musi a tshi vhona baisigiri yawe.

Kha ri n'wale

Ro swifhadza dzina (thinwa) kha fhungo linwe na linwe afho fhasi. Inwi tangedzelani litlaluli li no tlatshedza dzina.

Yo vha i **baisigiri** ntswa i no penya.**Vhonani** o fhira zwitaka zwidaladala.U fhira **miri** milapfu.A pfuka **boroho** ya mabulannga.A vhona **thaela** lo phontshaho.A kanda **mabodelo** o pwasheaho.

Masala masumbavhune a ri vhudza uri mune wa tshithu kana zwithu ndi nnyi.

Kha ri n'wale

Nwalululani mafhungo aya ni tshi thoma nga Mulovha. Shumisani maipfi aya uri a ni thuse.

o namela

o lavhelesa

ro wela

o dzhia

ndo vhona

U namela baisigiri yawe.

Mulovha

Ndi vhona mabodelo o pwasheaho.

Mulovha

U dzhia baisigiri.

Mulovha

U lavhelesa thaela lo photshaho.

Mulovha

Kha ri n̄wale

Dzhenisani masala masumbavhuṅe afho zwikhalani u sumbedza uri vhaṅe vha izwi zwithu ndi vhonny.

Baisigira ya Anza	Bugu ya Zwivhuya	Mme a Kanakana
Mmbwa ya Vhonani	Apula la mugudisi	Peni ya Mashudu
Mutshila wa ndau	Tshienda tsha Tshililo	Goloi ya Baba

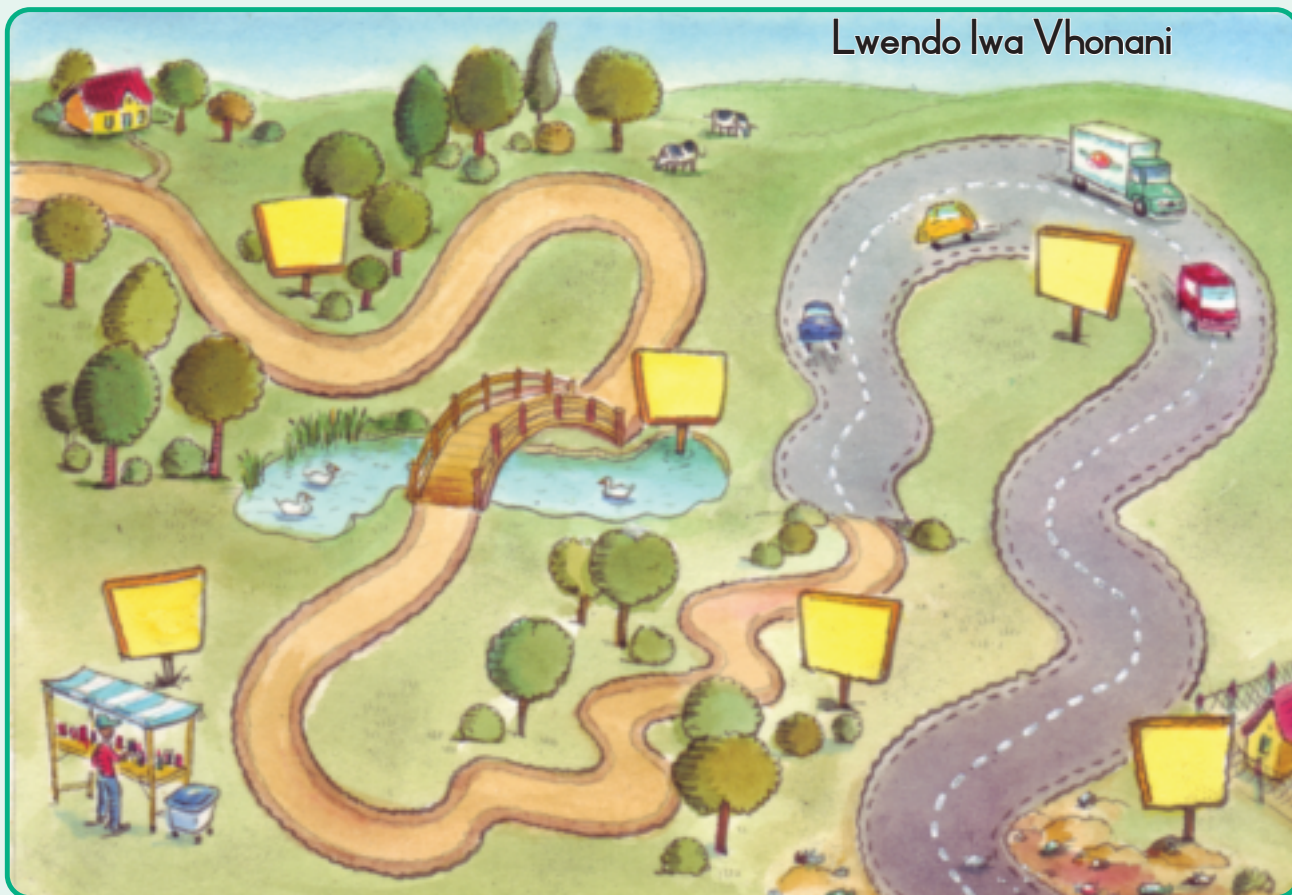

Kha ri d̄iphine

Vhalani zwe Vhonani na Kanakana vha

vha vha tshi khou amba musi vha tshi fhira fhethu ho fhambanaho hu re kha mepe. Nwalani nomboro ya afha fhethu kha mepe. Ro dzula ro ni itela ya u thoma.

1	Kha ri ime ri renge khoḷodirinki.
2	Idanu vhona uri shango lo naka hani na u vha lidala.
3	Hei bada ndi ya masongesonge.
4	Ee! Idanu vhona ila tshika na mabodelo o pwashekanaho.
5	Ngavhe boroho i sa wi.
6	Ndi do tea u tshimbila zwavhuḍi hu re na t̄hirafiki.

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Kha ri ambe

Vhonani phositarara ye
Vhonani na Kanakana vha ita.

Hu kumbiwa mashika

Vhonani na Kanakana vho vhudza mugudisi wavho nga ha tshika ye vha i vhona mulamboni. Mugudisi a vha vhudza uri vha humbele vharwe vhana uri vha vha thuse u kunakisa phakhani. Vha vhea phositarara tshikoloni. Ho da vhana vha no swika 24, vho da u thusa u kumba tshika. Vha dobela mabodelo othe o pwasheaho, zwikotikoti na mabambiri.

Vhana vha takalela u tshila na u tamba fhethu ho kunaho.
Idani ni thuse u kunakisa u tsa na mulambo.
A ri todi phakha dzi re na tshika.
Phakha yashu kha i dzule yo kuna.

Idani ri kumbe mashika.

Muñwe na muñwe u go wana dzhusi na sangwetshi zwa mahala.

Lini? Nga Mugivhela wa 21 Thafamuhwe nga awara ya 10:00.

Ngafhi? Zwashu Park

Bisi i go ni vhuvedzedza mahayani nga awara ya 2:00

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselese mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi maṭanu kha u ṅwala mafhungo aṅu inwi mune buguni yaṅu ya ṅdowedzo.

vhudza	phositara	mabambiri	sangwetshi
dzudza	phaiphi	mmbidza	nngwe
dzula	phanda	mmbi	nngwana

Kha ri ṅwale

Fhindulani mbudziso inwe na inwe. Ipfī la u thoma la phindulo yaṅu li tea u thoma nga leḍeredanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi nnyi o thusaho Vhonani u ita phositara?

Vhasidzana avha vhavhili vho humbula u ita mini?

Ni vhona u nga wo vha muhumbulo wavhudi uri vha kumbe mashika? Ngani?

Vho thoma u kumba mashika nga tshifhingade?

Kha ri ṅwale

Tangedzelani ipfi li ṭalutshedzaho vhana.

Mataluli

Musidzana mutuku o dobela zwikotikoti.

Mutukana muhulwane o thusa nga u kunakisa phakha.

Musidzana o nakaho o ṭoda u thusa.

Mutukana wa miswaswo o ri ṭalutshedza muswaswo.

Mutukana a sa pfi o ṭoda u dzumba bini la mashika.

Kha ri ambe

Kilasi ya vhoiwe i nga ita mini kha u kunakisa tshikolo? Ambani ngauri ndi ngafhi afha tshikoloni hu re na tshika. Bulani uri ni do dzudzanya u kunakisa tshikolo nga ndila ifhio.

Kha ri n'wale

Dzhenisani maṭaluli a u ṭalutshedza madzina.

Handwriting practice area with ten horizontal lines inside a dotted border.

Kha ri n'wale

Dzhenisani maṭaluli ane a khou ṭahela. Shumisani maipfi aya uri a ni thuse.

kelengende

khulu

hudaladala

Vhonani u tshimbila nga baisigira f'hethu _____.

Lo vha lo tsha lo tou _____.

A rwa bammbasi _____.

Kha ri riwale

Sumbedzani vhuṅe nga u shumisa **wa, ya, a** kana **dza** nga murahu ha dzina u sumbedza uri zwithu izwi ndi zwa vhathu vha no fhira muthihi.

bugu _____ vhasidzana	bugu _____ khaladzi dzanga	mutangano _____ vhagudisi
mmbwa _____ vhatukana	gloi _____ vhagudisi	yunifomo _____ vhaongi
mitshila _____ mmbwa	thoyi _____ vharathu wanga	madami _____ vhana

Kha ri diphine

Zwino itani phositarani ni rambe vhana uri vha de vha thuse u kunakisa tshikolo.

Kha ri ambe

Makhulu wa Ndumeliso vha pfana na u mu anetshela tshitori tsha musu vhutshilo havho vhu tshi ponyiswa nga dolofini. Lavhelesani zwifanyiso ni ambe uri ni vhona tshitori itshi tshi tshi khou amba mini.

Kha ri vhale

Vho tshidzwa nga dolofini

Musi vha tshee vhatuku mukalaha Vho Sam vhe na khonani yavho John vho vha vha tshi anzela u dia zwinwi fhasifhasi madini a lwanzhe. Ho vha hu na tshikepe tsha kalekale tshe tsha nupela kalekale. Nga ngomu ho vha hu na musuku, vhulungu, zwinina na masetha a thengo khulu. Musi mukalaha Vho Sam vha tshi dia tshinwi vho vha vha tshi ambara zwiambaro zwa suthu i no tsireledza muvhili wavho. Vho vha vha tshi shumisa gumbu la muya uri vha kone u fema vhe ngomu madini.

Linwe duvha mukalaha Vho Sam vho vha na lutamo lwa u rwa tshinwi vha tsela tshikepeni, John a hana a ri, "Hai, namusi ri songo ya. Hu na madumbu ane a khou da."

"Fhedzi nne, ndo vhona tshaini ndenya ya musuku. Ndi khou toda u i tevhelela. Ri do wana tshelede nnzhi nga maanda," hu amba mukalaha Vho Sam.

"Madumbu a do swika hu sa athu fhela minete ya fumithanu. Hu na khombo hafha fhethu," ndi John a no ralo.

Fhedziha, mukalaha Vho Sam vha rwa tshinwi ngeno John o sala o vha lindela.

Mukalaha Vho Sam vha i wana tshaini fhedzi zwa konda u i kwatula. Vha kokodza vho kokodza u swikela i tshi tomowa. Nga itsho tshifhinga ndi musu gumbu la muya li tsini na u fhela, vha mbo di bvelela nthha ha madi vho fara tshaini ya musuku. Vha wana John o no tuwa nahone hu na madumbu mahulu.

Mukalaha Vho Sam vha puta tshaini ila vha lingedza u bambela fhedzi magabelo a vha o hulesa. Vha ri ndi hone vho nwela kotho. Tshaini iyi ya musuku yo vha i tshi lemela vhukuma lwe zwanḁa zwavho zwa vho thoma u neta. Vha litshedza tshaini.

“Mawee! Thusani wee, vhatu.!” vha vhidzelela, fhedzi ho vha hu si na ane a nga zwi pfa.

Vha mbo pfa u lila ha tshinwe tshithu. Zwa vha rudza mbilu ngauri ho vha hu dolofini. Dolofini ya veka i tshi ḁa khavho vha kona u gavha mutshila wayo. Ndi dolofini ye ya kokodzela mukalaha Vho Sam khunzikhunzini ya lwanzhe, bitshini.

Musi mukalaha Vho Sam vho no phuluswa, dolofini ya vhuzelela maḁini ya tuwa, asiilaa!

“A ni ntshileli. Ndo livhuha no mphulusa,” ndi mukalaha Vho Sam vha tshi vhidzelela vho takala.

Kha ri nḁwale

Fhindulani mbudziso inwe na inwe. Iphi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Maipfimaḁivhiwa

mukalaha
thusani
tshaini
tshinwi

Ndi nga mini mukalaha Vho Sam vho rwa tshinwi lwanzheni?

Ndi nga mini John a songo lindela mukalaha Vho Sam?

Mukalaha Vho Sam vho swikisa hani khunzikhunzini?

Ni vhona u nga mukalaha Vho Sam vho vha vha tshi ḁo vha vho lovha ilo ḁuvha? Ngani?

Kha ri ite nyito

Tambani litambwa la tshitori tsha mukalaha Vho Sam na dolofini. Ndi nnyi ane a do vha mukalaha Vho Sam. Ndi nnyi ane a do vha John? Ndi nnyi ane a do vha dolofini ine ya do phulusa mukalaha Vho Sam?

Mataluli

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u nwala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

anzela	zwinwi	nnzhi	phuluswa
nzie	tshinwiwa	nnzhiela	luswielo
nzenene	vhunwa	nnzhiya	swenda

Kha ri nwale

Divheeni kha tshiimo tsha mukalaha Vho Sam. Nwalani nga zwe zwa bvelela kha inwi. Ro ni thomela tshitori.

John o mmbudza uri ndi songo dzhena madini ilo duvha fhedzi ndo vha ndi tshi khou tevhelela tshaini ya musuku. Ndo vha ndi tshi zwi divha uri hu khou da madumbu fhedzi nda dzhena. Ndi tshi thunyuwa ndo fara tshaini . . .

Divheeni kha tshiimo tsha dolofini. Nwalani nga zwe dolofini ya vhona na zwe ya ita. Ro ni thomela tshitori tsha dolofini.

Ndo vha ndi tshi khou bambela matomboni ngauri ndo vha ndo zwi vhona uri hu khou da madumbu mahulu. Khathihi fhedzi nda vhona munna o fara litshaini lihulu. O vha a tshi khou vhidzelela a tshi toda thuso.

Kha ri diphine

Ambani na khonani yaḡu nga zwithu zwo fhambanaho zwine zwa shumiswa nga vhadiatshinwi musi vhe fhasi lwanzheni. Bulani uri ndi nga mini vha tshi tea u vha na izwi zwithu.

Masiki

Tshinokolo

Tshinokolo tsha u fema ngatsho.

Masiki

U thusa uri muthu a vhone zwavhuḡi e maḡini

Bannda li no lemela

Gumbu la muya

Gumbu la muya la u itela u wana muya maḡini.

Suthunḡu

Bannda li no lemela uri muthu a lemele a si papamale.

Suthunḡu ya u dudedza muvhili

Fini

Fini dzi thusa kha u bambela nga luvhilo

Kha ri ambe

Kha ri sedze tshifanyiso ri ambe nga zwine ra khou vhona.

Kha ri vhale

Vhusunzi vhu mushumoni

No no vhuya na pwaṭula lusunzi? No vha ni tshi zwi divha uri vhusunzi vhu dzula vhu vhunzhi tshitaḥani? No vha ni tshi zwi divha uri vhusunzi vhu a nekana zwiliwa?

Arali na tevhela ndila ya vhusunzi ni do wana hu na zwiliwa hune ya fhelela hone. Nga ngei magumoni manwe ni do wana hu na tshitaḥa.

Tevhelani ndila ya vhusunzi

Musi lusunzi lwo wana zwiliwa lu phulela vhuṅwe vhusunzi ndila uri vhu tevhela. Vhuṅwe vhu tevhela ndila yeneyo nthihi vhu tshi ya zwiliwani. Vhusunzi vhu pfana na zwithu zwi no nambitela sa dzhamu na swigiri. Vhu dovha ha la na zwiliwa zwine zwa sala zwi khagala midini. Ni do vhu vhona ho momela zwiliwa.

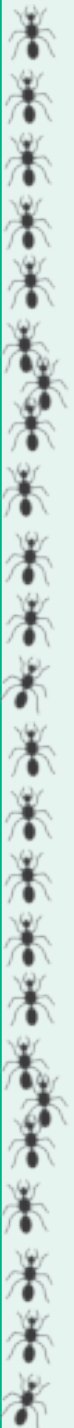
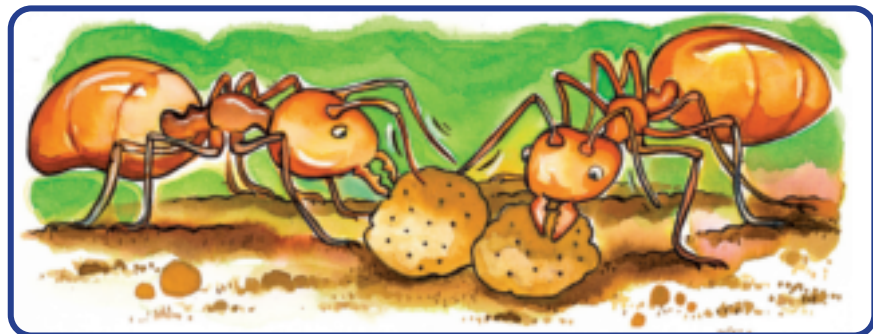
Itani liedza

Vheani tshipida tsha bammbiri tshi re na zwiliwa tsini na tshitaḥa tsha vhusunzi. Lindelani vhusunzi vhu tshi wana izwo zwiliwa. Ni do vhona vhuṅwe vhusunzi vhu tshi tevhela ndila nga vhunzhi. Zwino pfulusani izwo zwiliwa. Vhusunzi vhu a zwi tevhela? Hu itea mini musu no pfulusa zwiliwa?

Musi zwiliwa zwo pfuluswa vhusunzi vhu sala vhu kha di tevhela yeneila ndila. Zwi a dzhia tshifhinga vhu sa athu dovha ha phula inwe ndila ntswa.

Ndi ngani?

Musi lusunzi lwo tangana na zwiliwa lu sia fedā u itela u sumbedza ndila. Vhuṅwe vhusunzi vhu tshi bva tshitaḥani vhu nukhedza fedā lenelo ha li tevhela.

Duvha:

Kha ri n̄wale

Vhalani mafhungo a vhusunzi ni fhindule mbudziso nga nthihi nga nthihi..

Tshixori itshi tshi amba nga mini?

- A Tshi nea tsivhudzo ya ndila dza vhuṭala.
- B Tshi ri vhudza uri vhusunzi vhu pandelwa nga ndilade.
- C Tshi ri vhudza uri vhusunzi hu wanala ngafhi.

Ndi nga mini ni tshi tea u vhea zwiliwa tsini na tshixaha tsha vhusunzi?

A U itela u dadisa vhusunzi.	C U itela uri vhusunzi vhu phule ndila.
B U thivha ndila ya vhusunzi.	D U vhulaha vhusunzi.

Musi lusunzi lwo tangana na zwiliwa lu vhudza hani vhuṅwe uri zwiliwa zwi ngafhi?

A Vhu tou sedzesesa ha lu tevhela.	C Vhu tou nukhedza zwiliwa zwi re kha bambiri.
B Vhu sokou monamona u swikela vhu tshi tangana na zwiliwa.	D Vhu nukhedza feda le la siwa nga lusunzi lwa u thoma.

Ni vhona u nga vhusunzi vhu a vhavhalelana? Ndi nga mini ni tshi ralo?

Kha ri n̄wale

Vhalani maipfi ni thetsheselele mibvumo.

Paḍukanyani maipfi a ya a bve zwipida.

Mubvumo wa f

funa

fola

fula

vhusunzi	zwiliwani	kuṭoho
vhu/su/nzi		
magumoni	yeneila	tshixahani
vhavhalela	tshixaha	mushumoni

Maipfi maḍivhiwa

mushumoni
ngomu
vhusunzi
thusana
zwiliwa

Kha ri ite nyito

Lavhelesani tshifanyiso itshi tsha ndila ya vhusunzi.
Ni kone u vhudza khonani yaṅu zwine na khou vhona tshifanyisoni.

Kha ri n̄wale

Nwalululani mafhungo aya ni
tshi thoma nga Mulovha.

ho tevhela

ho momelaho

ho ḷa

Vhusunzi vhu tevhela ndila.

Mulovha vhusunzi

U vhona vhusunzi hu momelaho zwiliwa.

Mulovha o

Vhusunzi vhu ḷa zwiliwa zwi no nambitela.

Mulovha

Kha ri n̄wale

Tangedzelani ipfi ḷo teaho.

Lipfanisi

Vhusunzi vha/vhu kuvhanganya zwiliwa.

Bere i/tshi nwa maḷi.

Bongji u/li namela baisigira.

Duvha li/a khou fhisā.

Riṅe ri/a khou vhona vhusunzi.

Inwi no/ro lenga.

Vhone vha/tshi khou ḷa.

Vhusunzi vhu/tshi khou ṭoda
zwiliwa.

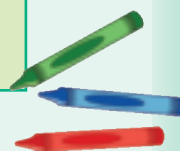

Kha ri n̄wale

Tangedzelani madzina vhukuma.

Ri dzhenisa -ni mugumoni wa ipfi ri tshi sumbedza fhethu.

ida__	shango__	amba__	tshikolo__	ḁorobo__
mud̄i__	lila__	maswiri__	muri__	lima__
haya__	fhasi__	makhulu__	siḡa__	mbudzi__

Kha ri d̄iphine

Vhusunzi vhu shumisa fed̄a kha u vhudzana uri zwiḁiwa zwi wanala ngafhi. Vhu ita ngaurali ngauri a vhu koni u amba. Ri nga kona u vhudza khonani dzashu mafhungo ri sa shumisi u amba. Ri shumisa zwifhat̄uwo zwashu na maḁo.

Zwi amba mini?	Ndo sinyuwa.	Ndo takala.	Ndo t̄ungufhala.	Ndo mangala.
Maḁo				
Milomo				
Tsie dza nḁha				
Tshifhat̄uwo				
Olani zwifhat̄uwo zwanu inwi mune.				

Kha ri ite nyito

Lavhelesani zwifanyiso zwa ngano na zwiṭori zwe ra vhala.

Lidau na kubevha

Duvha
na
MuyaVho tshidzwa
nga dolofiniVhusunzi vhu
mushumoniSankambe na
tshibodeVhonani u kumba
mashika

Kha ri vhale

Humbulani nga zwiṭori zwe ra zwi vhala buguni iyi.

Ndi zwiṭori zwifhio zwine na zwi funesa?

Ndi nga mini ni tshi funa zwiṅwe zwiṭori u fhira zwiṅwe? Zwi ṅwaleni nomboro, ni thome nga l kha tshiṭori tshe tsha ni takadzesa u swika kha 4 kha tshiṭori tshe tsha si ni takadze.

No takadzwa nga Lidau na Kubevha kana Duvha na Muya kana Sankambe na Tshibode? Ni nga vha ni tshi ḍimvumvusa nga u vhala.

No nanga Vho tshidzwa nga dolofini kana Bongi u kumba mashika", kana "Vhusunzi vhu mushumoni?" Ni nga vha ni tshi vhalela u wana mafhungo a u ni tsivhudza.

Kha ri n̄wale

Vhalani tshixori ni fhindule mbudziso inwe na inwe. Ipfi la u thoma la phindulo yanu li tea u thoma nga lederedanzi. Ni elelwe u fhedza fhungo nga tshiga tsha u awela.

Ndi tshixori tshifhio tshe na tshi takalelesa?

No takadzwa nga mini khatsho?

Ndi tshifhio tshixori tshe ni si tshi takalele?

Ndi nga mini ni songo tshi takalela?

Ni vhalela u dimvumvusa kana u wana mafhungo?

Divhamaipfi

Vhalani maipfi ni thetshesele mibvumo ni kone u padukanya maipfi ayo a bve mibvumo yo fhambananaho. Ni kone u shumisa maipfi matanu kha u n̄wala mafhungo anu inwi mune buguni yanu ya ndowedzo.

tshitanda	kubevha	kubugu
tshi/ta/nda		
vhalani	lidau	tshixahani
lwanzheni	tshixaha	mushumoni

Maipfimaivhiwa

fhira
gidima
ratha
thoma

Kha ri ite nyito

Ambani na khonani yanu nga tshitori tshe na tshi takalela nga maanda. Ambani nga vhabvumbudzwa vhatsho. Bulani uri ni funesa mini tshitorini itshi. No wana mafhungo kha itshi tshitori?

U pulanela u n̄wala tshitori tshanu.

Kha ri n̄wale

Tshi amba nga mini?

Vhaanewa vhahulwane vha do vha vhonnyi?

Ndi mafhungo afhio a u tsivhudza ane na do a dzhenisa?

Kha ri diphine

Gerani siatari li tevhelaho. Itani bugu. Kha khavara, n̄walani dzina la bugu. N̄walani dzina lanu fhasi ha dzina la bugu, ngauri ndi inwi murwali. Olani tshifanyiso kha khavara. N̄walani tshitori tshanu tshi na mathomo, mutumbu na magumo.

KHAVARA YA MURAHU

NGA HA MUÑWALI

Ñwalani dzina lañu

Miñwaha yañu

Hune na dzula hone

8

Liga la 7: Gerani kha mutalo nga murahu ha musa no sišepula bugu yañu.

KHAVARA

Olani tshif anyiso hafha.

Nwalani dzina la bugu hafha.

Nwalani dzina (ndi inwi muñwali).

1

Liga la 1: Pelani kha mutalo wa zwiñhoma.

5

Isani phanda tshiřori tshanu hafha.

Olani tshif anyiso hafha.

7

Nwalani mutumbu wa tshiřori tshanu hafha
vhukati ha siřari la 5.

Olani tshif anyiso hafha.

Olani tshif anyiso.

Olani tshif anyiso.

Thomani u n'wala tshiṭori tshaṅu haf ha kha
siaṭari la 3.

Four horizontal blue lines for writing.

Fhedzisanani tshiṭori tshaṅu.

Four horizontal blue lines for writing.

2

7

3

9

Isoni phanda tshiṭori tshaṅu haf ha.

Nwalandi uri hu bvelela mini magumoni a tshiṭori tshaṅu
haf ha.

Olani tshif anyiso haf ha.

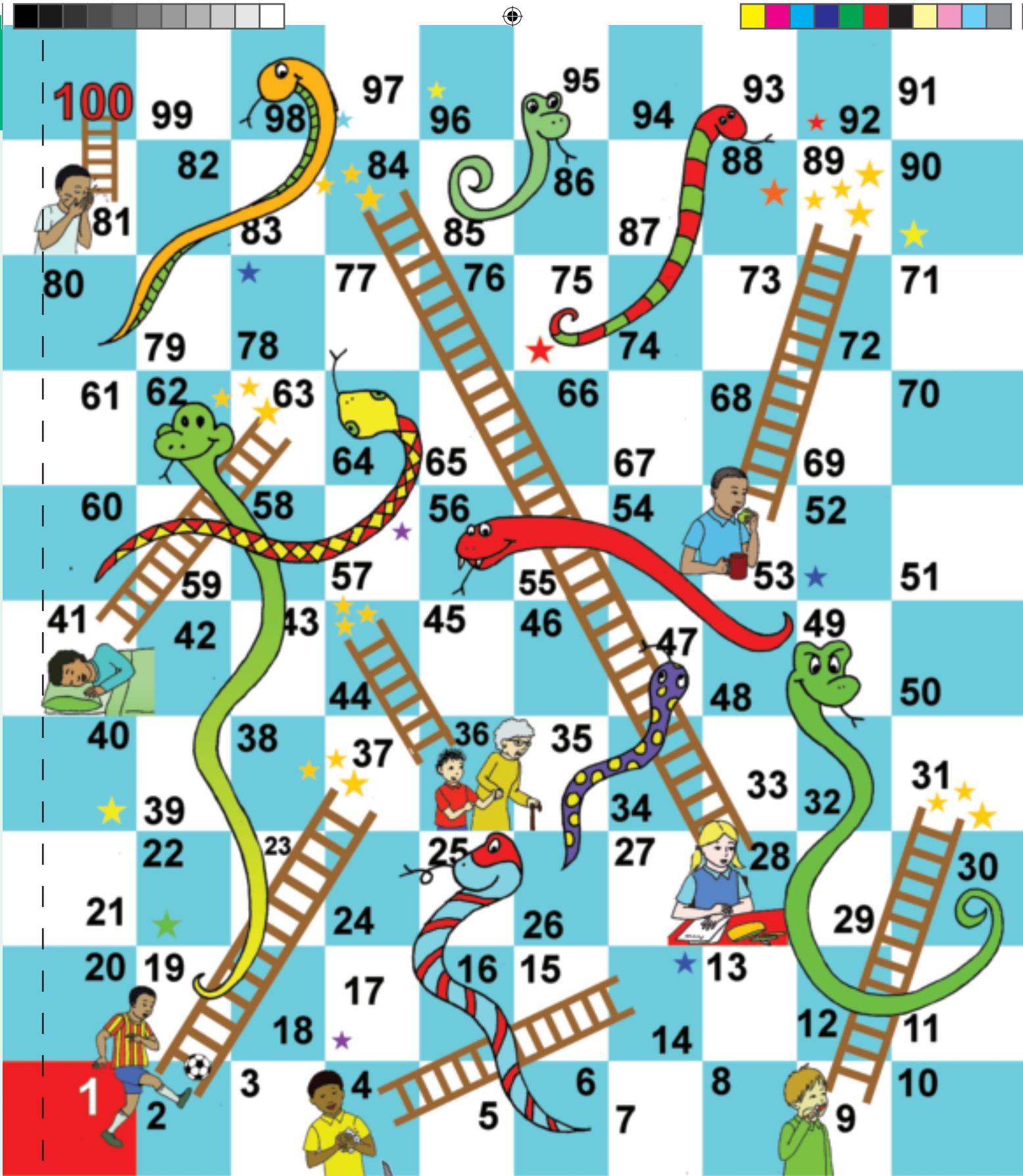
Olani tshif anyiso haf ha.

Dikishinari yanga

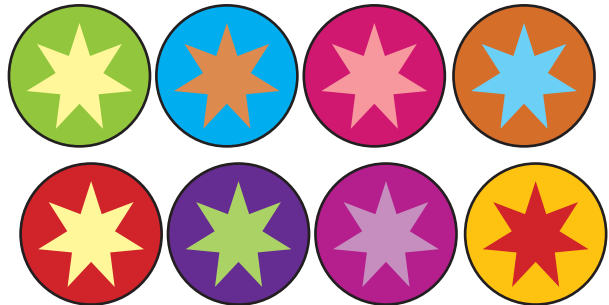
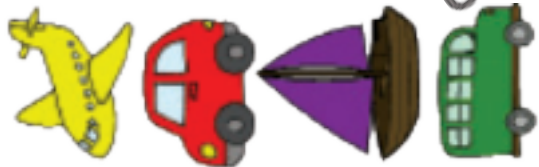
A a			G g
B b			H h
C c			I i
D d			J j
E e			K k
F f			L l

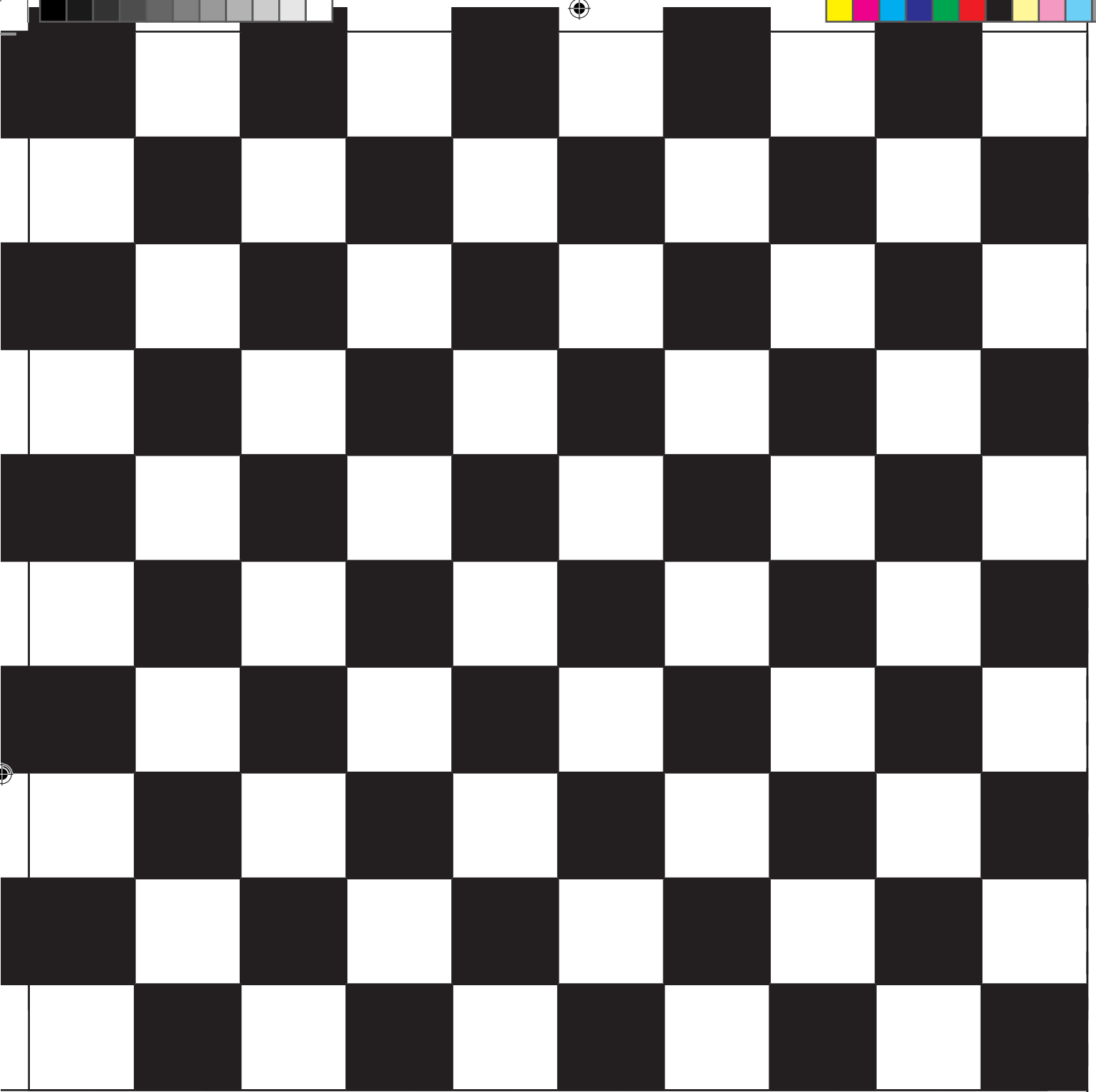
Dikishinari yanga

M			S
m			s
N			T
n			t
O			U
o			u
P			V
p			v
Q			W
q			w
R			X-Z
r			x-z

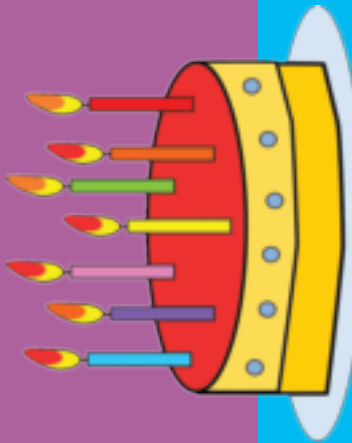

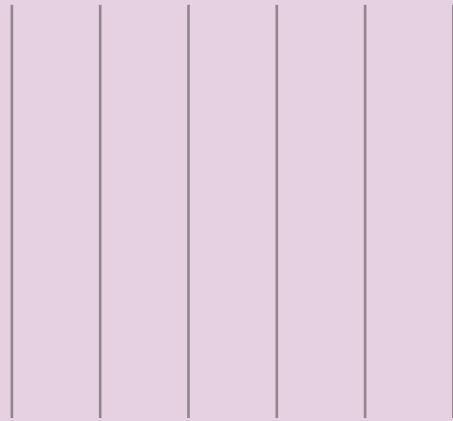
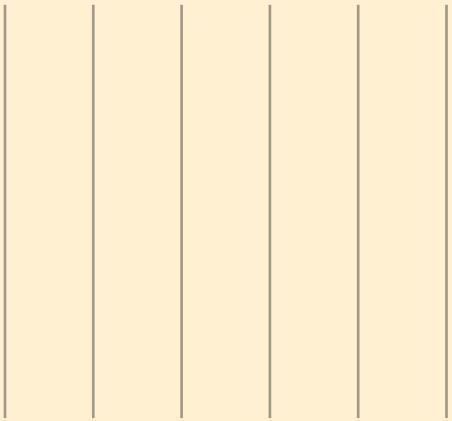
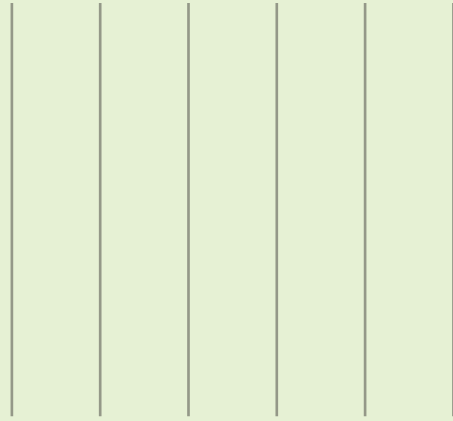
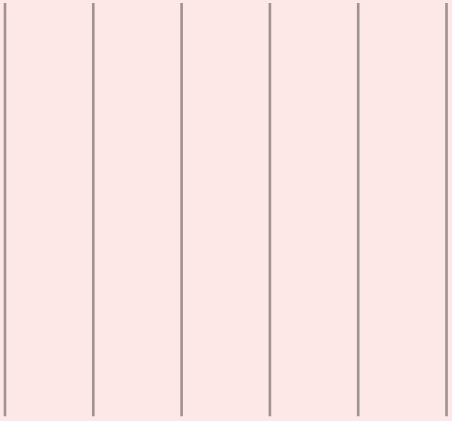
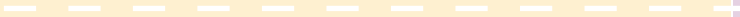
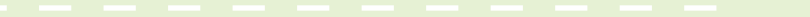
Nowa na Leri
 Gerani zivhaleli izwi kha
 Nowa na Leri

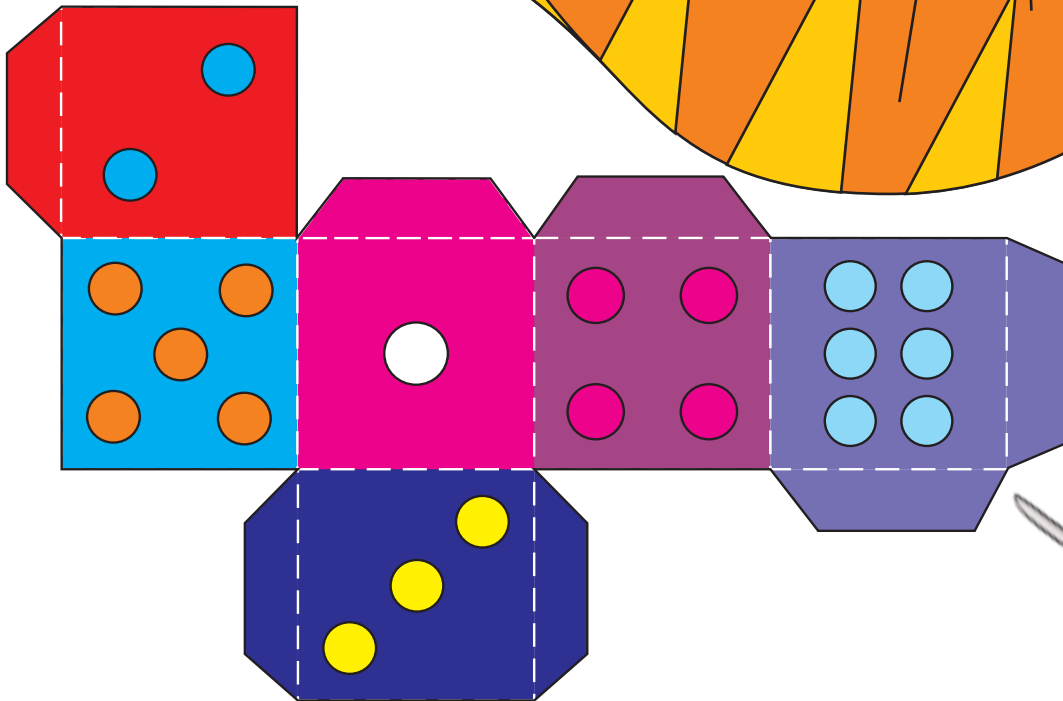
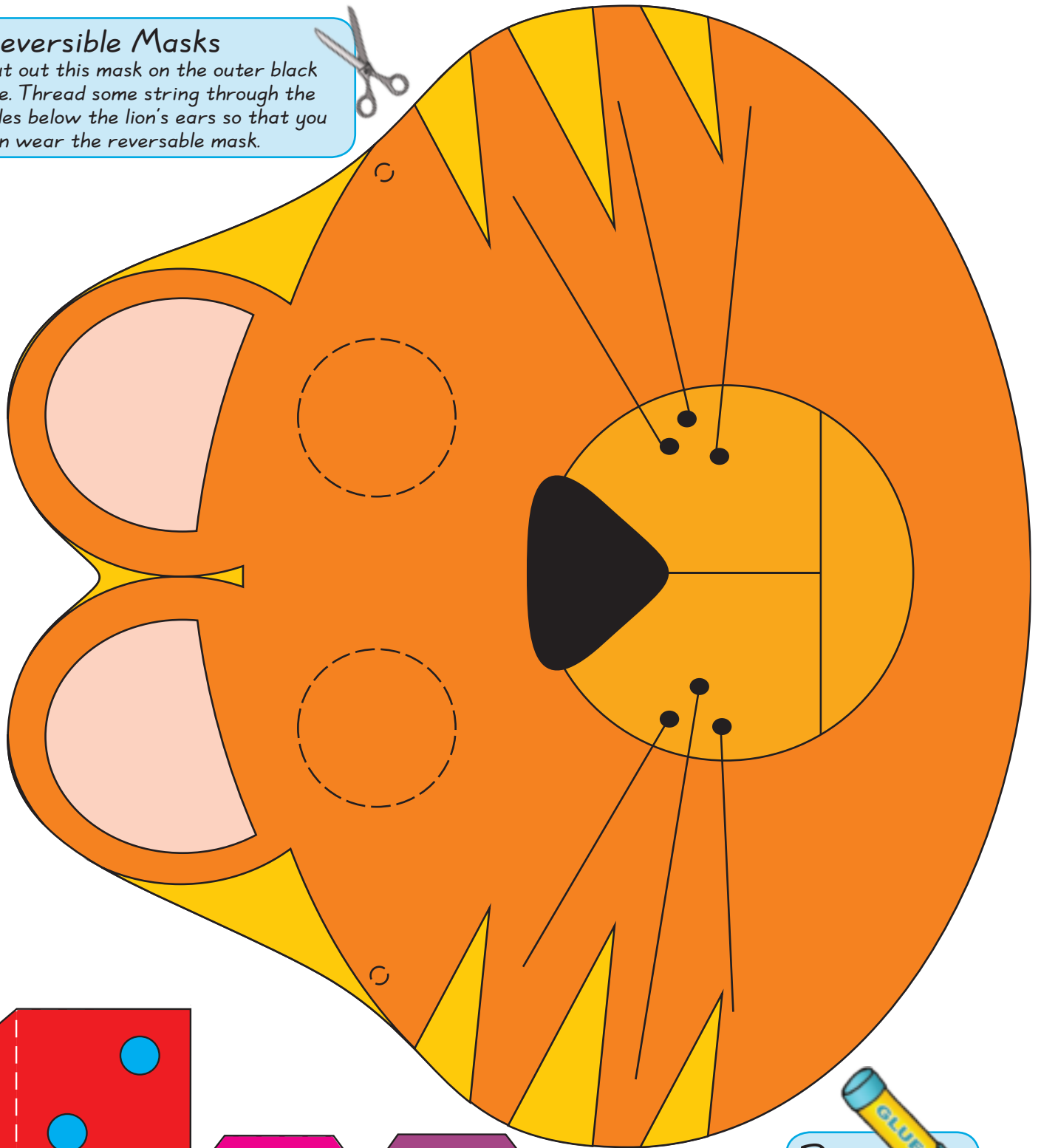

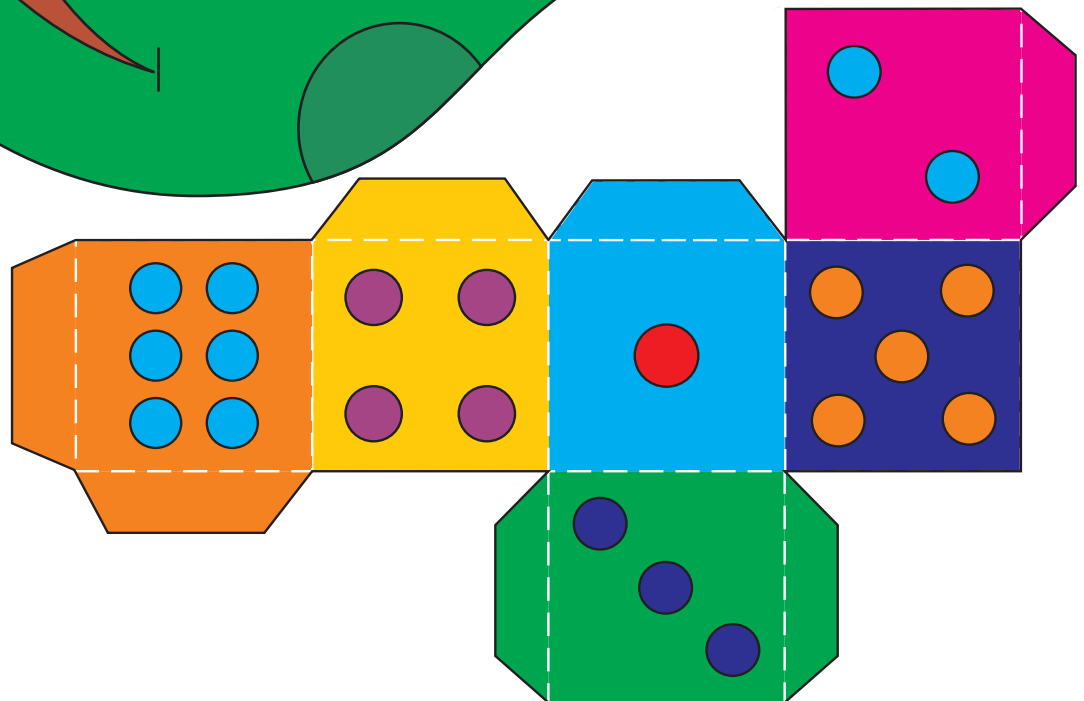
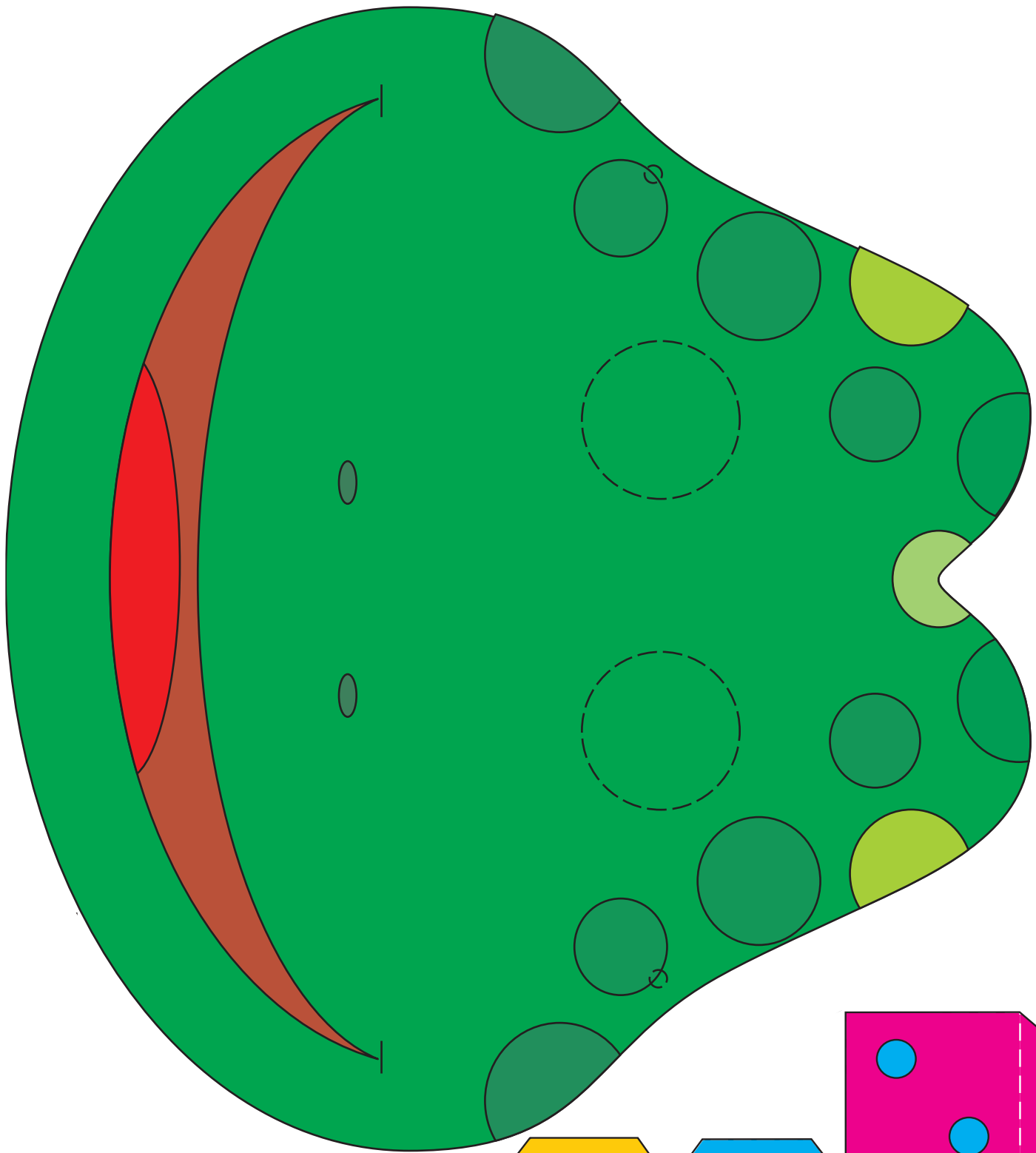
Reversible Masks

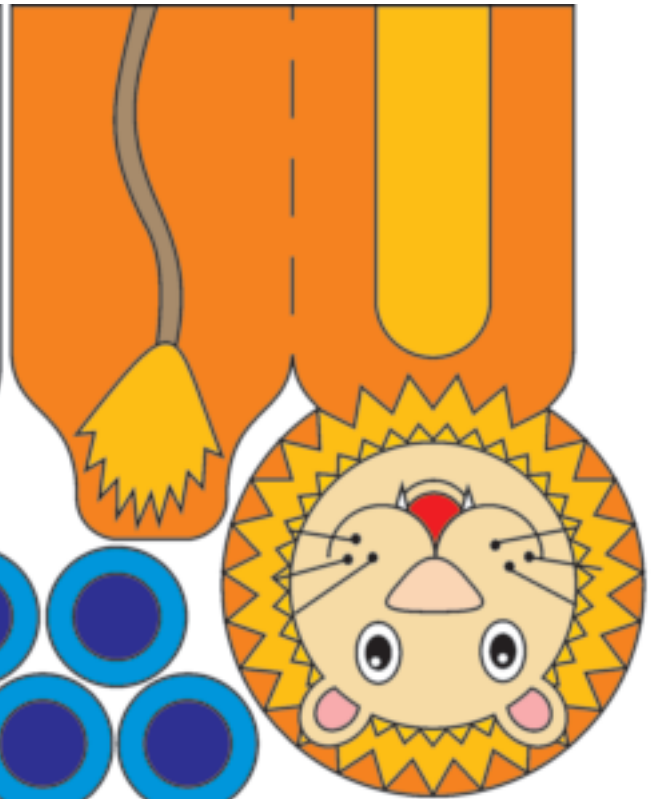
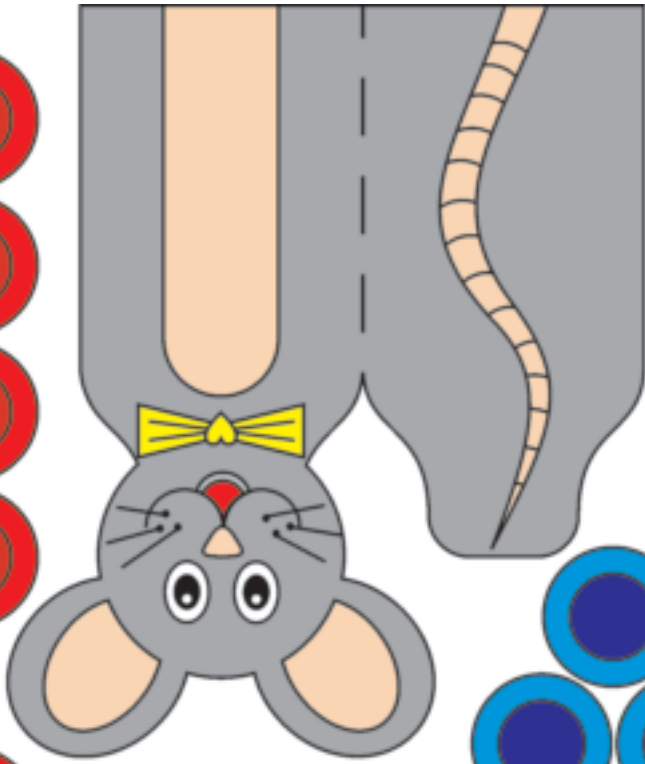
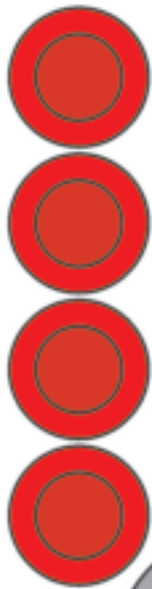
Cut out this mask on the outer black line. Thread some string through the holes below the lion's ears so that you can wear the reversible mask.

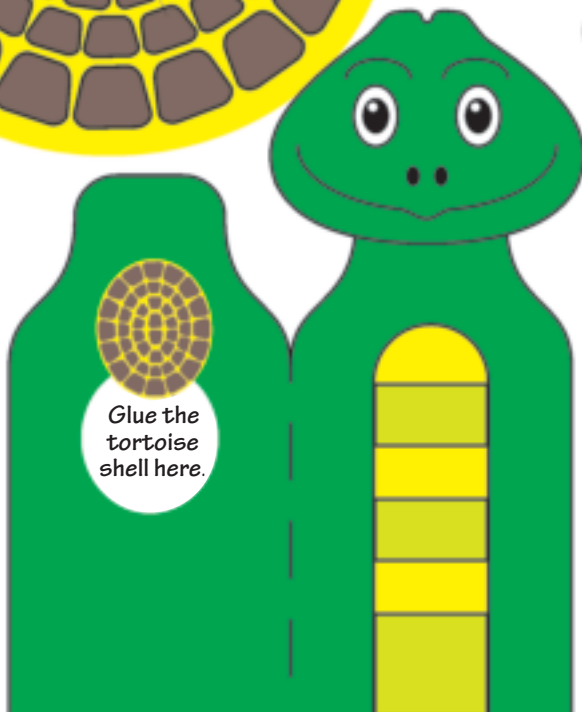
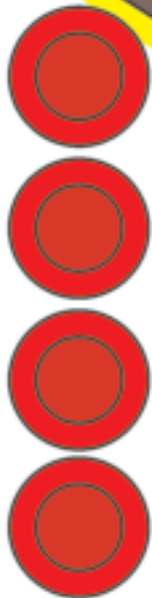
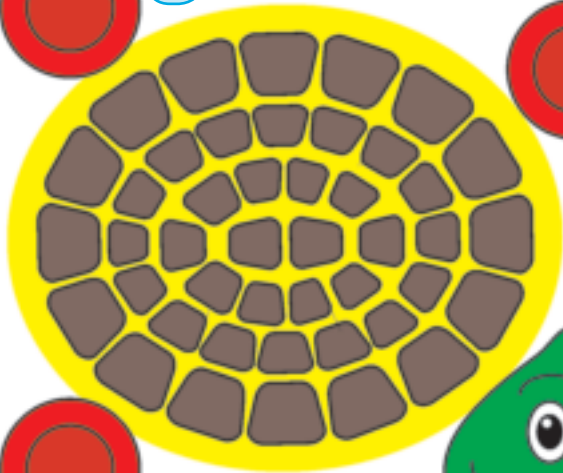
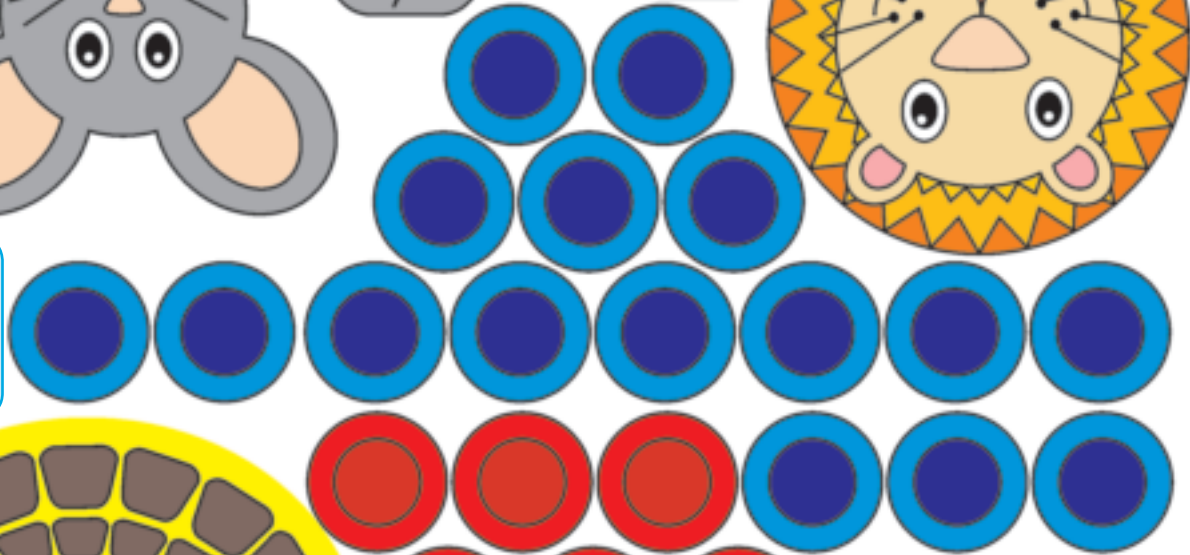
Dice

Cut out the dice on the outside black lines and fold on the white dotted lines. Glue the flaps on the inside of the dice.

Counters for the board game.

Glue the tortoise shell here.

Finger puppets

